

De Sportieve School - Leerervaringen met het concept De Sportieve School.

Proces- en effectevaluatie

Dorine Collard
Harold van der Werff
Silvia Crevels – Van Hellemond
Martijn Harlaar

Mulier Instituut

De Sportieve School

Leerervaringen met het concept De Sportieve School
Proces- en effectevaluatie

Een samenwerking tussen het Mulier Instituut
en de Nederlandse Sport Alliantie (NSA)

Dorine Collard (MI)
Harold van der Werff (MI)

Silvia Crevels – Van Hellemond (NSA)
Martijn Harlaar (NSA)

*Mulier Instituut
Sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Nederlandse Sport Alliantie

*Postbus 52
3720 AB Bilthoven*

*t 088-2468100
e info@sportalliantie.nl
i www.sportalliantie.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doelstelling van Sportieve School	5
1.3	Doelstelling van de monitoring en evaluatie Sportieve School	6
1.4	Werkwijze	6
1.5	Leeswijzer	6
2.	Theoretisch kader	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Evaluatie en discours	7
2.3	Doelstellingen	8
2.3.1	Doelstellingen meetbaar maken	8
2.3.2	Relatie tussen interventie en effecten	9
2.4	Probleemanalyse	10
2.5	Gedragsverandering	11
2.5.1	Individuele determinanten	11
2.5.2	Omgevingsdeterminanten	13
2.6	Procesevaluatie en de succes- en faalfactoren van implementatie	14
2.6.1	Checklist	14
3.	Sportieve School – van theorie naar praktijk	19
3.1	Doelstelling en discours	19
3.2	Sportieve School	20
3.3	Procesevaluatie en de succes- en faalfactoren van implementatie	21
4.	Monitoring & Evaluatie	23
4.1	De huidige opzet van monitoring en evaluatie	23
4.2	De nieuwe opzet van monitoring en evaluatie	23
4.2.1	Doelstelling	23
4.2.2	Design en populatie	23
4.2.3	Methoden van onderzoek	24
4.2.4	Analyses	25
5.	Uitkomsten Monitoring & Evaluatie	27
5.1	Respons	27
5.2	Bereik Sportieve School	27
5.3	Implementatie, de interventie, redenen voor deelname en meerwaarde	28
5.3.1	Implementatie	28
5.3.2	De interventie Sportieve School	29
5.3.3	Redenen voor deelname	32
5.3.4	Meerwaarde	34
5.3.5	De gebruiker	36
5.3.6	De organisatie	38
5.3.7	De sociaal-politieke omgeving	43
5.4	Effectiviteit	44

5.4.1	Kennis	45
5.4.2	Gedrag	45
5.4.3	Intentie	50
5.4.4	Attitude	50
5.4.5	Sociale invloed	50
5.4.6	Eigen effectiviteit	51
5.4.7	Toerusting van docenten	52
6.	Conclusies	55
6.1	Sportieve School	55
6.2	Theoretisch kader	55
6.3	Monitoring en evaluatie	56
6.4	Succes- en faalfactoren van implementatie	56
6.5	Effecten van Sportieve School	59
6.6	Sterkten en zwakten van het onderzoek	61
7.	Aanbevelingen	63
8.	Literatuur	65
	Bijlage 1: vragenlijst voor docenten	69
	Bijlage 2: vragenlijst voor trainers	79
	Bijlage 3: vragenlijst voor ouders en leerlingen	85
	Bijlage 4: itemlijst gemeenten	93
	Bijlage 5: itemlijst projectleider	95

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De interventie Sportieve School beoogt kinderen in het primair onderwijs te stimuleren meer te sporten en meer te bewegen binnen en buiten de schoolomgeving en ze bewust te maken van een gezond voedingspatroon. Het project loopt sinds 1999, maar tot op heden ontbrak het aan een helder inzicht in de factoren die maken dat de doelstellingen van Sportieve School wordt gehaald of niet. Een evaluatie moet duidelijk maken waar de succes- en faalfactoren van Sportieve School liggen.

De interventie Sportieve School bestaat uit drie verschillende onderdelen:

- Sportieve School; het basisproject dat bestaat uit verschillende sportkennismakingslessen tijdens de les lichamelijke opvoeding op de basisschool en tevens introductietrainingen bij plaatselijke sportverenigingen.
- Sportieve School XL; een deelproject, wat een lesprogramma is om kinderen en ouders bewust te maken van het belang van een gezonde leefstijl. Het lesprogramma bestaat uit drie verschillende themablokken te weten gezond gedrag, voeding en sport en bewegen. Het thema gezond gedrag bestaat uit een lesmodule, een sportieve school XL game (online) en ouderavonden. Het thema voeding bestaat uit een lesmodule en een voedingstest. Het thema sport en bewegen heeft twee lesmodules over sport en bewegen en sportkennismaking. Daarnaast kunnen leerlingen met behulp van een beweegmeter inzicht krijgen in het eigen beweeggedrag.
- Sportief Nablijven; een deelproject direct na school, waarbij een structureel sport- en beweegaanbod voor kinderen wordt gecreëerd in samenwerking met de school en sportvereniging.

1.2 Doelstelling van Sportieve School

De doelstelling van het project Sportieve School is tweeledig. Het project beoogt

- ... de sportparticipatie, gemeten aan de hand van lidmaatschap, van deelnemende kinderen van 8-12 jaar bij lokale sportverenigingen binnen één jaar te verhogen met 3% van het totaal. Dit gebeurt door het uitbreiden van het sport- en beweegaanbod tijdens en na school.
- ... om in deelnemende gemeenten onder kinderen van 8-12 jaar de kennis over een gezonde leefstijl en de relatie met sport & bewegen te vergroten. Bij 60%¹ van de schoolverlaters is na afloop van het programma basiskennis van dit thema aanwezig.

In het “Werkblad Beschrijving Interventie” (Harlaar en Crevels 2010) zijn vijftien subdoelen geformuleerd. Die zullen hier niet worden herhaald.

1. De beginsituatie is vaak niet bekend.

1.3 Doelstelling van de monitoring en evaluatie Sportieve School

Het project Sportieve School draait al meer dan tien jaar en leidt in verschillende gemeenten tot aansprekende resultaten. Tot nu toe is er bij de uitvoering van het project onvoldoende inzicht verkregen in de kritische succesfactoren van de interventie. Middels een theoretisch kader en een procesmatige en inhoudelijke evaluatie kan er meer inzicht verkregen worden in de succesfactoren en verbeterpunten binnen het project Sportieve School.

De doelstelling van de monitoring en evaluatie is om in beeld te brengen wat de kritische succes- en faalfactoren binnen het project Sportieve School zijn. De daarbij horende onderzoeksvragen zijn:

- Hoe wordt deze interventiestrategie in de praktijk ten uitvoer gebracht?
- Wat zijn de effecten van Sportieve School?

1.4 Werkwijze

De monitoring en evaluatie van Sportieve School is een samenwerking tussen de Nederlandse Sport Alliantie (NSA) en het Mulier Instituut (MI). Het MI heeft het voortouw genomen bij het opzetten van het conceptueel kader, het literatuuronderzoek en de ontwikkeling van de instrumenten (vragenlijsten, topic-lijsten). Het MI heeft het veldwerk van de vragenlijsten verzorgd en de NSA heeft de interviews afgenomen. De NSA is eerste verantwoordelijke voor de analyse en rapportage. De NSA en het MI hebben gedurende de looptijd van het onderzoek uitvoerig overleg gevoerd.

Tabel 1. Werkverdeling

	Mulier Instituut	Nederlandse Sport Alliantie
Literatuuronderzoek	X	
Theoretische verdieping en inhoudelijke onderbouwing (conceptueel kader)	X	
Ontwikkeling instrumenten (vragenlijsten, topic-lijsten voor de interviews)	X	
Afnemen vragenlijsten	X	
Afnemen interviews		X
Maken tabellenboeken van de uitkomsten vragenlijsten	X	
Analyse en rapportage (uitkomsten)		X
Conclusies en aanbevelingen	X	

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we een theoretisch kader passend bij de interventie. Vervolgens vullen we in hoofdstuk 3 het theoretische kader in voor Sportieve School. Hoofdstuk 4 beschrijft de methoden van onderzoek. In hoofdstuk 5 staan de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek. In het zesde hoofdstuk staan de conclusies. Het laatste hoofdstuk betreft de aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Hier wordt ingegaan op de theoretische onderbouwing van de interventie. Daarbij wordt achtereenvolgens gekeken naar:

- Beleidsevaluatie en discours;
- Het meten of de doelstelling is gerealiseerd;
- Probleemanalyse;
- Gedragsverandering;
- Determinanten van de sportdeelname en het gezondheidsbesef;
- Procesevaluatie en de succes- en faalfactoren van implementatie.

2.2 Evaluatie en discours

Abma (1996) onderscheidt verschillende (wetenschaps)discoursen die aan evaluatievormen ten grondslag liggen. Dit zijn het systeemanalytische, het kritisch-theoretische en het sociaalconstructivistische discours. In het eerstgenoemde geval wordt bij de evaluatie uitgegaan van de doelen van het beleid. Deze staan niet ter discussie. Er wordt enkel gekeken in welke mate de beoogde doelen zijn gehaald en naar de factoren die daarop van invloed waren. Centrale vragen zijn of de doelen zijn bereikt en of de geconstateerde effecten toe te schrijven zijn aan de interventie.

Het kritisch-theoretische discours heeft als belangrijkste kritiek op deze systeemanalytische benadering dat de kritische houding ten opzichte van de formele beleidsdoelen ontbreekt.

Evaluaties vanuit het kritisch-theoretische discours voegen aan de formele beleidsdoelen de normen, waarden en doelstellingen van de andere betrokken partijen toe. De extra vraag is of de beleidsdoelen en in te zetten middelen verdedigbaar zijn uit normatief oogpunt.

Bij het sociaalconstructivistische discours wordt ervan uitgegaan dat er geen echte objectieve waarheden of doelstellingen zijn. Alles is een sociale constructie die hoogstens een door een groep gedeelde of aangenomen intersubjectieve waarheid oplevert. Teisman (1992), Abma (1996) en Guba & Lincoln (1981, 1989) hebben op dit gebied het nodige werk verricht, maar we laten dit discours verder buiten beschouwing, omdat het vanwege het uitgangspunt dat elke situatie uniek is welhaast onmogelijk wordt om algemeen geldende uitspraken te doen over de verschillende Sportieve School-projecten.

In dit project gaan we uit van het kritisch-theoretische discours. De beleidsdoelen van Sportieve School staan in de kern van de zaak niet ter discussie, maar het is interessant te bekijken in welke mate de belangen van de verschillende partijen die bij het project betrokken zijn, identiek zijn, in elkaars verlengde liggen, of misschien wel met elkaar botsen. Daarnaast wordt bekeken of Sportieve School een wezenlijke bijdrage levert aan doelen die niet alleen door de betrokken partijen worden nagestreefd, maar ook of het doelen zijn die maatschappelijke waarde hebben. Vanuit het kritisch-theoretische discours onderzoeken we:

- de normatieve waarde van Sportieve School;
- of de beoogde doelen zijn gerealiseerd;
- of de interventie (mede) verantwoordelijk is voor de geconstateerde verandering in gedrag en houding;
- welke factoren van invloed zijn op het realiseren van de doelen.

2.3 Doelstellingen

Deze paragraaf valt uiteen in twee delen. Eerst gaat de aandacht uit naar het zodanig formuleren van de doelstelling dat er ook harde uitspraken kunnen worden gedaan of deze zijn gehaald. Vervolgens beschrijven we in welke mate gesteld kan worden dat het wel of niet realiseren van de doelstelling wordt veroorzaakt door de interventie Sportieve School.

2.3.1 Doelstellingen meetbaar maken

Het bepalen van het succes van een beleidsinterventie is vaak een lastige zaak. Doelstellingen zijn vaak niet helder uitgewerkt en interventies spelen zich af in een dagelijkse niet gecontroleerde en complexe praktijk. We gaan hier in op hoe wordt gemeten of de doelstelling van de interventie Sportieve School is gehaald.

Bij het formuleren van doelstellingen wordt tegenwoordig vaak gebruik gemaakt van het SMART-principe (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden)². Dit principe helpt bij het later kunnen bepalen of de doelstelling is gerealiseerd. Een doelstelling wordt zo geformuleerd dat elk van de vijf criteria in de doelstelling herkenbaar is. Zeggen dat je je leven sportiever wilt doorbrengen is een vage doelstelling. ‘VerSMART’ wordt dit bijvoorbeeld “binnen vier maanden 5 km hardlopen in 23.15 minuten”. Volgens het NISB betekent het gebruikmaken van het SMART-principe een omslag in het denken van ‘wat gaan we doen?’ naar ‘wat gaan we bereiken?’ (www.nisb.nl).

De in het vorige hoofdstuk genoemde doelstelling voor het project Sportieve School is SMART geformuleerd. Voor een evaluatie zijn vooral het specifieke, het meetbare en het tijdsgebonden aspect van belang. Markensteijn waarschuwt echter voor een te rigide gebruik van SMART (www.markensteijn.com). Als SMART als afrekenmechanisme wordt gebruikt, bestaan er verschillende valkuilen. Markensteijn noemt de volgende.

- Doelen worden minder ambitieus gesteld dan haalbaar is bij echt optimaal functioneren.
- Dit leidt ertoe dat mensen niet de maximale motivatie uit de doelstelling putten omdat er onvoldoende uitdaging in zit.
- Mensen gaan voor lage doelen, om zeker te weten dat die worden gehaald. Lagere doelen nu geven ook een buffer als de eisen in de toekomst worden verhoogd.
- Mensen kunnen gedemotiveerd raken als het doel door bijvoorbeeld onverwachte en onbeïnvloedbare omstandigheden niet wordt gehaald. Het idee zou kunnen ontstaan dat een individu of team gefaald heeft, want de doelen waren ‘acceptabel’ en ‘realistisch’.

Een aantal van zijn kritieken zijn voor Sportieve School van belang. Getuigt de stijging van 3% in lidmaatschap van een sportvereniging binnen een jaar van voldoende ambitie? Markensteijns advies is dat SMART naar de geest moet worden gebruikt en niet naar de letter (Markensteijn 2004). Dat betekent niet dat de SMART geformuleerde doelstellingen richtlijnen zijn. Het doel

2. De doelstelling moet eenduidig zijn. Onder welke (meetbare/observeerbare) voorwaarden of vorm is het doel bereikt. Is deze acceptabel genoeg voor de doelgroep en/of management. De doelstelling moet haalbaar zijn. Wanneer (in de tijd) moet het doel bereikt zijn (Bron: Wikipedia).

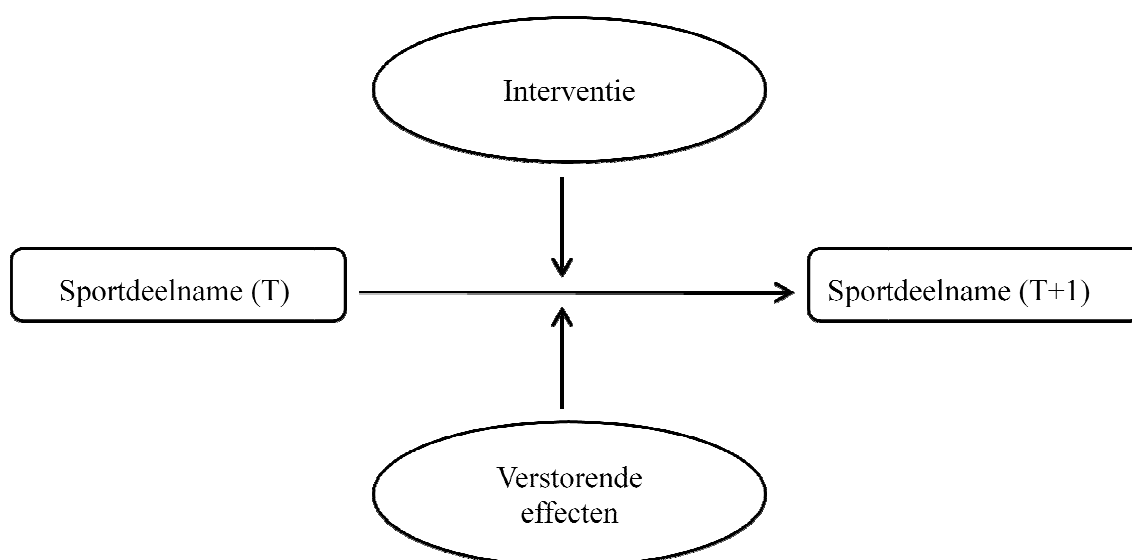
is welzeker deze te realiseren, maar bij de evaluatie mogen de randvoorwaarden niet worden vergeten.

Verder moet bedacht worden dat er bijvoorbeeld ook zaken zijn die van belang zijn voor het project, maar die niet of moeilijk (kunnen) worden gemeten, zoals voorbeeld de belevingswaarde van de sportactiviteiten.

2.3.2 Relatie tussen interventie en effecten

De interventie beoogt een bepaalde verandering in gedrag en in bewustwording. Om te bepalen of er sprake is van een causale relatie – een relatie tussen oorzaak en gevolg –, dient rekening gehouden te worden met drie criteria (Swanborn 1977, 1991 en 2010). Ten eerste moet er sprake zijn van samenhang tussen de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele. Is er een relatie tussen enerzijds de interventie en anderzijds het gedrag en de notie van een gezondere leefstijl? Ten tweede moet de richting van de relatie duidelijk zijn (*temporal order*). Gaat de interventie vooraf aan de verandering in het sport- en beweeggedrag? Als derde geldt dat er geen verstorende effecten mogen optreden van andere variabelen op de onderzochte relatie. Dat laatste levert een duidelijk probleem op. Het beoogde effect van meer sporten kan bijvoorbeeld ook worden veroorzaakt door een Postbus 51-campagne of andere acties zoals de Nationale Sport Week.

Figuur 2.1 Causale relaties bij de interventie

Het is geen probleem dat er effecten optreden van andere zaken die op het onderzochte verband van invloed zijn als de mate van verstoring inzichtelijk wordt gemaakt. Dan wordt het toch mogelijk duidelijk te maken wat de invloed is van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. Het is echter moeilijk te komen met een uitputtende lijst van variabelen die ook een directe of indirecte verklaring vormen voor de te verklaren variabele. Dat betekent dat de ware invloed van de afhankelijke variabele alleen kan worden geschat. Door een uitgebreider theoretisch model te toetsen, kan wel een nauwkeurige schatting worden gemaakt van de verschillende effecten.

Het opzetten van een inzichtelijk en compleet model is één ding, het kunnen onderzoeken van alle mogelijke relaties tussen de verschillende factoren is wat anders. Het niet kunnen onderzoeken van alle relaties heeft invloed op het kunnen doen van uitspraken over het effect van Sportieve School. Stel dat blijkt dat na een jaar de genoemde stijging van het lidmaatschap van verenigingen met 3% niet is gehaald, is het project dan mislukt? Dat hangt ook af van de effecten van andere factoren. Stel dat de huidige economische recessie aanhoudt en sportverenigingen als gevolg daarvan minder subsidie krijgen en daarom de contributies verhogen. Het zou kunnen zijn dat het positieve effect van Sportieve School teniet wordt gedaan door dergelijke negatieve externe omstandigheden. Het hebben van een controlegroep maakt beter inzichtelijk wat het netto effect van Sportieve School is. Hier komen we in paragraaf 6.6 op terug.

2.4 Probleemanalyse

Overgewicht is een groot probleem in Nederland. De laatste jaren is het aantal mensen met overgewicht en obesitas flink gestegen. Niet alleen bij volwassenen is overgewicht een probleem. Ook veel kinderen zijn tegenwoordig te dik (Van den Hurk et al., 2007; Schonbeck & Van Buuren, 2010). Sinds 1955 wordt elke vijftien jaar de groei van kinderen in Nederland onderzocht. De Vijfde Landelijke Groeistudie uit 2010 laat zien dat er sinds 1997 opnieuw een sterke toename is in de prevalentie van overgewicht (Schonbeck & Van Buuren, 2010). Van de jongens van 2-21 jaar van Nederlandse afkomst is dertien procent te zwaar. Onder meisjes in dezelfde leeftijdsklasse is dat vijftien procent.

Het krijgen van overgewicht heeft alles te maken met een verstoorde balans tussen energieverbruik en energie-inname. Anders gezegd, voldoende bewegen en gezonde voeding zijn belangrijk bij het voorkomen van overgewicht. Lichamelijke inactiviteit brengt een grote ziekte- en sterftelast met zich mee (Hoeymans & Van Baal, 2010). Ongeveer zes procent van de totale sterfte kan worden toegeschreven aan lichamelijke inactiviteit (Van de Wert et al., 2008). Onvoldoende beweging verhoogt de kans op osteoporose, cardiovasculaire aandoeningen, diabetes mellitus type 2 en kanker (www.acsm.org; Mulder et al., 1999) en kan gevoelens van angst, depressie en stress verhogen.

Gezonde voeding voorkomt dat kinderen te veel calorieën tot zich nemen, die de energiebalans verstoren. Tevens zal ons immuunsysteem verzwakken als we geen gezond voedsel eten. Hierdoor is het voor virussen en bacteriën gemakkelijker het lichaam binnen te dringen. Naast het effect van gezonde voeding op ons lichaam heeft gezonde voeding ook effect op onze psyche.

Er is consensus dat gezonde eet- en leefgewoonten van jongs af aan de beste bescherming bieden tegen overgewicht en andere welvaartsziekten op latere leeftijd. Over hoe dat moet worden aangeleerd en door wie zijn de meningen verdeeld. Volgens De Geeter (2006) worden voedingsgewoonten voor een groot deel mede bepaald door ervaringen in de kindertijd en de opvoeding die men heeft genoten. Zij stelt daarom dat kinderen het beste van jongs af aan gezonde eetgewoonten worden bijgebracht.

Om overgewicht te voorkomen en om kinderen lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond te houden, is het van belang dat kinderen dus op jonge leeftijd een gezond beweeg- en eetgedrag

vertonen. Hiervoor is het noodzakelijk om het beweeg- en eetgedrag van kinderen te verbeteren. Er zijn verschillende manieren om dit te bereiken. Verschillende partijen zoals GGD's, het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en onderzoeksbureaus als TNO houden zich daar actief mee bezig. De meerwaarde van het initiatief Sportieve School van de Nederlandse Sport Alliantie ligt onder andere in de mogelijkheid zowel beweeg- als eetgedrag aan te pakken, de voor kinderen en scholen laagdrempelige activiteiten, de samenwerking met lokale sportverenigingen, het in de praktijk geteste en doorontwikkelde werkmateriaal dat voor deelnemende organisaties beschikbaar is (Map, CD-ROM) en de ondersteuning vanuit de Nederlandse Sport Alliantie.

Maar sporten en bewegen dragen niet alleen bij aan het verminderen van obesitas. Andere positieve waarden van sport en bewegen zijn de sociale contacten die men opdoet tijdens de activiteiten en zelfontplooiing.

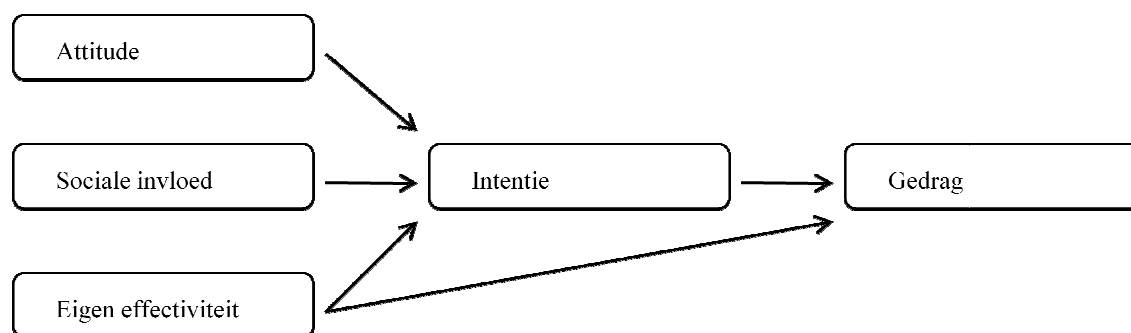
2.5 Gedragsverandering

Een actieve leefstijl is van invloed op de gezondheid. Als men weet dat te weinig bewegen ongezond is, waarom bewegen mensen dan toch niet voldoende? Of een gewenst gedrag – in dit geval beweeg- en eetgedrag – wordt uitgevoerd, hangt (mede) af van verschillende factoren. Deze factoren van gedrag worden ook wel de determinanten van gedrag genoemd. Determinanten van gedrag kunnen ingedeeld worden in individuele determinanten en omgevingsdeterminanten.

2.5.1 Individuele determinanten

Individuele determinanten hebben betrekking op het individu zelf, zoals leeftijd, geslacht, etniciteit en opleidingsniveau. Breedveld (2006) onderscheidt een aantal factoren die van invloed zijn op de sportparticipatie in het algemeen, te weten leeftijd, geslacht, etniciteit, opleidingsniveau en inkomen. De sportparticipatie bij kinderen wordt naast leeftijd, geslacht en etniciteit ook bepaald door het opleidingsniveau van de ouders en de hoeveelheid sportief kapitaal. Het hebben van hoogopgeleide ouders en van ouders die zelf ook actief sporten, verhoogt de kans dat een kind sport (Breedveld 2006). Volgens Scheerder (2004) is aandacht voor het 'sportkapitaal' van ouders van groot belang bij het stimuleren van de sportparticipatie onder jongeren. Ook vroegere of jeugdervaringen met sport zijn van belang (Spruijt & Kamphorst 1981, Spruijt & Kamphorst 1983, Scheerder 2004).

Om te verklaren waarom sommige mensen wel gezond beweeg- en eetgedrag vertonen en andere mensen niet, kan de 'theory of planned behaviour' (Ajzen, 1985 & 1991) gebruikt worden. Deze theorie gaat om het verklaren van gedrag. Het model stelt dat gedrag verklaard wordt vanuit de intentie om dat gedrag te vertonen en dat de intentie op haar beurt wordt verklaard vanuit drie hoofddeterminanten: attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit.

Figuur 2.2 Theory of planned behavior*Attitude*

Volgens de ‘theory of planned behaviour’ is het ontwikkelen van een positieve attitude ten aanzien van bewegen en gezonde voeding een van de belangrijkste factoren die een rol spelen bij beweeg- en eetgedrag. Attitude is een aangeleerde neiging om op een systematische manier gunstig of ongunstig te reageren op een bepaald gedrag. Het blijkt dat attitude een significante voorspeller is van de intentie tot beweeggedrag.

Sociale invloed

Naast een positieve attitude wordt het beweeg- en eetgedrag van kinderen ook beïnvloed door de sociale omgeving. Als er sociale steun is van familie en vrienden om te bewegen, is de kans groot dat kinderen gaan bewegen en gezond gaan eten en dit ook blijven doen. Naast sociale steun is sociale invloed van de omgeving ook van invloed op het beweeg- en eetgedrag van kinderen. De Vos & Wetselaar (2008) concluderen in hun onderzoek onder jongeren (12-18 jaar) dat leeftijdsgenoten invloed hebben op sportdeelname en op de beleving van sport. Uit hun onderzoek kwam niet naar voren dat leeftijdsgenoten invloed hebben op de keuze voor een bepaalde sport. Dat werd meer met de ouders besproken. Opgemerkt moet worden dat dit onderzoek adolescenten betrof en geen jeugd op de basisschool.

Naast de sociale invloed van leeftijdsgenoten op het beweeg- en eetgedrag van een kind, is de sociale invloed van ouders hierin ook van groot belang. Het blijkt bijvoorbeeld dat een sportgeoriënteerde instelling en het sportieve gedrag van ouders een grote invloed hebben op het beweeggedrag van kinderen (Schuring & Linthorst, 1999).

Volgens De Geeter (2006) is de gehanteerde opvoedstijl van ouders van groot belang op het gedrag van kinderen. De Geeter (2006) noemt vier uit de pedagogiek afkomstige opvoedstijlen (autoritair, permissief, autoritief, nalatig), waarbij de zogenoemde autoratieve opvoedstijl de beste resultaten oplevert. Autoratieve ouders leggen zoals autoritaire ouders regels op en motiveren die. Ze verwachten dat de kinderen het ouderlijke gezag volgen, maar moedigen hen tegelijkertijd aan een eigen mening te ontwikkelen. Kinderen die zo zijn opgegroeid, hebben in het algemeen gezondere voedingsgewoonten en kampen minder met gewichtsproblemen.

De Geeter (2006) ziet ook een rol weggelegd voor de scholen. Scholen dienen hun lessen dan zo breed mogelijk op te zetten. Kennisoverdracht alleen is te beperkt. Volgens De Geeter (2006) dienen de beïnvloedende omgevingsfactoren op school te worden aangepakt en de volledige gemeenschap, waaronder ook de ouders, bij de activiteiten te worden betrokken.

Eigen effectiviteit

Of iemand in staat is gezond beweeg- en eetgedrag te vertonen, is ook van invloed op het gedrag. Dit wordt eigen effectiviteit of zelfwaargenomen competentie genoemd. Als kinderen mogelijkheden zien en de juiste vaardigheden hebben om bijvoorbeeld beweeggedrag te vertonen, zullen zij dit sneller doen dan wanneer zij geen mogelijkheden zien en geen vaardigheden hebben. Aan het concept eigen effectiviteit zijn ook barrières gerelateerd. Specifieke percepties van barrières die betrekking hebben op bijvoorbeeld beweeggedrag zijn van invloed op de mate waarin beweeggedrag wordt uitgevoerd. Mogelijke barrières om niet te sporten zijn: andere bezigheden zijn leuker, kosten, geen mensen kennen om mee te sporten, fysieke beperkingen, geen tijd, geen zin en een te lange reistijd naar de sportgelegenheid (Van den Dool et al., 2009). Een aantal mogelijke barrières om niet gezond te eten zijn: een frietje halen is gemakkelijker dan zelf gezond koken (gemak), veel kinderen hebben een voorkeur voor zoetigheid als snack in plaats van fruit en ongezond eten is in grote hoeveelheden aanwezig op scholen. Eigen effectiviteit heeft volgens de ‘theory of planned behaviour’ een direct en indirect effect op gedrag.

Intentie

De intentie om beweeg- en eetgedrag te vertonen, wordt beïnvloed door attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit. Helaas leidt een positieve intentie om een actieve en gezonde leefstijl aan te nemen niet altijd daadwerkelijk tot een actieve en gezonde leefstijl. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat kinderen wel de intentie hebben beweeggedrag te vertonen maar dat de vereiste vaardigheden ontbreken of dat er een aantal barrières, zoals eerder reeds genoemd, in de weg staan.

Kennis/ervaring

Determinanten van gedrag, zoals attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit en intentie worden gevoed door kennis over wat de voordelen en nadelen zijn van een bepaald beweeg- en eetgedrag. Een bepaalde kennis leidt meestal niet direct tot verandering in het betreffende gedrag, maar kan via de determinanten van gedrag leiden tot een verandering van gedrag. Zo kan kennis op indirecte wijze beweeg- en eetgedrag beïnvloeden. Ervaringen die kinderen hebben met gezond beweeg- en eetgedrag worden als input gebruikt voor de attitude en eigen effectiviteit van kinderen. Positieve ervaringen zullen leiden tot een positieve attitude en een positieve eigen effectiviteit ten aanzien van het betreffende gedrag.

2.5.2 Omgevingsdeterminanten

Naast individuele determinanten van beweeg- en eetgedrag zijn ook omgevingsdeterminanten van gedrag van belang. Of een bepaald gedrag uitgevoerd wordt, hangt niet alleen af van de motieven en redenen van het individu, maar ook van de mogelijkheden in de omgeving. Aan kinderen kan bijvoorbeeld de mogelijkheid geboden worden om na school in de sportzaal te sporten in plaats van binnen op de bank televisie te kijken. Tevens kunnen snoepautomaten gevuld worden met gezonde snacks in plaats van ongezonde snacks. Het verschaffen van

gezonde alternatieven als concurrenten voor het ongezonde beweeg- en eetgedrag is een manier om het positieve gedrag te stimuleren³.

2.6 Procesevaluatie en de succes- en faalfactoren van implementatie

In deze paragraaf wordt verder ingegaan op de elementen waarmee het slagen van een interventie in de praktijk gepaard gaat. Wat is er belangrijk wanneer een interventie in de praktijk wordt uitgevoerd?

2.6.1 Checklist

Fleuren et al. (2010) beschrijven welke determinanten van belang zijn voor het slagen van de innovatie. Onder innovaties verstaan we een idee, praktijk of product dat nieuw is voor het individu of de organisatie die ervan kennis neemt. In dit geval gaat het om het project Sportieve School als innovatie.

Een innovatieproces bestaat volgens Fleuren et al. (2010) uit vier fasen. De eerste is *verspreiding*. De gebruiker moet op de hoogte zijn van het bestaan van de interventie. De tweede is *adoptie*. De interventie wordt positief of negatief beoordeeld voor gebruik. Bij *implementatie* gaat het erom of de gebruiker daadwerkelijk met de interventie gaat werken en of de interventie wordt toegepast zoals bedoeld. Met *continuering* wordt bedoeld of werken met de interventie onderdeel wordt van de dagelijkse routine.

In elke fase kunnen er belemmeringen optreden waardoor het invoeren van de nieuwe interventie niet slaagt. Om een antwoord te geven op de vraag wat de succes- en faalfactoren van implementatie van het project Sportieve School zijn, zal dieper worden ingegaan op determinanten die van invloed zijn op de implementatie.

Er zijn verschillende determinanten van invloed op het slagen van de implementatie. De determinanten zijn op te delen naar kenmerken van:

- De vernieuwing (het project Sportieve School);
- De gebruikers (docenten, de projectleider);
- De organisatie waarin de vernieuwing wordt toegepast (de school);
- De sociaal-politieke omgeving (bv wetgeving of medewerking cliënten) (de gemeente).

Omdat er tot nu toe niet veel onderzoek is verricht naar kenmerken van de organisatie en de sociaal-politieke omgeving zijn deze uitkomsten niet eenduidig. Tabel 2.1 beschrijft determinanten met betrekking tot de vernieuwing en de gebruiker. Tabel 2.2 beschrijft determinanten met betrekking tot de organisatie en de sociaal-politieke omgeving.

3. Uit onderzoek van TNO, NIGZ en het Voedingscentrum (2008) op bijna 30 middelbare scholen komt naar voren dat als scholen het assortiment in de automaten veranderen en meer gezondere producten aanbieden, kinderen ook vaker kiezen voor dergelijke producten.

Tabel 2.1 Determinanten met betrekking tot vernieuwing en gebruiker

	Vernieuwing	Gebruiker
1	Mate waarin het project Sportieve School in heldere stappen/procedures is beschreven.	Steun (emotioneel en/of instrumenteel) die de docent ervaart van collega's m.b.t. de uitvoering van het project Sportieve School.
2	Congruentie: mate waarin het project Sportieve School aansluit bij de bestaande werkwijze.	Steun die de docent ervaart van andere docenten waar hij mee samenwerkt. Deze hoeven niet direct betrokken te zijn bij de uitvoering van het project Sportieve School.
3	Mate waarin het mogelijk is het project Sportieve School aan de eigen situatie aan te passen zonder dat de effectiviteit ervan verloren gaat.	Steun die de docent ervaart van de directe leidinggevende met betrekking tot de uitvoering van het project Sportieve School.
4	Mate waarin het project Sportieve School relatief voordeel heeft voor de docenten, bijvoorbeeld gemak, professionele ontwikkeling, tijdwinst, verhoging werkplezier.	Steun die de docent ervaart van het hoger management met betrekking tot de uitvoering van het project Sportieve school
5	Zichtbaarheid van de uitkomsten voor de docenten, bijv. is effect van de interventie zichtbaar?	Waargenomen gedrag van collega's (zelfde beroepsgroep): mate waarin collega's werken met het project Sportieve School
6	Mate waarin uit onderzoek is gebleken dat het project Sportieve School in de praktijk een meerwaarde heeft voor de kinderen t.o.v. de oude situatie.	Mate waarin de docent vaardigheden heeft die nodig zijn om het project Sportieve School uit te kunnen voeren.
7	Mate waarin de kans op nadelige gevolgen van het project Sportieve School voor kinderen toeneemt in vergelijking met de oude situatie.	Mate waarin de docent kennis heeft die nodig is om het project Sportieve School uit te kunnen voeren.
8	Mate van vóórkomen van handeling; hoe vaak het project Sportieve School daadwerkelijk in de praktijk kan worden toegepast.	Eigeneffectiviteitsverwachting: mate waarin de docent zich in staat voelt het project Sportieve School uit te voeren.
9		Ownership: mate van betrokkenheid bij het project Sportieve School. Het gaat niet om de feitelijke betrokkenheid bij de ontwikkeling maar of de docent zich professioneel dan wel persoonlijk betrokken voelt. Zie ook determinant 10.
10		Mate waarin het project Sportieve School past bij de taakopvatting die de docent heeft over zijn/haar werk.
11		Overbelasting: mate waarin de docent lijdt aan werkgerelateerde stress. Het gaat om bestaande stress, dus niet veroorzaakt door het project Sportieve School.
12		Mate waarin docenten tegengestelde doelen hebben m.b.t. het project Sportieve School. Geldt alleen als verschillende beroepsgroepen / afdelingen / organisaties betrokken zijn bij de vernieuwing.

Tabel 2.2 Determinanten met betrekking tot de organisatie en de sociaal-politieke omgeving

	Organisatie	Sociaal-politieke omgeving
1	Samenwerking tussen afdelingen die bij de vernieuwing betrokken zijn. Goede samenwerking: men komt makkelijker op een lijn. Slechte samenwerking: omgekeerde redenering.	Bereidheid van gemeente om mee te werken aan de uitvoering van de vernieuwing.
2	Mate van personeelsverloop. Hoog verloop: hierdoor ontstaat onrust, vloeit kennis weg wat slecht is voor de continuïteit. Matig verloop: geeft impulsen voor vernieuwing terwijl er toch nog voldoende mensen overblijven voor kennisoverdracht en continuïteit. Laag verloop: geen consensus.	Mate waarin gemeente op de hoogte is van de (gezondheids)voordelen voor zichzelf als gevolg van de vernieuwing. Goed op de hoogte: bevordert motivatie en medewerking. Slecht op de hoogte: geen consensus.
3	Capaciteitbezettingsgraad: personeelsbezetting op de afdeling of in de organisatie waar met de vernieuwing gewerkt gaat worden. Volledige bezetting: er is dan ruimte (capaciteit en mentaal) en die is nodig want veranderen kost tijd en energie. Onvolledige bezetting: alle energie is nodig om het primaire proces draaiende te houden. Soms is een stressvolle situatie juist reden voor verandering of biedt de vernieuwing een oplossing voor het probleem.	Twijfel van gemeente aan de deskundigheid van de docent met betrekking tot de uitvoering van de vernieuwing.
4	Aanwezige expertise op afdelings- en/of organisatieniveau m.b.t. het onderwerp van de vernieuwing. Bedoeld wordt expertise in algemene zin: er moet een kritische massa zijn. Veel expertise: kan onzekerheid en beginnersfouten voorkomen en vanwege de expertise gaat de invoering sneller. Weinig expertise: omgekeerde redenering.	Extra kosten die gemeente moet maken als met de vernieuwing gewerkt wordt.
5	Logistieke procedures rondom de vernieuwing. Goede geregelde logistiek: er is meer tijd voor gedragsverandering en invoeringsactiviteiten waardoor de invoering sneller/soepeler verloopt. Slecht geregelde logistiek: veel tijd gaat verloren aan procedures met demotivatatie als mogelijk gevolg.	Extra mentale of fysieke belasting die gemeente ondervindt als met de vernieuwing gewerkt wordt. Geen extra belasting: nauwelijks van invloed omdat gemeente dit al verwacht. Als geen verandering ten opzichte van de bestaande situatie. Extra belasting: kan leiden tot minder enthousiasme, weerstand. Als het belang voor de gemeente toeneemt, zal de belasting mogelijk als minder ervaren worden.
6	Aantal mensen dat betrokken is in de organisatie dat wil zeggen met de vernieuwing gaat werken. Weinig mensen: vergemakkelijkt directe en persoonlijke communicatie, er is een nauwere samenwerking en mensen zijn meer betrokken. Veel mensen: geen consensus.	Mate waarin vernieuwing past binnen bestaande wet- en regelgeving die door de politiek of beleidsinstanties is opgesteld. Passend: de kans is groot dat middelen vrijkomen om de vernieuwing in te voeren. Niet passend: houdt mensen tegen om verder te gaan. Waarschijnlijk komen geen middelen vrij voor de invoering.
7	Hoeveelheid geld die voor het uitvoeren van de vernieuwing beschikbaar is. Veel geld: veranderen betekent investeren in scholing, tijd en materialen. Weinig geld: omgekeerde redenering.	
8	Aanwezigheid materiële voorzieningen voor de uitvoering van de vernieuwing, bijv. apparatuur, materialen of ruimte. Veel voorzieningen: veranderen betekent investeren in scholing, geld en materialen. Weinig voorzieningen: omgekeerde redenering.	

9	Aanwezigheid administratieve ondersteuning voor de zorgverlener om de vernieuwing uit te kunnen voeren. Veel ondersteuning: er is dan tijd voor de 'kerntaken', dat wil zeggen het werk dat men wordt geacht uit te voeren in het kader van de vernieuwing. Weinig ondersteuning: er zijn dan teveel andere 'belastende' zaken om tijd te kunnen vrijmaken.
10	Hoeveelheid tijd die beschikbaar is om met de vernieuwing te gaan werken Veel tijd: creëert ruimte (fysiek en mentaal). Weinig tijd: omgekeerde redenering.
11	Coördinator/projectgroep: één of meerdere personen die belast zijn met het coördineren van de invoering binnen de organisatie. Coördinator aanwezig: er is een duidelijk aanspreekpunt. Coördinator afwezig: omgekeerde redenering.
12	Opinie leider: collega die door zijn/haar gezag de mening m.b.t. het gebruik van de vernieuwing positief beïnvloedt (dus niet coördinator of projectleider). Opinie leider aanwezig: deze kan de weerstand tegen de vernieuwing in positieve zin doen doorslaan. Daarnaast is het belangrijk dat er een trekker van de vernieuwing is. Opinie leider afwezig: belemmerend als er weerstand is tegen de vernieuwing, anders nauwelijks van invloed.

3. Sportieve School – van theorie naar praktijk

In het vorige hoofdstuk is het theoretisch kader beschreven. In dit hoofdstuk vullen we voor Sportieve School in hoe dit kader er momenteel in de praktijk uitziet. Dit wordt gedaan vanuit de invalshoeken doelstelling en discours en vanuit de ‘theory of planned behaviour’.

3.1 Doelstelling en discours

Het kritisch-theoretische discours past het best bij de monitoring en evaluatie van Sportieve School omdat hierbij ook de doelstelling van het project kritisch tegen het licht kan worden gehouden. De tweeledige doelstelling is

- ... de sportparticipatie, gemeten aan de hand van lidmaatschap, van deelnemende kinderen van 8-12 jaar bij lokale sportverenigingen binnen één jaar te verhogen met drie procent van het totaal. Dit gebeurt door het uitbreiden van het sport- en beweegaanbod tijdens en na school.
- ... om in deelnemende gemeenten onder kinderen van 8-12 jaar de kennis over een gezonde leefstijl en de relatie met sport & bewegen te vergroten. Bij zestig procent⁴ van de schoolverlaters is na afloop van het programma basiskennis van dit thema aanwezig.

Vanuit dit discours bekeken, vallen de volgende zaken op bij de doelstelling. Sportparticipatie wordt gemeten met het lidmaatschap van lokale sportverenigingen als indicator (variabele). De vraag is of dit de juiste meetwijze is. Sportparticipatie omvat meer dan alleen het sporten binnen verenigingsverband. Gezien de aard van Sportieve School is wel begrijpelijk dat voor deze variabele is gekozen, want de lokale sportverenigingen verzorgen een belangrijk deel van het aanbod tijdens de lessen bewegen en sporten. Zij doen ook juist mee aan het project om meer leden te werven. Toch is het maar één variabele. Misschien zijn kinderen door het project juist (ook) meer gaan bewegen en sporten buiten de verenigingen om.

Om valide uitspraken te kunnen doen over het effect van Sportieve school op de sportparticipatie, zouden bij de monitoring en evaluatie extra vragen gesteld kunnen worden over sportdeelname, bijvoorbeeld naar frequentie en duur van de activiteit. Dan zou er ook gevraagd moeten worden naar dat sport- en beweeggedrag voor en na afloop van de interventie.

Sportieve School beoogt ook kennis over een gezonde leefstijl te bevorderen. De indicator is het percentage kinderen dat het primair onderwijs verlaat met basiskennis over een gezonde leefstijl. Ook hier gaat het slechts om één variabele. Voor een valide effectmeting zullen ook voor deze doelstelling aanvullende indicatoren moeten worden bepaald, bijvoorbeeld vragen naar gezond gedrag.

De doelen van Sportieve School zijn legitiem. Onvoldoende bewegen en ongezond eten leidt tot een verhoogde kans op verschillende ziekten. Binnen de maatschappij is er consensus dat een actieve leefstijl en een gebalanceerd eetpatroon leiden tot een gezonder leven. Sportieve School draagt zijn steentje hieraan bij.

4. De beginsituatie is vaak niet bekend.

Definities en afbakening

Een andere opmerking is dat enkele termen in de doelstelling niet duidelijk zijn gedefinieerd. Een voorbeeld is ‘basiskennis’. Alvorens te komen tot het construeren van het meetinstrument zal eerst duidelijk moeten worden gemaakt welke kennis kan worden gerekend tot de basiskennis. Vervolgens wordt die nader gedefinieerde basiskennis vertaald naar indicatoren en daarna naar vragen.

Een opmerking bij de doelstelling vanuit het SMART-principe is dat enkele delen vragen om een nadere precisering. Wordt met ‘drie procent van het totaal’ procentpunten bedoeld of een procentuele stijging ten opzichte van de beginsituatie? Hier komen we in het volgende hoofdstuk op terug.

Een derde opmerking betreft ‘lokale sportverenigingen’. Lokale sportverenigingen werken samen met de basisscholen om bewegen en sporten aantrekkelijk(er) te maken, maar dat betekent niet dat het effect alleen bij lokale sportverenigingen merkbaar zou zijn. Er zijn overigens ook scholen die het verenigingsdeel niet uitvoeren (zie hoofdstuk 5).

Verstorende effecten

In paragraaf 2.3.2 is gesproken over mogelijke effecten van andere variabelen op de sportparticipatie. Dergelijke variabelen kunnen een positief of een negatief effect hebben. De causaliteit en de sterkte van de effecten dienen goed in beeld te worden gebracht om uitspraken te kunnen doen of Sportieve School het gewenst effect heeft bereikt. Dat vereist een doordacht onderzoeksdesign (zie paragraaf 4.2.2).

3.2 Sportieve School

Sportieve School heeft als doel om kennis bij kinderen over een gezonde leefstijl in combinatie met sport & bewegen te verbeteren. Door kinderen extra kennis bij te brengen met behulp van het deelproject ‘Sportieve School XL’, speelt Sportieve School in op verandering in kennis, attitude (houding) en uiteindelijk een verandering in gezond gedrag. Het deelproject ‘Sportieve School XL’ bestaat uit drie verschillende themablokken: gezond gedrag, voeding, en sport en bewegen. Omdat de sociale invloed van ouders op kinderen bij het veranderen van gedrag essentieel is, worden ook de ouders betrokken in het project Sportieve School. Voor ouders worden er verschillende ouderavonden georganiseerd rond het thema gezond gedrag. Ouders van de deelnemende kinderen zullen bewust worden gemaakt van de mogelijkheden om hun eigen attitude (houding) en gedrag en dat van hun kinderen ten aanzien van gezond gedrag te beïnvloeden.

Het basisproject Sportieve School bestaat uit kant en klare kennismakingslessen voor de kinderen van groep 5 t/m 8. Deze worden tijdens de reguliere gymles door de eigen docent aangeboden. De kinderen krijgen tijdens de les de mogelijkheid om met diverse takken van sport en de bijbehorende materialen in aanraking te komen. Door kinderen meer kennis te geven van de betreffende verschillende sporten kan hun attitude (houding) en gedrag ten aanzien van sport en bewegen verbeterd worden. Daarnaast worden er na school ook introductietrainingen aangeboden op de plaatselijke sportvereniging, georganiseerd door een Sportieve School-projectleider van de NSA.

Het doel van Sportieve School is om (inactieve) kinderen op een laagdrempelige manier te laten instappen in verschillende sportactiviteiten. Doordat het deelnemen aan de activiteiten laagdrempelig is, zullen kinderen ervaren dat zij ook goed kunnen zijn in sport. Hiermee wordt de eigen effectiviteit van kinderen verbeterd.

Om beweeggedrag te stimuleren, is het niet alleen belangrijk om te richten op het individu maar ook op de omgeving. Sportieve School probeert met behulp van het deelproject 'Sportief Nablijven' de kwaliteit van het aangeboden voor- en naschoolse sport- en beweegaanbod te verbeteren. Hiermee wordt direct na school een structureel sport- en beweegaanbod gecreëerd als beter alternatief dan een activiteit waarbij kinderen inactief zijn.

3.3 Procesevaluatie en de succes- en faalfactoren van implementatie

De volgende elementen zijn van groot belang bij de evaluatie van het proces: bereik (reach), effectiviteit, adoptie, manier van implementatie en behoud van de interventie. Om het bereik van het project Sportieve school te bepalen, kan worden gekeken naar het bereik van de doelpopulatie – de kinderen en ouders. Om de effectiviteit van het project te bepalen kan er worden gekeken naar de effecten van het project op de gemeten uitkomstmaat. Om de adoptie van het project te bepalen kan er worden gekeken in welke mate de doelgroep – de scholen – het project Sportieve School wilde uitvoeren. Om de implementatie van het project te bepalen, kan de manier waarop het project in de praktijk is uitgevoerd en hoe het project door de gebruikers – de docenten – wordt beoordeeld, geëvalueerd worden. Om het behoud van de interventie te bepalen, kan er gekeken worden in hoeverre het project door de eindgebruikers – docenten en trainers – wordt opgenomen in de praktijk.

Om dieper in te gaan op de succes- en faalfactoren van de implementatie van Sportieve School kan er met behulp van de checklist van Fleuren et al. (2010) gekeken worden naar de verschillende determinanten die van invloed zijn op het slagen van de implementatie.

4. Monitoring & Evaluatie

In deze paragraaf gaat de aandacht uit naar de huidige opzet van de monitoring en evaluatie. Vervolgens wordt beschreven hoe deze kan worden aangepast om een antwoord te krijgen op de vraag wat de kritische succes- en faalfactoren zijn binnen het project Sportieve School. Daarnaast zal worden beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd.

4.1 De huidige opzet van monitoring en evaluatie

Momenteel wordt de kwaliteit van de uitvoering van Sportieve School bewaakt door jaarlijks te evalueren met de deelnemende gemeenten. Het betreft hier vooral een procesevaluatie en in mindere mate een effectevaluatie. In elke gemeente evalueert de lokale projectleider het project aan de hand van een standaard vragenlijst die aan leerkrachten en trainers wordt voorgelegd. In enkele gevallen worden verdiepende interviews gehouden. De evaluatie wordt jaarlijks gerapporteerd in een standaard evaluatierapport en vervolgens met de desbetreffende gemeenteambtenaar besproken. Binnen de NSA worden de verschillende lokale rapporten verzameld, maar het is momenteel geen gewoonte dat de uitkomsten worden geanalyseerd naar een hoger aggregatieniveau (alle projecten tezamen) en dat de belangrijkste uitkomsten worden gerapporteerd en verspreid. Omdat de NSA het project Sportieve School breder wil uitrollen, zal het voorliggende rapport op dit punt aanbevelingen bevatten.

4.2 De nieuwe opzet van monitoring en evaluatie

Om Sportieve School op effect en proces te kunnen meten, is er een evaluatieonderzoek opgezet. Met behulp van het afnemen van vragenlijsten en interviews wordt er meer inzicht verkregen in de kritische succes- en faalfactoren van het project Sportieve School. Hieronder wordt het evaluatieonderzoek beschreven aan de hand van de doelstellingen, populatie en de methode van het onderzoek.

4.2.1 Doelstelling

Zoals in paragraaf 1.3 is omschreven, is de doelstelling van de monitoring en evaluatie om de kritische succes- en faalfactoren binnen het project Sportieve School in beeld te krijgen. De daarbij horende onderzoeksvragen zijn:

1. Hoe wordt deze interventiestrategie in de praktijk ten uitvoer gebracht?
2. Wat zijn de effecten van Sportieve School?

Er is zowel kwalitatief als kwantitatief gemeten. De cijfers van de kwalitatieve meting geven vooral een antwoord op de eerste onderzoeksvraag en de gegevens van de kwantitatieve meting vooral op de tweede onderzoeksvraag. Daarnaast kunnen de uitkomsten elkaar kruislings versterken en/of onderbouwen.

4.2.2 Design en populatie

Het design van het onderzoek is cross-sectioneel en de populatie is samengesteld uit verschillende deelpopulaties.

De deelpopulaties zijn als volgt te onderscheiden:

- Projectleiders die Sportieve School binnen een gemeente uitvoeren;
- Gemeentambtenaren die het project afnemen;
- Docenten die de Sportieve Schoollessen tijdens schooluren geven;
- Trainers van verenigingen die de introductielessen na school geven;
- Kinderen die de lessen krijgen en hun ouders.

Het aantal projectleiders en gemeentambtenaren is bekend en alle zijn ondervraagd. Deze personen hebben al meerdere jaren ervaring met het project Sportieve School. De andere deelpopulaties zijn elk jaar aan wijzigingen onderhevig en hebben minder direct contact met de NSA of de projectleider. De onderzoekers zijn afhankelijk van de bereidwilligheid van die deelpopulaties om mee te werken aan het onderzoek.

Alle projectleiders van Sportieve School hebben bij zowel de deelnemende scholen als de deelnemende verenigingen een contactpersoon. Deze contactpersoon is niet in eerste instantie ook de persoon die de kennismakings- of introductielessen verzorgt. Zij zijn wel benaderd om de contactgegevens van degene die de daadwerkelijke lessen geeft door te geven. Zo kon het voorkomen dat een contactpersoon van een basisschool de gegevens van de groepsleerkrachten van groep 5, 6, 7 en 8 heeft doorgegeven die vervolgens alle vier zijn benaderd met de vraag de online vragenlijst te beantwoorden.

4.2.3 Methoden van onderzoek

Om de effectiviteit van Sportieve School te bepalen, is een proces- en effectevaluatie uitgevoerd. De benodigde informatie is op verschillende manieren verzameld. Er is gekozen voor een mix van kwantitatieve en kwalitatieve methoden en technieken van onderzoek (triangulatie):

- schriftelijke vragenlijsten met zowel open als gesloten vragen;
- semi-gestructureerde face-to-face interviews.

De vragenlijsten

Vanuit het theoretisch kader in hoofdstuk 2 zijn er drie vragenlijsten opgesteld toegespitst op de doelgroep, te weten kinderen en hun ouders, docenten en sporttrainers. Voor de kinderen en ouders is een gezamenlijke vragenlijst gemaakt. Het grotere eerste deel is voor de ouders. Het beperktere tweede deel is door een ouder en het kind samen ingevuld. Voor deze methode is gekozen, om zo gemakkelijk de antwoorden van de ouders aan die van hun kinderen te koppelen.

De vragenlijsten hebben in een periode van drie weken online gestaan om digitaal ingevuld te worden. De trainers en docenten zijn via e-mailcontact gevraagd de vragenlijst in te vullen. Alle aan Sportieve School deelnemende leerlingen hebben een brief ontvangen om mee naar huis te nemen. Hierin worden zij gevraagd om samen met hun ouders de vragenlijst online in te vullen. De gemiddelde invultijd van de vragenlijst voor de kinderen en hun ouders bedroeg veertien minuten, die voor de docenten dertien minuten en die voor de trainers negen minuten. De vragenlijsten zijn opgenomen in de bijlage 1 (docenten), 2 (trainers) en 3 (ouders en kinderen).

De interviews

Er zijn twee verschillende soorten interviews afgenomen afhankelijk van de functie van de respondent, te weten een lokale projectleider Sportieve School of een gemeenteambtenaar verantwoordelijk voor het project Sportieve School binnen zijn of haar gemeente. Bij alle projectleiders en gemeenteambtenaren is een semi-gestructureerd interview face-to face of telefonisch afgenomen. De intentie was om al deze personen persoonlijk te spreken, maar door de lange reistijd of de onmogelijkheid een afspraak te maken is er driemaal gekozen voor een telefonisch interview. De duur varieerde van een half uur tot anderhalf uur, afhankelijk van hoeveel tijd de respondent erin wilde steken in combinatie met het zich wel of niet voordoen van mogelijkheden tot doorvragen.

Het interview was bedoeld om meer te weten te komen over het proces van Sportieve School. Alle interviews zijn opgenomen op een voice recorder en nadien uitgewerkt door de onderzoekers. Tijdens het afnemen van het interview is er gebruik gemaakt van een item-lijst. Deze itemlijst is gebaseerd op het theoretisch kader in hoofdstuk 2. De twee itemlijsten die zijn gebruikt tijdens de interviews met de projectleiders en de gemeenteambtenaren zijn opgenomen in de bijlage 4 en 5.

Responsverhogende maatregelen

Om ervoor te zorgen dat de respons zo hoog mogelijk is, zijn een aantal activiteiten uitgevoerd om zo veel mogelijk gegevens te verkrijgen. Hieronder staat een lijst met de verschillende activiteiten.

- De projectleiders van Sportieve School hebben hun contactpersonen persoonlijk en/of digitaal benaderd om de docenten en trainers te motiveren de vragenlijst in te vullen.
- De docenten en trainers hebben twee digitale herinneringsmails ontvangen.
- Er zijn persberichten uitgebracht om de respondenten te attenderen op het belang van het invullen van de vragenlijsten. Deze persberichten zijn op verschillende plekken terecht gekomen. Gedacht moet worden aan een regionale krant, een gemeentelijke krant, een informatieve gemeente website, een nieuwsbrief van de basisschool en/of de website van een basisschool.
- Vanuit de NSA is er een prijs uitgelooft om de respondenten extra te bewegen tot het invullen van de vragenlijst. Wie de prijs heeft gewonnen, is achteraf via loting bepaald.

4.2.4 Analyses

Kwalitatief

De interviews zijn allereerst met behulp van de geluidsopnames volledig uitgeschreven. Daarna zijn de verschillende antwoorden per item onder elkaar gezet. Per item zijn de verschillende antwoorden met elkaar vergeleken en indien nodig gecodeerd. Data zonder directe relatie met de onderzoeksvragen en/of relevant voor het onderzoek zelf zijn verwijderd. Vervolgens zijn de overige data samengevat tot een overzichtelijk geheel dat bruikbaar is voor de eindanalyse.

Kwantitatief

Alle data zijn per doelgroep in het programma SPSS gezet. Vervolgens zijn de uitkomsten van de statistische analyses omgezet in tabellenboeken (Excel), waarbij verschillende groepen zijn aangemaakt, zoals in welke groep er les wordt gegeven en hoe lang een trainer al meedoet aan het project Sportieve School. Deze tabellenboeken zijn gebruikt voor de eindanalyse in hoofdstuk 5.

In een aantal gevallen heeft een relatief groot deel van de respondenten een vraag beantwoord met 'weet niet'. Als dit bij meer dan twintig procent van de respondenten het geval is, staat dat in de tekst vermeld. De antwoorden van de andere respondenten tellen in dergelijke gevallen op tot honderd procent. Als het gaat om minder dan twintig procent van de respondenten, wordt dat niet expliciet in de tekst vermeld, maar ook dan tellen de andere antwoorden op tot honderd procent.

Analyse

Per paragraaf zijn zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve resultaten, zoals hiervoor omschreven, ondergebracht en samengevat.

5. Uitkomsten Monitoring & Evaluatie

5.1 Respons

Zoals eerder toegelicht zijn alle verschillende actoren binnen Sportieve School bij deze studie betrokken. De acht betrokken gemeentebambtenaren en de vier projectleiders hebben meegewerkt aan een semigestructureerd interview. Aan kinderen, ouders, docenten en trainers is gevraagd een vragenlijst in te vullen. Ongeveer 10.000 kinderen hebben een brief mee naar huis gekregen met de vraag de online vragenlijst samen met hun ouders in te vullen. Uiteindelijk hebben 420 kinderen samen met hun ouders gehoor gegeven aan deze oproep. Ongeveer 231 docenten zijn gevraagd de vragenlijst in te vullen. 75 hebben hierop positief gereageerd door de vragenlijst volledig in te vullen. 51 van de in totaal 80 uitgenodigde trainers hebben de vragenlijst ingevuld (zie Tabel 5.1).

Tabel 5.1 Respons

Deelpopulatie	Uitgenodigd	Respons in aantallen	Respons in %
Kinderen en ouders	10.000	420	4
Docenten	231	75	32
Trainers	80	51	64
Gemeentebambtenaren	8	8	100
Projectleiders	4	4	100

De vragenlijst van de docenten is voor 83 procent ingevuld door groepsdocenten. Andere respondenten zijn directeur en/of vakleerkracht bewegingsonderwijs.

Van de 420 kinderen die de vragenlijst met hun ouders hebben ingevuld, zit ongeveer de helft in de groepen 5 en 6 en de andere helft in de groepen 7 en 8. Aan het onderzoek hebben ongeveer evenveel jongens als meisjes meegedaan.

Een kwart van de trainers die aan het onderzoek heeft meegewerkt, geeft tussen de vijf en tien jaar training bij een sportvereniging. 45 procent van de trainers geeft zelfs al meer dan tien jaar les. Meer dan de helft van alle trainers (56%) heeft al meer dan drie jaar ervaring met de introductietrainingen van Sportieve School. De sporten waar de trainers het meest les in geven, zijn tennis, badminton, danssport en hockey.

5.2 Bereik Sportieve School

In Tabel 5.2 staan de bereikcijfers van Sportieve School in de afgelopen zes jaar. De NSA heeft dit zelf de afgelopen jaren bijgehouden door leerlingenaantallen per groep te inventariseren tijdens jaarlijkse evaluaties bij trainers en docenten. Deze gegevens zijn niet in het kader van dit evaluatieonderzoek verzameld. Uit het overzicht valt af te leiden hoeveel gemeenten, scholen, verenigingen en leerlingen er de afgelopen jaren zijn bereikt.

Tabel 5.2 Bereik van Sportieve School

	2004- 2005	2005- 2006	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2009- 2010
Gemeenten	11	11	12	13	12	10
Gemeenten met school- en verenigingsgedeelte	7	8	9	10	9	7
Gemeenten met alleen schoolgedeelte	4	3	3	3	3	3
Scholen (alle gemeenten)	117	119	127	149	145	121
Verenigingen (gemeenten met verenigings- gedeelte)	78	82	80	80	65	66
Leerlingen bereikt op school binnen alle gemeenten	11.673	11.818	12.110	14.510	12.630	14.914
Leerlingen bereikt op school binnen gemeenten met verenigingsgedeelte	5.419	5.503	5.803	5.840	5.573	9.151
Leerlingen die zich inschrijven voor een introductietraining bij verenigingen	1.385	1.470	1.482	1.523	1.323	1.035
Percentage introductietraining na kennismaking	26%	27%	26%	26%	24%	11%

Opvallend is dat er de laatste jaren een licht dalende trend waarneembaar is in het aantal deelnemende gemeenten, scholen en verenigingen, maar dat het totaal aantal bereikte leerlingen redelijk constant blijft en zelfs licht toeneemt. Het percentage leerlingen dat zich na kennismaking op school inschrijft bij een sportvereniging voor een introductietraining schommelde in de periode 2004/05 en 2008/09 rond de 25%. In 2009/10 is dat gedaald tot 11%. Een reden voor deze daling is niet bekend.

5.3 Implementatie, de interventie, redenen voor deelname en meerwaarde

5.3.1 Implementatie

De eerste van de twee onderzoeksvragen van dit onderzoek is hoe de interventie in de praktijk ten uitvoer wordt gebracht. De effectiviteit van een interventie hangt vaak samen met de manier waarop de interventie is uitgevoerd. Verwacht wordt dat als de interventie niet wordt uitgevoerd zoals bedoeld, deze ook niet effectief zal zijn. Voordat er gekeken wordt naar de effecten van Sportieve School op de doelstellingen is het daarom van belang om eerst in te gaan op de manier waarop Sportieve School is uitgevoerd.

Om Sportieve School uit te voeren, is de betrokkenheid van spelers op verschillende niveaus van belang. Ten eerste is de landelijke projectcoördinator vanuit het NSA-kantoor van belang. De coördinator zorgt voor een eenduidige afstemming tussen de verschillende plaatsen waar Sportieve School wordt uitgevoerd. Deze persoon is verantwoordelijk voor de jaarlijkse evaluaties, de financiën en zorgt dat het project aansluiting vindt bij nieuwe overheidsontwikkelingen. De landelijke projectcoördinator zorgt ook dat de kwaliteit gewaarborgd blijft. Daarnaast vindt op kantoor het webbeheer, de inschrijvingen, de contacten

met de gemeenten, de marketing en de acquisitie plaats. Ten tweede zijn de projectleiders van belang voor een goede organisatie van alle noodzakelijke activiteiten op locatie. De projectleider is de lokale verbindende factor, het aanspreekpunt, tussen alle betrokken partijen en zorgt voor een duidelijke communicatie. Verder worden gemeenteambtenaren betrokken in het project om te zorgen voor voldoende draagvlak en informatievoorziening om het project te kunnen uitvoeren. Tot slot zijn de docenten van de deelnemende scholen en de trainers van de deelnemende sportclub belangrijk voor het werkelijk uitvoeren van Sportieve School.

Volgens het model van Fleuren et al. (2010) zijn er verschillende determinanten van invloed op het succes dan wel falen van de implementatie van een interventie. Dit zijn de interventie zelf, de gebruiker, de organisatie en de sociaal-politieke omgeving.

Om niet alleen na te gaan of Sportieve School op de juiste manier wordt geïmplementeerd, is er ook nagevraagd of de gebruikers tevreden zijn met het project Sportieve School en de daarbij behorende materialen. Met behulp van deze informatie kan de NSA zo nodig het project en de materialen aanpassen.

5.3.2 De interventie Sportieve School

Het basisproject Sportieve School bestaat uit kant en klare kennismakingslessen voor de kinderen van groep 5 t/m 8. Deze worden tijdens de reguliere gymles door de eigen docent aangeboden. De kinderen krijgen tijdens de les de mogelijkheid om met diverse takken van sport en de bijbehorende materialen in aanraking te komen. Daarnaast worden er na school ook introductietrainingen aangeboden op de plaatselijke sportvereniging, georganiseerd door een Sportieve School-projectleider van de NSA. Niet alle deelnemende gemeenten hebben dit deel erbij zitten.

De projectleider is ook verantwoordelijk voor de materialen die horen bij de lessen op school. Door middel van een wisselschema zorgt hij/zij dat het juiste materiaal voor een bepaalde sport om de drie weken op elke school aanwezig is. Daarnaast benadert de projectleider de verschillende sportverenigingen voor vrijwillige deelname aan de introductietrainingen. Hij/zij geeft de dagen en tijden van de trainingen door aan het bureau voor op de website. Op de website kunnen de leerlingen zien waar, wanneer en hoe laat ze kunnen deelnemen en kunnen zij zich opgeven voor deze trainingen. De projectleider zorgt dan weer voor een juiste terugkoppeling naar trainers, scholen en leerlingen (ouders).

Van alle responderende docenten werkt 43 procent met Sportieve School inclusief het verenigingsdeel en 57 procent met het project zonder het verenigingsdeel. Ruim een derde (37%) van alle 72 docenten werkt op een school waar ook een deelproject van Sportieve School wordt uitgevoerd⁵.

5. Deze uitkomsten stroken niet met de gegevens uit de administratie van de NSA. In het rapport worden de door de docenten gegeven antwoorden aangehouden. Een aantal ouders heeft aangegeven dat zij in het kader van Sportieve School XL ouderavonden hebben bezocht. Niet duidelijk is of die ouders verwijzen naar bezoeken aan zulke ouderavonden in voorgaande jaren, of dat er scholen zijn die ouderavonden organiseren die niet bij Sportieve School

Bij geen van de docenten die Sportieve School XL heeft uitgevoerd (n=9) is een speciale ouderavond in het kader van het deelproject op school georganiseerd. In de les wordt er wel aandacht aan dit thema besteed. 77 procent van de kinderen geeft aan dat er op school lessen worden gegeven over gezond leven.

Alle 51 trainers die betrokken zijn bij het onderzoek, zijn actief binnen het project Sportieve School. Twee trainers zijn ook actief binnen het deelproject Sportief Nablijven. De sporten die het best zijn vertegenwoordigd onder de trainers zijn tennis (vijf trainers) en badminton, dansen en hockey (elk vier trainers).

De meerderheid van de kinderen doet in het kader van Sportieve School ook mee aan de introductietrainingen van de sportverenigingen. 55 procent geeft aan, aan deze trainingen te hebben deelgenomen.

5.3.2.1 Materialen van Sportieve School

Er zijn twee lesmappen van Sportieve School op de basisscholen aanwezig. Eén voor de groepen 5/6 en één voor de groepen 7/8. Beide mappen zijn in 2004 herzien en bevatten steeds drie uitgewerkte gymlessen per tak van sport. Drie kwart van de docenten geeft aan dat zij de map altijd, bijna altijd of geregeld gebruiken. De andere docenten gebruiken de map nooit of soms en geven als voornaamste reden aan dat zij eigen lesmateriaal gebruiken.

Het project maakt gebruik van de bestaande gymzalen binnen een gemeente en de daarbij behorende inventaris. Deze randvoorwaarden zijn sterk afhankelijk van de lokale situatie. De gymzalen en het daarbij behorende basismateriaal verschillen erg in kwaliteit.

“De gymzalen zijn heel wisselend. In de sporthallen kun je alle sporten goed doen. Er zijn twee of drie scholen die een kleine gymzaal hebben en die hebben problemen met badminton en tennis”. (projectleider)

De gemeenteambtenaren is gevraagd of het hun lukt om te voorzien in de basismaterialen in de gymzaal en vervolgens of het hun lukt om financiële steun te geven voor het aanschaffen en/of vernieuwen van sportmaterialen. Uit de antwoorden komt naar voren dat de gemeenten het voorzien in basismaterialen verschillend organiseren en er afwisselend wel of geen prioriteit bij wordt gelegd.

“Geen idee. Ik weet wel dat er in de gymzaal het standaard materiaal is. Ik heb het gevoel dat het een beetje minimaal is. Maar daar heb ik niet zoveel kijk op”. (gemeenteambtenaar)

“Ja, de inrichting van alle sportaccommodaties voldoet aan alle voorwaarden dus dat is geen probleem”. (gemeenteambtenaar)

XL horen, maar waarbij wel aandacht is geschonken aan gezonde voeding. Bij de analyses is uitgegaan van de door respondenten gegeven antwoorden.

Verder geven alle ambtenaren aan dat die financiële steun tot nu toe goed lukt, omdat er op tijd een reservering voor wordt gemaakt en de kosten in verhouding erg meevallen.

“Ja, wij hebben toegezegd het project te trekken en hebben dus de verantwoordelijkheid om materialen aan te schaffen”. (gemeenteambtenaar)

5.3.2.2 Tevredenheid

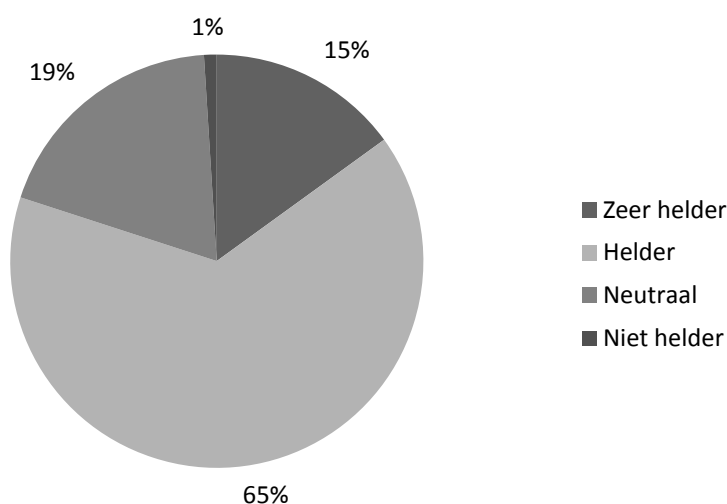
De gemeenteambtenaren beoordelen het project gemiddeld met een 7,5. De meerderheid geeft aan het project bij andere gemeenten aan te raden.

Zowel projectleiders als gemeenteambtenaren geven aan dat Sportieve School duidelijk is omschreven. Zeker voor scholen die al een tijdje meedraaien is alles inzichtelijk. Als kanttekening wordt hierbij wel genoemd dat het intake proces voor nieuwe scholen verbeterd kan worden.

“Ja, voor iemand die er dagelijks mee werkt, is het helder. Maar nieuwe scholen en gemeenten hebben vaak vragen. Voor een nieuwe gemeente is een goed stappenplan (voor verschillende doelgroepen) een goede optie om het project te verduidelijken.” (projectleider)

Ook docenten vinden de interventie goed beschreven. 79 procent van de docenten is van mening dat het project Sportieve School in heldere stappen en procedures is beschreven (zie Figuur 5.1).

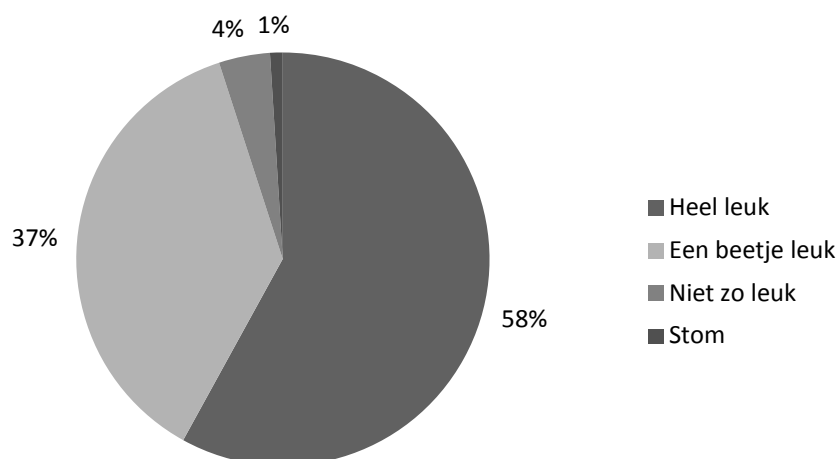
Figuur 5.1 De mate waarin het project Sportieve School in heldere stappen en procedures is beschreven, volgens docenten (in procenten, n=72)

De algemene waardering van docenten voor de gymles van Sportieve School is een 7,3. De effectiviteit van het project wordt door hen gewaardeerd met een 7,1 en het project in zijn algemeenheid krijgt gemiddeld een 7,2. De docenten die betrokken zijn bij Sportief Nablijven zijn met een gemiddelde waardering van 7,5 meer tevreden dan hun collega's die werken met het deelproject Sportieve School XL. Zij waarderen dit deelproject gemiddeld met een 6,7.

Ook de kinderen is gevraagd of zij de sportkennismakingslessen leuk vinden. Ruim veertig procent van de kinderen geeft in respons op deze vraag aan de lessen hooguit een “beetje leuk” te vinden. De meerderheid geeft aan de lessen “heel leuk” te vinden (zie Figuur 5.2).

Figuur 5.2 De waardering van kinderen voor de sportkennismakingslessen van de juf/meester (in procenten, n=420)

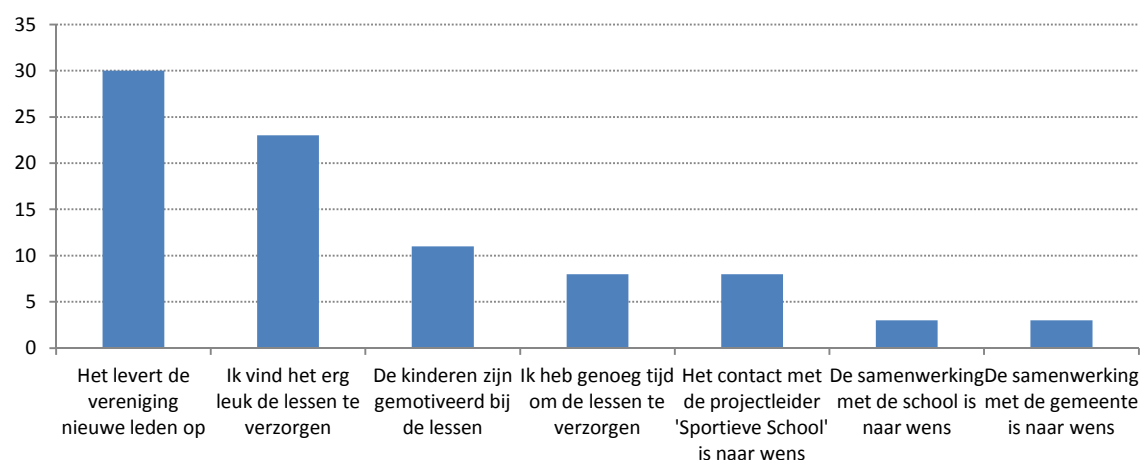

Van de trainers geeft 88 procent aan dat zij van de kinderen positieve reacties krijgen over de introductietrainingen. De anderen antwoorden allemaal neutraal. Geen enkele trainer kreeg negatieve reacties van de kinderen. Een derde van de trainers zegt met zekerheid al toe deel te nemen aan volgende edities van het project en twee derde geeft aan dit waarschijnlijk te doen.

5.3.3 Redenen voor deelname

De belangrijkste redenen voor trainers om deel te nemen aan het project en om volgend jaar weer introductielessen te verzorgen zijn dat het project de vereniging nieuwe leden oplevert en dat het leuk is om de lessen te verzorgen (zie Figuur 5.3). Eén trainer geeft aan er volgend jaar mee te stoppen wegens tijdgebrek.

Figuur 5.3 Redenen voor trainers om door te gaan met Sportieve School (absolute aantallen, n=43)

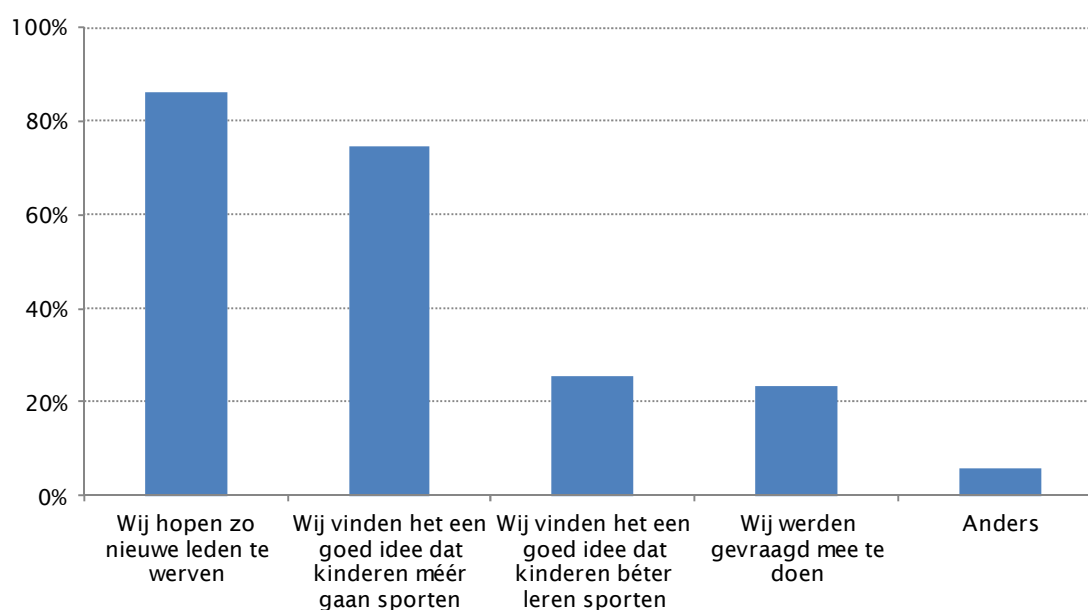

Voor docenten blijkt een groot gedeelte van de meerwaarde van het project Sportieve School te zitten in de diversiteit van de aangeboden sporten, de uitgewerkte opzet voor de lessen en de meegeleverde materialen.

Een klein gedeelte van de docenten neemt ook deel aan de deelprojecten Sportief Nablijven en Sportieve School XL. De belangrijkste redenen om deel te nemen aan Sportief Nablijven zijn het enthousiasme van leerlingen (dertien docenten), dat dit deelproject goed past in het schoolbeleid (elf docenten) en dat het aansluit bij de belevingswereld van de kinderen (acht docenten). De twee meest genoemde redenen om deel te nemen aan Sportieve School XL zijn wederom het enthousiasme van de leerlingen en de aansluiting bij de belevingswereld van de leerlingen (beide vier docenten).

De belangrijkste redenen voor docenten om niet deel te nemen aan de deelprojecten Sportief Nablijven en Sportieve School XL zijn onbekendheid met het deelproject en tijdgebrek.

Volgens trainers zijn het werven van nieuwe leden en het idee dat kinderen door Sportieve School meer gaan sporten de belangrijkste redenen voor verenigingen om mee te doen met Sportieve School.

Figuur 5.4 Redenen waarom verenigingen meedoen met Sportieve School (n=51)

5.3.4 Meerwaarde

Volgens de geïnterviewde projectleiders schuilt de meerwaarde van Sportieve School in de diversiteit van de lessen, het aangeboden sportmateriaal en de mogelijkheid om bij de vereniging met de training mee te kunnen doen.

“[de kracht van het project is...] variatie in de gymlessen en de hoeveelheid en beschikbaarheid van materiaal. Je maakt de introductie bij de verenigingen laagdrempelig”. (projectleider)

Gemeenteambtenaren zijn het met de projectleiders eens dat de kracht van Sportieve School schuilt in de eenvoud van het project. Het project is simpel te begrijpen en helder omschreven voor alle betrokkenen. Zeker voor de deelnemende kinderen en de scholen heeft het project volgens de gemeenteambtenaren duidelijk meerwaarde. De meerwaarde voor de verenigingen is volgens enkele gemeenteambtenaren meer afhankelijk van de lokale situatie en de aanwezigheid van (gekwificeerd) kader bij de betrokken verenigingen.

“Wij hebben de eerste jaren het verenigingsdeel geprobeerd, maar na twee keer proberen is dat mislukt. Dat heeft niks met het project te maken maar met de mogelijkheden van verenigingen om kader in te zetten”. (gemeenteambtenaar)

De projectleiders zijn van mening dat het project duidelijk meerwaarde heeft voor de gemeente. Ze zien het project als een manier om landelijk beleid en gemeentebestuur uit te voeren.

“De gemeente kan zich er heel goed mee profileren op een positieve manier (imago), want het project draagt uit om kinderen duurzaam te stimuleren tot sporten en om

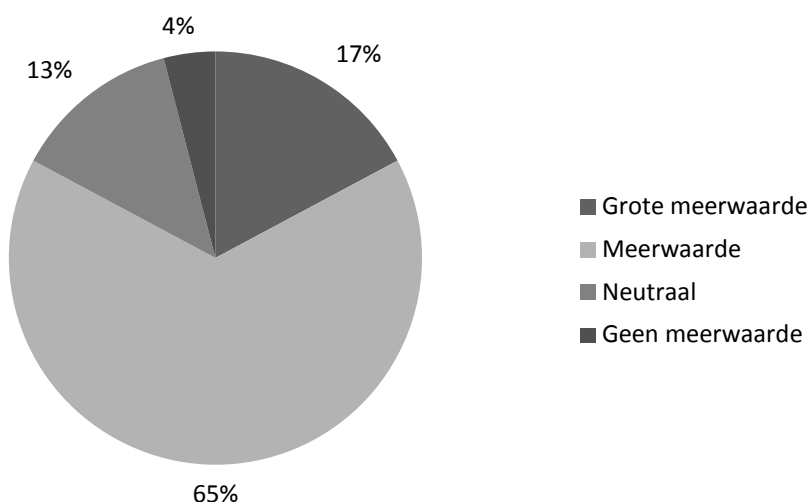
kinderen duurzaam binnen een vereniging te krijgen en dat is in het belang van de gemeente. Zo krijg je vanuit alle invalshoeken een gezonde gemeente”. (projectleider)

De meeste gemeenteambtenaren zijn het daarmee eens, maar zien naast tijdwinst ook andere voordelen. Zo zorgt Sportieve School volgens een deel van de geïnterviewde gemeenteambtenaren voor meer structuur in het contact tussen scholen en verenigingen, wordt de kwaliteit van gymlessen op school door het project gewaarborgd en versterkt het sportverenigingen door de aanwas van nieuwe jeugdleden. Sportieve School geeft gemeenten een bepaalde structuur waar ze ook in het kader van andere beleidsterreinen makkelijk op aan kunnen sluiten.

“Het is een hele mooie manier van verbindingen tussen ouder, kind, school en vereniging als je het helemaal goed doet. Als de structuur er eenmaal staat (als scholen het kunnen vinden met sportverenigingen) kun je het ook gebruiken om als gemeente makkelijker bij scholen binnen te komen”. (gemeenteambtenaar)

82 procent van de docenten geeft aan dat Sportieve School een meerwaarde heeft voor kinderen (zie Figuur 5.5).

Figuur 5.5 De meerwaarde van het project Sportieve School voor kinderen, volgens docenten (in procenten, n=72)

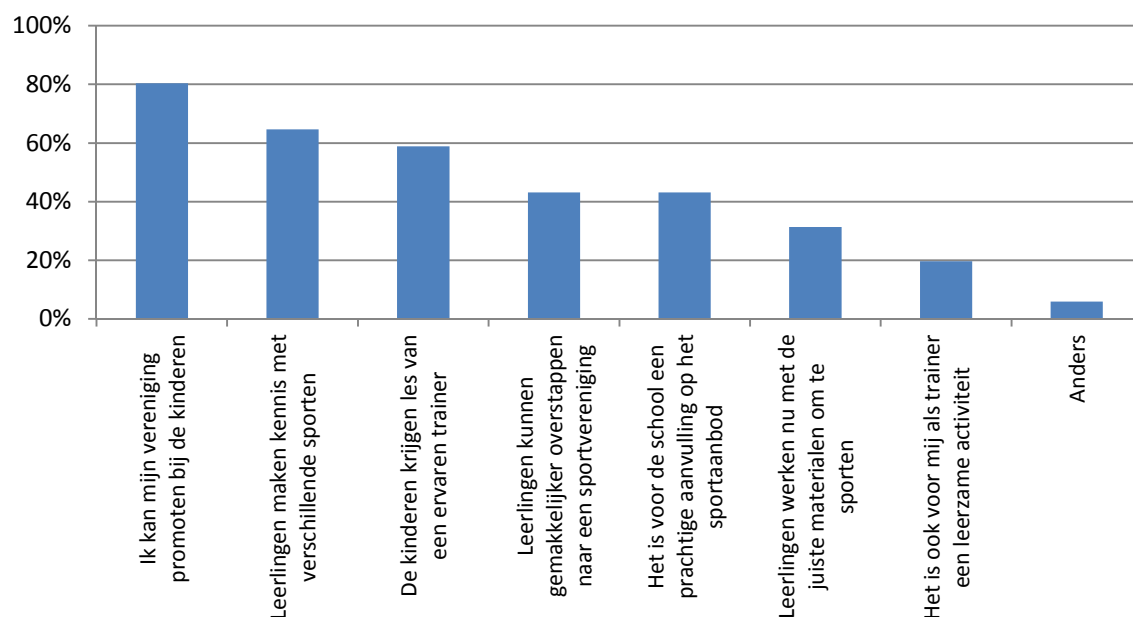

Dit positieve beeld komt overeen met het beeld dat leeft onder projectleiders en gemeenteambtenaren over docenten.

“Zij vinden het een geweldig project omdat alles kant en klaar op papier staat. Voor de leraar is de meerwaarde dat de lessen kant en klaar zijn. Ze hoeven het niet zelf te verzinnen. De vaste materialen zijn bij de meeste scholen wel aanwezig maar de losse materialen niet, zoals ballen. Het materiaal van Sportieve School zorgt voor een extra impuls.” (projectleider)

Trainers vinden de mogelijkheid om hun vereniging bij de kinderen te promoten de belangrijkste meerwaarde van de introductietrainingen (zie Figuur 5.6.).

Figuur 5.6 De meerwaarde van introductietrainingen volgens trainers (in procenten, n=51)

5.3.5 De gebruiker

De tweede groep determinanten die Fleuren et al. (2010) onderscheiden, betreft die van de ‘gebruiker’. In de paragraaf wordt daarbij een onderscheid gemaakt naar de steun die de verschillende actoren ondervinden van het management van hun organisatie (scholen, verenigingen) en van hun collega’s (draagvlak), en naar kennis en vaardigheden.

5.3.5.1 Draagvlak

Volgens de projectleiders en gemeenteambtenaren is de ‘wil’, de bereidheid om het project (mede) uit te voeren, cruciaal voor het slagen van Sportieve School.

“De succesfactor zit in het draagvlak bij de docenten en trainers die ermee werken. Je moet zorgen dat het van binnenuit gedragen wordt. Dit houdt ook in dat je de scholen niks moet opdragen.” (projectleider)

Het is hierbij erg belangrijk om voor alle actoren inzichtelijk te maken wat de voordelen zijn van deelname aan het project. Wat is het belang van deelname? Volgens een aantal gemeenteambtenaren blijkt dat bij scholen duidelijker dan bij verenigingen.

“De scholen waren gelijk wel enthousiast, dus daar hebben we nooit echt hoeven pushen... Het valt mij wel op dat de belangstelling beperkt is bij de verenigingen”. (gemeenteambtenaar)

Alle projectleiders zijn het er over eens dat het project goed uitvoerbaar is. Alleen wanneer zich onvoorziene omstandigheden voordoen, treden er belemmeringen op, zoals extreme weersomstandigheden. Projectleiders geven ook aan dat het hebben van genoeg draagvlak belangrijk is voor de uitvoerbaarheid.

“De meeste scholen krijg ik erbij betrokken, maar ik denk dat er twee á drie scholen zijn die het een beetje links laten liggen. Dit komt doordat de gymzalen zo ver weg liggen dat ze een eind met de materialen moeten slepen.” (projectleider)

De wil om deel te nemen aan Sportieve School kan volgens zestig procent van de docenten worden gezocht in het feit dat het project aansluit bij de bestaande manier van werken van de docenten. 69 procent is van mening dat het project over het algemeen voordeel biedt voor docenten door bijvoorbeeld gemak, professionele ontwikkeling, tijdwinst en verhoging van het werkplezier. Gezien deze positieve grondhouding van de docenten ten aanzien van het project, is het niet verwonderlijk dat de meerderheid van de docenten genoeg steun ervaart binnen hun eigen school met betrekking tot de uitvoering van het project. Meer dan de helft geeft aan voldoende steun van collega's voor Sportieve School te ervaren, ruim een derde heeft hierover een neutrale mening en acht procent ervaart onvoldoende steun. Verder ziet ruim de helft van de docenten zich voldoende gesteund door de directe leidinggevenden bij de uitvoering van Sportieve School, 40 procent is op dat punt neutraal en 7 procent ervaart onvoldoende steun vanuit de leiding.

Ook de trainers zijn overtuigd dat zij genoeg steun krijgen (94%) en dat zij de juiste lesmaterialen (92%) vanuit de vereniging voor de introductietrainingen krijgen.

5.3.5.2 Kennis en vaardigheden

Alle projectleiders vinden dat zij de juiste communicatieve en organisatorische vaardigheden hebben om het project uit te voeren. Veel hangt af van een juiste planning en het zo efficiënt mogelijk indelen van je tijd.

“Binnen dit project heb je voornamelijk vaardigheden nodig omtrent communicatie en organisatie. Er is behoefte aan het project, niet aan inhoudelijke ondersteuning”. (projectleider)

De projectleiders antwoorden verdeeld op hun eigen kennis op het gebied van sportbeleid, sporttechniek en bewegingsonderwijs. Degenen met de lesbevoegdheid bewegingsonderwijs geven aan dat het belangrijke kennis is om het project uit te voeren, maar anderen vinden van niet.

“Ik heb een achtergrond van docent lichamelijke opvoeding en ik denk dat het handig is om dit te hebben, alhoewel je meer procesbegeleider bent dan echt inhoudelijk met docenten spreekt. Maar ik probeer mensen wel uit te lokken tot een gesprek over de inhoud van de lessen. Dan is het fijn als je die achtergrond hebt. Achtergrond over het bewegingsonderwijs is handig om de vragen te tackelen van leraren en om de vragen te kwalificeren. Op sporttechnisch gebied bied ik de verenigingen aan dat ze altijd naar mij toe kunnen komen”. (projectleider)

“Ik vind dat je niet per se de achtergrond van bewegingsonderwijs nodig hebt. Het project is zo veelzijdig dat sport een klein onderdeel is. Het is veel belangrijker om de technische en communicatieve vaardigheden te hebben”. (projectleider)

Docenten geven aan goed in staat te zijn het project Sportieve School uit te voeren. Zeventig procent van de docenten voelt zich (professioneel en/of persoonlijk) betrokken bij het project

Sportieve School en volgens 76 procent van de docenten past het project bij de taakopvatting die men over het werk heeft.

Docenten die de Sportieve Schoollessen geven, zijn overtuigd dat zij genoeg vaardigheden (92%) en kennis (96%) hebben om de lessen uit te voeren. Het uitvoeren van het project Sportieve School levert volgens 72 procent van de docenten geen extra mentale en fysieke belasting op.

Een derde van de trainers vindt dat er nog een en ander bij te leren is om nog beter de introductietrainingen te kunnen geven. Daarbij worden didactische vaardigheden het meest genoemd. Twee derde van de trainers meent dat die niks hoeft bij te leren.

5.3.6 De organisatie

Het derde blok van determinanten dat Fleuren et al. (2010) onderscheiden, betreft de organisatie. Wij maken hier een onderverdeling naar organisatiekracht, samenwerking en voldoende voorzieningen, zoals materiële voorzieningen en tijd.

5.3.6.1 Organisatiekracht

Projectleiders geven aan dat niet alle verenigingen enthousiast reageren op het project. In hun ogen hangt dit sterk samen met de organisatiekracht van de vereniging en het aantal kaderleden dat zich met dergelijke projecten kan bezighouden. Het is lastig om hier op basis van de beschikbare data uitspraken over te doen. Er zijn immers alleen verenigingen die reeds deelnemen aan het project betrokken bij het onderzoek. De meerwaarde van het project voor deze verenigingen zit hem onder andere in het feit dat binnen Sportieve School de introductie van nieuwe jeugdleden organisatorisch wordt verzorgd, dat het project goed is voor het imago van de vereniging en dat het helpt in de werving van nieuwe leden.

Een belangrijk gedeelte van het proces van begeleiding en enthousiasmering van scholen en verenigingen ligt bij de projectleider van de NSA. De gemeente was in de opstartfase van het project vaak betrokken bij het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten om deelnemende scholen en verenigingen te informeren, maar in het merendeel van de gemeenten worden dergelijke bijeenkomsten niet meer georganiseerd.

“De eerste twee jaar zijn er bijeenkomsten geweest waar met name de lessen werden toegelicht. De laatste jaren is dit niet meer gebeurd. Er zijn wel scholen opnieuw benaderd en daardoor zijn er wel enkele scholen bijgekomen.” (projectleider)

Over het krijgen van animo bij sportverenigingen en scholen om deel te nemen aan het project zijn de gemeenteambtenaren over het algemeen positief. Ze benoemen daarin de specifieke rol van de projectleider.

“Ja. De animo bij scholen die is er en die blijft ook wel op gang doordat de projectleider de tijd erin steekt om goede contacten te leggen. Voor verenigingen hetzelfde. Het wordt wel goed ontvangen en de projectleider heeft daar een belangrijke rol in”. (gemeenteambtenaar)

Een genoemde faalfactor voor de animo bij de verenigingen (en de leerlingen) is dat er veel tijd zit tussen het inschrijven van de kinderen en de daadwerkelijke training bij de vereniging.

“De tijd tussen het inschrijven en de daadwerkelijke training is te lang”.

(gemeenteambtenaar)

5.3.6.2 Samenwerking

Projectleiders geven aan dat zodra het proces bij alle actoren duidelijk is de samenwerking binnen het project heel goed verloopt.

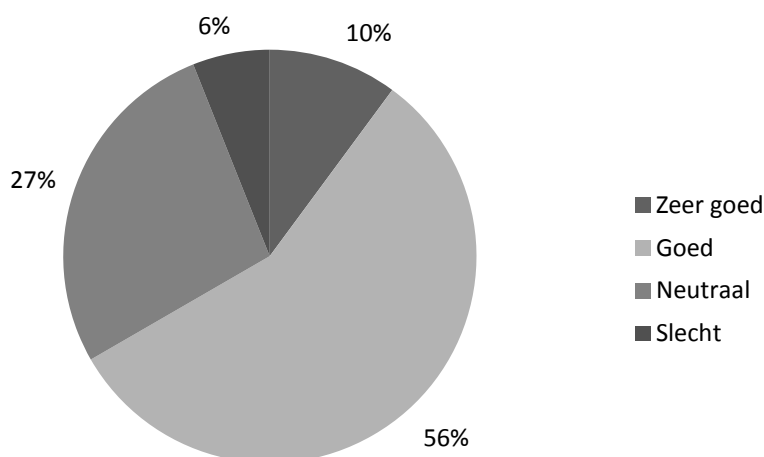
“Als projectleider moet je heel duidelijk zeggen wat, wanneer en hoe je het moet doen. Je moet goed contact hebben en duidelijk zijn, want als de communicatie fout of slecht loopt, is dat funest voor het project”. (projectleider)

De projectleiders zijn minder eenduidig over het contact tussen verenigingen en scholen.

“Verenigingen en scholen is heel wisselend. Je hebt een aantal verenigingen die heel intensief met de scholen samenwerken, terwijl in een andere gemeente een aantal scholen eigenlijk het liefst zouden willen dat de verenigingen de gymlessen op de scholen geven. Dat zouden zij de ultieme vorm van Sportieve School vinden.” (projectleider)

Twee derde van de docenten ervaart de samenwerking met de projectleider binnen het project als (zeer) goed. Slechts zes procent velt een negatief oordeel over deze samenwerking (zie Figuur 5.7).

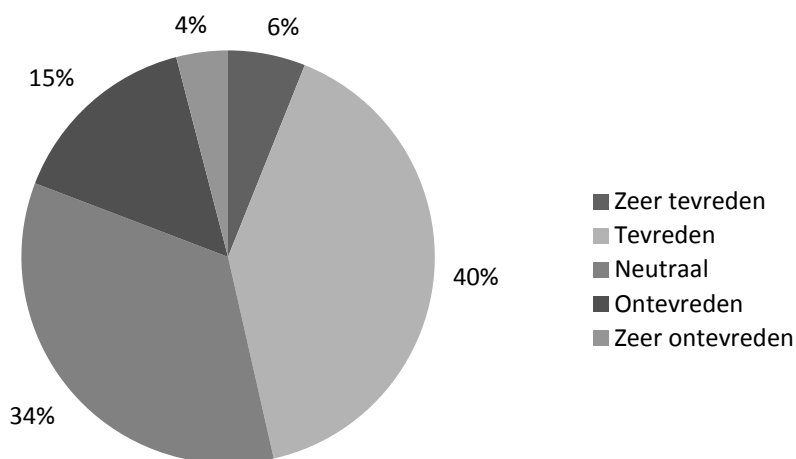
Figuur 5.7 Waardering van de samenwerking met de projectleider binnen het project Sportieve School volgens docenten (in procenten, n=72)

Van de trainers is bijna de helft (zeer) tevreden over zijn of haar contacten met de lokale projectleider. Een kleinere groep trainers (19%) is juist (zeer) ontevreden over zijn of haar contacten met de lokale projectleider. Een derde van de trainers geeft aan noch uitgesproken

tevreden, noch uitgesproken ontevreden te zijn over de contacten met de lokale projectleider (zie Figuur 5.8).

Figuur 5.8 Tevredenheid van trainers over contacten met de lokale projectleider (in procenten, n=51)

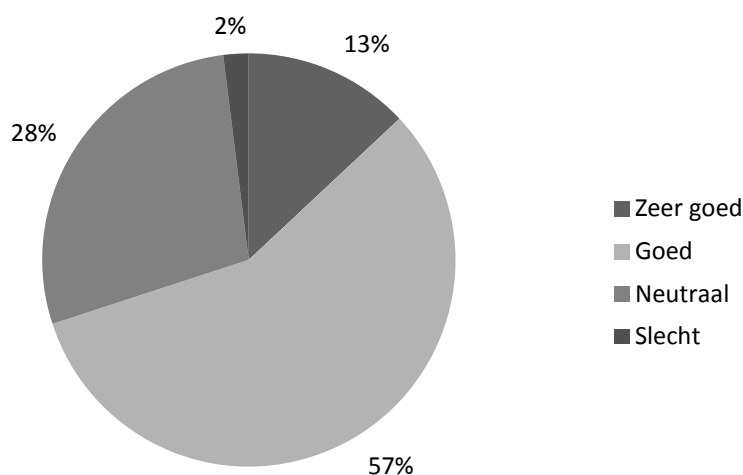

Volgens de helft van de trainers komt de projectleider gemaakte afspraken na. Zeven procent van de trainers is hier ontevreden over en 43 procent geeft aan dat de mate waarin de projectleider gemaakte afspraken nakomt niet uitgesproken goed, noch uitgesproken slecht is (“neutraal”).

De gemeenteambtenaren zijn over het algemeen erg positief over de medewerking van de projectleider met betrekking tot de uitvoering van het project. Slechts één ambtenaar geeft aan dat hij niet veel zicht heeft op hoe de projectleider functioneert ten opzichte van de scholen en verenigingen.

Op de vraag hoe docenten de samenwerking met de gemeente ervaren, kon een op de vijf docenten geen antwoord geven. Van degenen die zich er wel over uitspraken, waardeert zeventig procent die samenwerking als (zeer) goed en slechts een enkele docent is een tegengestelde mening toegedaan (zie Figuur 5.9).

Figuur 5.9 Waardering van de goede samenwerking met gemeenten binnen het project Sportieve School volgens docenten (in procenten, n=60)

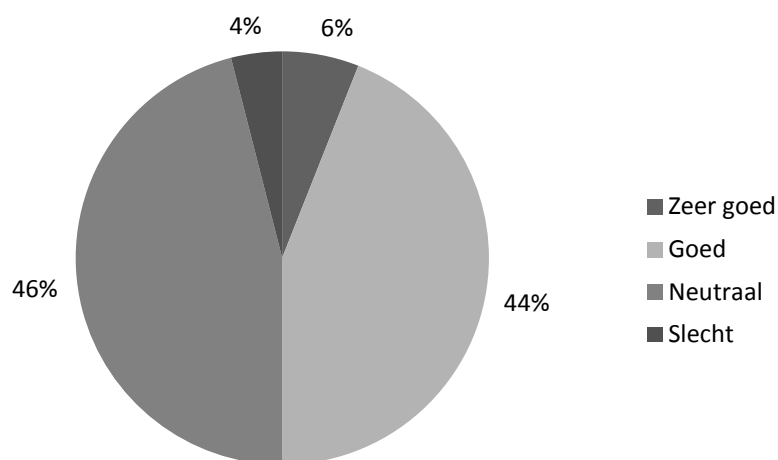
Een kwart van de trainers ervaart de gemeente als (zeer) betrokken partij bij Sportieve School. Bijna evenveel trainers zijn minder positief over de betrokkenheid van de gemeente en ervaren deze als niet tot geheel niet betrokken. Iets meer dan de helft van de trainers geeft aan de gemeente noch als uitgesproken betrokken, noch als uitgesproken onbetrokken bij het project te ervaren (“neutraal”).

De samenwerking tussen de verenigingen en de scholen wordt door docenten iets minder hoog gewaardeerd, maar nog steeds is de waardering overwegend positief⁶. Twee derde van de docenten kan iets zeggen over de waardering van de samenwerking met de verenigingen. Van deze docenten waardeert de helft deze samenwerking als (zeer) goed. Bijna evenveel docenten waarderen deze samenwerking als neutraal en slechts vier procent velt een negatief oordeel over deze samenwerking⁷ (zie Figuur 5.10).

6. Trainers van verenigingen en docenten op scholen hebben doorgaans weinig contact met elkaar. De afstemming tussen school en vereniging wordt met name verzorgd door de lokale projectleider.

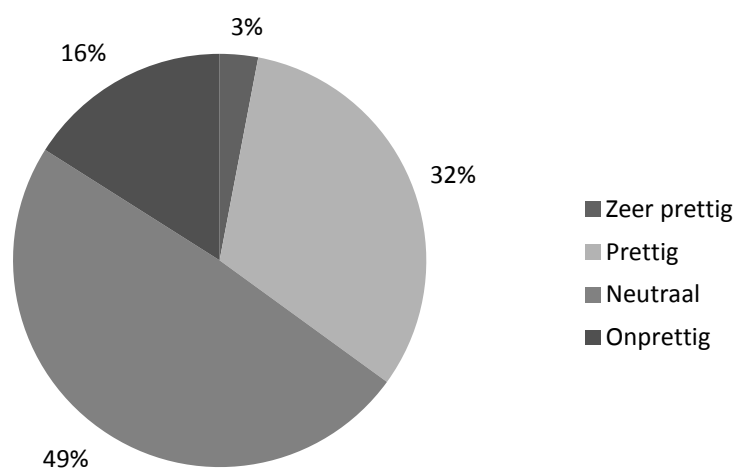
7 Zie noot 5.

Figuur 5.10 Waardering van de samenwerking met sportverenigingen binnen het project Sportieve School volgens docenten (in procenten, n=72)

Een derde van de trainers ervaart het contact met scholen binnen het project als (zeer) prettig. Zestien procent ervaart dat contact als onprettig. De helft van de trainers heeft geen uitgesproken mening in deze (zie Figuur 5.11).

Figuur 5.11 Waardering van het contact met de scholen binnen het project Sportieve School volgens trainers (in procenten, n=51)

5.3.6.3 Materiële voorzieningen

Meer dan de helft van de docenten is van mening dat de materiële voorzieningen voldoende zijn. Bijna een kwart antwoordt neutraal op de vraag over materiële voorzieningen en negentien procent vindt de materiële voorzieningen onvoldoende aanwezig voor de uitvoering van het project.

5.3.6.4 Uren

Bijna drie kwart (71%) van de docenten vindt dat er voldoende tijd is om het project uit te voeren, 16% heeft een neutrale mening en 13% heeft te weinig tijd voor het project. Gemiddeld besteden de trainers bij hun vereniging ongeveer zeven uur per week aan de trainingen. De helft besteedt er minder dan vier uur per week aan. Voor de trainingen voor de leerlingen (voorbereiding, lesgeven, overleg, etc.) zijn de trainers gemiddeld twee uur per week kwijt.

Bijna alle trainers geven aan dat het aangegeven aantal uren voor de extra trainingen (meer dan) toereikend is om de trainingen op kwalitatief goede wijze te verzorgen. Slechts één van de 51 trainers is van mening dat het aangegeven aantal uren niet toereikend is om de trainingen goed in te kunnen vullen.

De meerderheid van de projectleiders geeft aan dat het aantal beschikbare uren voor hun coördinerende rol tekort schiet. Bijna allemaal geven ze aan meer uren in het project te steken dan er formeel voor staan.

5.3.7 De sociaal-politieke omgeving

Het vierde blok van determinanten die van invloed zijn op succes of falen van de implementatie betreft de sociaal-politieke omgeving. Voor Sportieve School gaat het dan vooral om de rol die de gemeente speelt.

De wil onder geïnterviewde gemeenteambtenaren om als vertegenwoordiger van de gemeente nadrukkelijk betrokken te zijn bij de uitvoering loopt sterk uiteen. Binnen enkele gemeenten wordt het project voornamelijk gezien als de inkoop van een stuk externe dienstverlening. Er is weinig wil hier nog extra aan mee te werken.

“Het is uitbesteed aan jullie en puur zakelijk besteden we er medewerking aan, maar meer niet”. (gemeenteambtenaar)

De meerderheid van de gemeenteambtenaren staat wel open voor extra ondersteuning en betrokkenheid.

5.3.7.1 Gemeentebeleid

Bij de helft van de gemeenten staat het project met naam en toenaam genoemd in de beleidsnota. Bij de andere helft staat het niet letterlijk genoemd, maar maakt het wel deel uit van een bepaald thema.

“In ons beleid staat dat wij als gemeente verantwoordelijk zijn voor het aanbieden van laagdrempelige sportmogelijkheden in de vorm van accommodaties, sportverenigingen en daar past dit project prima in. Het is een algemeen beleidsuitgangspunt”. (gemeenteambtenaar)

Het project blijkt goed bij verschillende beleidsterreinen te passen. Elke gemeente heeft daar zijn eigen kijk op. De meerderheid spreekt over preventie overgewicht en meer bewegen (sportstimulering) van jeugdigen oftewel gezondheidsbeleid en sportbeleid.

“Het past heel goed in het gezondheidsbeleid met als doelstelling om kinderen meer te laten bewegen en te laten voldoen aan de beweegnorm. Het past in ons vrijwilligersbeleid als het gaat om verenigingen. Doordat er meer kinderen bij de vereniging zijn betrokken, zijn er ook meer ouders die zich kunnen opwerpen als vrijwilliger. Kinderen kunnen zelf natuurlijk ook doorgroeien naar vrijwilliger. In het jeugdbeleid past het ook omdat jongeren op deze manier van straat worden gehouden”.
(gemeenteambtenaar)

5.3.7.2 Voorzieningen

Alle ambtenaren antwoorden positief op de vraag of er voldoende mankracht (fte) is om het project vanuit de gemeente te ondersteunen. Tevens geven alle gemeenteambtenaren aan dat er voor het komende schooljaar voldoende financiële middelen zijn om het project te ondersteunen. Opvallend is dat het merendeel van die middelen niet afhankelijk is van externe subsidies of overheidsontwikkelingen.

“Ja, bij ons is het onafhankelijk van een externe subsidie. Het is structureel budget in onze begroting...”. (gemeenteambtenaar)

5.3.7.3 Vergelijkbare projecten

Gemeenteambtenaren geven over het algemeen aan dat zij weinig zicht hebben op andere soortgelijke projecten en daarom niet goed kunnen aangeven hoe Sportieve School zich verhoudt tot vergelijkbare projecten. De ambtenaren die daar wel zicht op hebben, benoemen dat Sportieve School uniek is door het bijgeleverde sportmateriaal, de jaarlijkse continuïteit en de uitgewerkte lessen bewegingsonderwijs.

“Ik zie dat meerdere aanbieders voor sportkennismakingslessen zich bij ons melden en dan is de meerwaarde dat er ook een lessendeel in dit project zit en niet alleen het kennismaken bij andere sportverenigingen”. (gemeenteambtenaar)

De meerderheid van de ambtenaren is positief over de prijs-resultaatverhouding van het project Sportieve School.

“Het is een relatief laag tarief dat we betalen voor het aantal kinderen dat daarmee bereikt wordt...”. (gemeenteambtenaar)

Uit bovenstaande data blijkt dat het behoud van de interventie niet zo zeer afhangt van de beschikbare financiën, maar veel meer van ervaringen van de gebruikers. Loopt de organisatie naar ieders tevredenheid en is de communicatie goed dan is de kans op voortzetting groot.

5.4 Effectiviteit

De tweeledige doelstelling van Sportieve School is onder kinderen van 8-12 jaar de sportparticipatie te verhogen en bij hen (en hun ouders) de kennis over een gezonde leefstijl te verbeteren (zie paragraaf 1.2). De ‘theory of planned behaviour’ maakt duidelijk dat een gedragsverandering wordt beïnvloed door de intentie. Intentie wordt bepaald door attitude, sociale invloed en ook door eigen effectiviteit (zie paragraaf 2.5.1). In deze paragraaf gaan we in op de mate waarin de doelstelling is gerealiseerd.

Sportieve School heeft als neven doel om docenten beter toe te rusten voor hun gymlessen. Door middel van Sportieve School moeten docenten handvatten en materialen krijgen om te komen tot een kwalitatief beter en meer divers gym- en beweegaanbod. Tevens moeten de docenten met Sportieve School beter toegerust zijn om in de les gericht aandacht te geven aan een gezonde leefstijl.

5.4.1 Kennis

85 procent van de responderende kinderen krijgt op school les over gezond leven, bijvoorbeeld over veel bewegen, gezond eten en niet roken. Tachtig procent van de kinderen geeft aan tijdens deze lessen iets nieuws geleerd te hebben over gezond leven. Op de vraag waarover ze graag meer willen weten als het gaat over gezond leven, noemen de kinderen vooral meer informatie over gezond eten en drinken. Zij hebben minder interesse in voorlichting over alcohol en drugs.

Volgens 75 procent van de docenten is de kennis onder leerlingen over verschillende sporten naar aanleiding van Sportieve School toegenomen. 25 procent van de docenten denkt dat deze kennis onder leerlingen gelijk is gebleven.

5.4.2 Gedrag

Sportparticipatie

Nagenoeg alle kinderen doen aan sport. Ruim de helft sport minimaal drie keer per week, een derde een tot twee keer per week, zes procent een tot drie keer per maand en twee procent hooguit één keer per maand. Slechts één procent doet helemaal niet aan sport. De meest beoefende sporten zijn veldvoetbal, tennis, zwemsport, danssport, gymnastiek/turnen, hockey, paardensport en skeeleren/skaten.

Kinderen besteden ongeveer acht uur per week aan sporten/bewegen buiten verenigingsverband en aan sporten/bewegen buiten schooltijd (exclusief reistijd, inclusief actief bewegen). Gemiddeld sporten de kinderen die lid zijn van een vereniging tussen de drie en vier uur per week bij een sportvereniging (exclusief reistijd).

De belangrijkste reden waarom kinderen lid zijn geworden van een sportvereniging is dat ze die sport graag willen doen (96%), een vriendje of vriendinnetje is ook lid van die vereniging (25%), of een broer of zus is daar ook lid (22%). Voor acht procent van de kinderen die lid zijn van een sportvereniging speelde mee dat hij/zij via school kennismaakte met die sport en die sport heel leuk vond (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 Redenen waarom een kind lid is geworden van een sportvereniging, volgens de ouders (n= 361)

	%
Hij/zij wil die sport graag doen	96%
Een vriendje / vriendinnetje is ook lid van die vereniging	25%
Een broer / zus is ook lid van die vereniging	22%
Die vereniging is lekker dichtbij	17%
Ouder(s) / verzorgers zijn ook lid van die vereniging	12%
Hij / zij heeft via school kennisgemaakt met die sport en mijn kind vond de sport heel leuk	8%
Hij/zij wil nieuwe vriendjes / vriendinnetjes leren kennen	7%
Hij / zij heeft tijdens de Nationale Sportweek, een Open Dag of een ander sportevenement kennisgemaakt met een sport en mijn kind vond de sport heel leuk	6%
Anders	9%

De door ouders meest genoemde reden dat hun kind niet lid is geworden van een vereniging is dat het kind al op een ander soort vereniging zit (31%).

Introductietrainingen

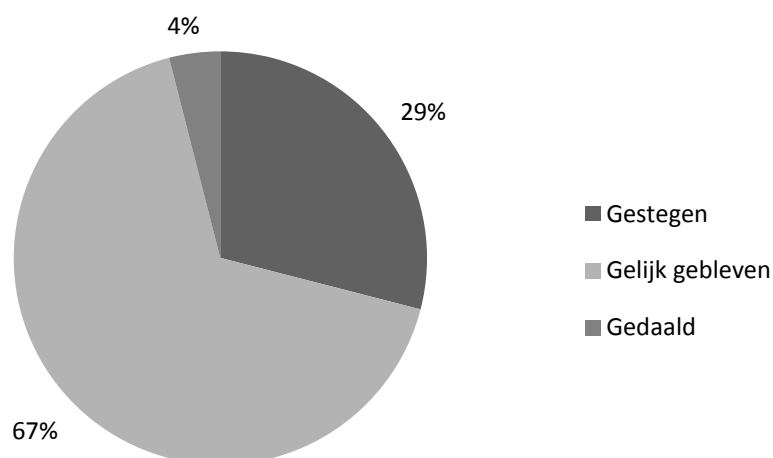
Meer dan de helft van de kinderen heeft meegedaan aan introductietrainingen bij een sportvereniging. De sporten die door meer dan tien procent van de kinderen zijn genoemd, zijn tennis, danssport, hockey, veldvoetbal, gymnastiek/turnen, vecht- en verdedigingssporten.

Van de kinderen die hebben meegedaan aan een introductietraining geeft bijna de helft aan lid van een sportvereniging te zijn geworden vanwege een introductietraining.

De sport die verhoudingsgewijs de meeste nieuwe leden heeft mogen begroeten na een introductietraining is (veld)voetbal. Negentien procent van de nieuwe kinderen geeft aan voor deze sport te hebben gekozen na een introductietraining. Net iets minder populair zijn tennis, hockey en dansen met respectievelijk veertien procent, twaalf procent en elf procent.

Ongeveer drie kwart (73%) van de docenten kan iets zeggen over de invloed van Sportieve School op het aantal uur deelname aan sport en bewegen bij leerlingen. Volgens 29 procent van deze docenten zorgt het project Sportieve School voor stijging in het aantal uur deelname aan sport en bewegen bij leerlingen. 67 procent van deze docenten geeft aan dat het aantal uur deelname in hun optiek gelijk is gebleven en vier procent neemt zelfs een kleine daling waar. (zie Figuur 5.12)

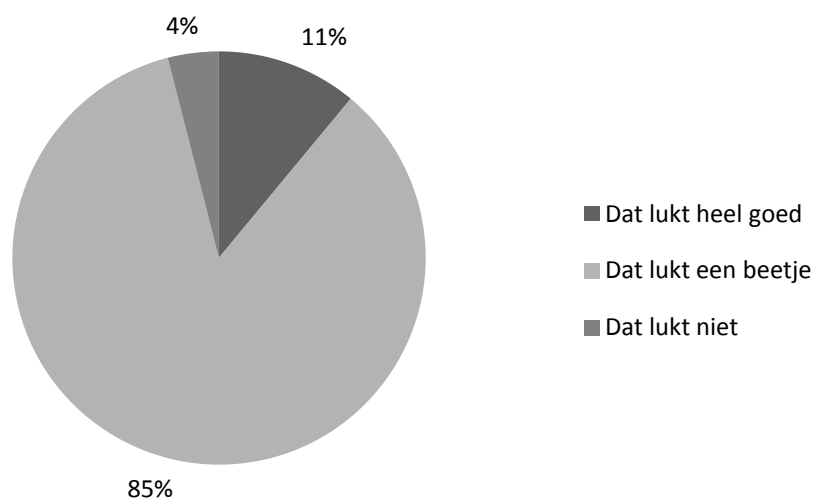
Figuur 5.12 Ontwikkeling in het aantal uur deelname aan sport en bewegen bij leerlingen naar aanleiding van het project Sportieve School volgens docenten (in procenten, n=55)

Ruim de helft van de docenten (53%) kan iets zeggen over de ontwikkeling in het aantal leerlingen dat lid is geworden van een sportclub naar aanleiding van het project Sportieve School. Van deze docenten geeft ruim een derde aan dat het project Sportieve School een positieve invloed heeft op de doorstroom van leerlingen naar sportclubs. Zij geven aan dat het aantal leerlingen dat lid is geworden van een sportclub naar aanleiding van het project is gestegen. Bijna twee derde van de docenten zegt dat het aantal leerlingen dat lid is geworden van een sportclub in hun optiek gelijk is gebleven.

De grote meerderheid van de docenten is in meer of mindere positief over de mate waarin het lukt om door middel van Sportieve School kinderen te bereiken die inactief zijn. 85 procent geeft aan dat dit een beetje lukt en elf procent geeft zelfs aan dat dit heel goed lukt. Een klein gedeelte (4%) is minder positief en geeft aan dat dit niet lukt (zie figuur 5.13).

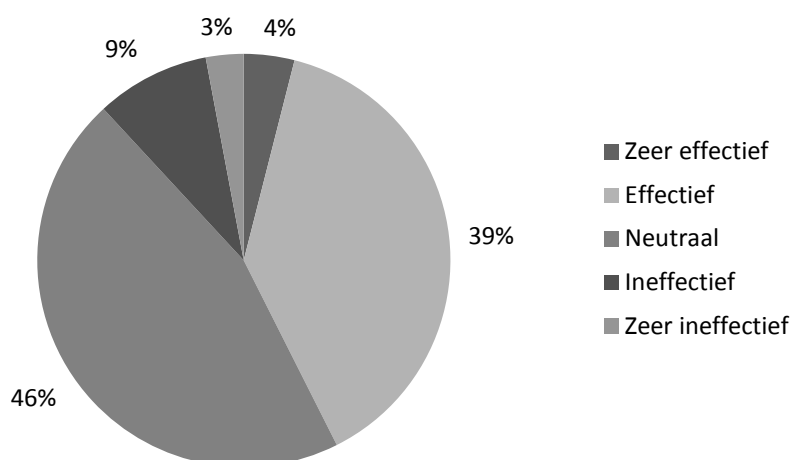
Figuur 5.13 De mate waarin het lukt om met behulp van het project Sportieve School kinderen die inactief zijn te bereiken volgens docenten (in procenten, n=71)

76 procent van de docenten is ervan overtuigd dat leerlingen door het project Sportieve School met andere takken van sport in aanraking zijn gekomen. Dertien procent denkt dat dit niet het geval is en elf procent is hier niet zeker van.

Een deel van de docenten ziet het project Sportieve School als een effectief middel om meer kinderen lid van een sportclub te laten worden. 43 procent waardeert het project als (zeer) effectief. 46 procent van de docenten geeft aan geen uitgesproken mening te hebben over de effectiviteit ('neutraal'). Een klein gedeelte van de docenten is negatiever over de effectiviteit en waardeert het project als (zeer) ineffectief' (11%) (zie Figuur 5.14).

Figuur 5.14 De effectiviteit van het project Sportieve School om meer kinderen lid van een sportclub te laten worden volgens docenten (in procenten, n=70)

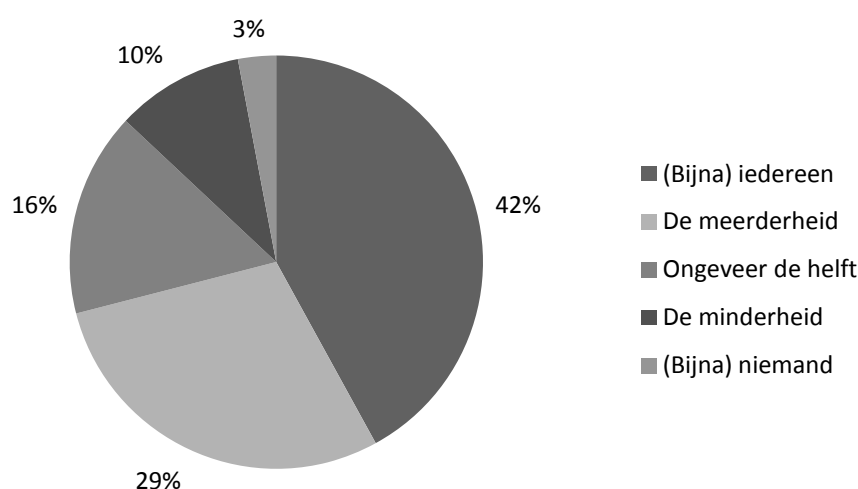

Door trainers wordt dit gematigd positieve beeld van de effectiviteit onderschreven. 93 procent van de trainers geeft aan nieuwe leden uit de introductietrainingen over te houden. Volgens

bijna de helft van de trainers (46%) zijn dit drie of meer nieuwe leden per jaar. Eén trainer geeft aan jaarlijks acht nieuwe leden over te houden aan het project.

Een groot gedeelte van de nieuwe leden die via het project bij een vereniging terechtkomen blijft minimaal één jaar lid. 29 procent van de trainers geeft aan dat de meerderheid van de nieuwe leden minimaal één jaar lid blijft en 42 procent geeft aan dat (bijna) iedereen één jaar lid blijft (zie Figuur 5.15)

Figuur 5.15 Het deel van de nieuwe leden dat via introductietrainingen is geworven en doorgaans minimaal één jaar lid van de vereniging blijft, volgens trainers (in procenten, n=51)

Uit de interviews met gemeenteambtenaren en projectleiders spreekt de overtuiging dat het project een effectieve positieve bijdrage levert aan een gedragsverandering bij kinderen. Een van de gemeenteambtenaren is vooral erg positief over het verenigingsdeel van het project. Hieronder wordt geantwoord op de vraag of het project een meerwaarde heeft voor de deelnemende kinderen en de sportverenigingen.

“Voor kinderen en verenigingen ben ik ervan overtuigd, zeker wat betreft het verenigingsdeel. Het is een ideale manier voor kinderen om te ruiken aan verschillende vormen van sport.” (gemeenteambtenaar)

Andere ambtenaren onderschrijven dit standpunt. Vooral de diversiteit van het sportaanbod wordt door de respondenten naar voren geschoven als een belangrijke meerwaarde van Sportieve School.

“Voor de kinderen denk ik dat het van belang is dat ze verder kijken dan het hek van hun eigen tuintje en dat er meer is dan alleen voetbal. Er was één kind dat heel dik was en schroom had om voor de dag te komen. Via paardrijden heeft hij zijn angst overwonnen en doet hij nu volop mee met de rest van de gymlessen”.
(gemeenteambtenaar)

5.4.3 Intentie

45 procent van de kinderen die (nog) geen lid zijn van een sportvereniging geeft aan nog lid te willen worden van een sportvereniging. Van deze groep wil bijna de helft ook lid worden van de vereniging waar een introductietraining is gevolgd. Zeven procent wil wel de sport gaan doen waarvan een training is gevolgd, maar bij een andere vereniging. De resterende groep kinderen wil of lid worden van een vereniging van een andere sport (25%), of weet nog niet van welke vereniging ze lid wil worden (22%) (zie Figuur 5.16).

Figuur 5.16 Indicatie van welke verenigingen kinderen lid willen worden die aangeven geïnteresseerd te zijn in een lidmaatschap (in procenten, n=420)

5.4.4 Attitude

Zeven docenten kunnen iets zeggen over de manier waarop de houding van leerlingen ten aanzien van een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen is veranderd. Zes van hen zien geen verandering in de houding van leerlingen ten aanzien van een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen naar aanleiding van het project Sportieve School. Eén docent ziet een positieve ontwikkeling in deze houding van leerlingen naar aanleiding van het deelproject Sportieve School XL.

5.4.5 Sociale invloed

In paragraaf 5.4.2 werd al duidelijk dat als familieleden en/of vriendjes lid zijn van een vereniging, dat voor een kind reden kan zijn om ook lid te worden van die vereniging. 42 procent van de ouders geeft aan dat hun kind lid is geworden van een sportvereniging, omdat daar ook één van de ouders of beide ouders, of een broer of zus, of een vriendje of vriendinnetje lid is. Ook komt naar voren dat als een kind niemand kent bij een sportvereniging dat geen reden is om niet lid te worden van die vereniging.

Als een kind geen lid is van een sportvereniging zegt de helft van de ouders dat het kind lid mag worden van elke sportvereniging die het zou uitkiezen. De andere helft zegt dat het kind wel lid

mag worden van een sportvereniging, maar niet van elke vereniging. Geen enkele ouder zegt dat zij hun kind niet zouden toestaan om lid te worden.

Het is niet zo dat kinderen van ouders die lid zijn van een sportvereniging vaker lid zijn van een sportvereniging dan kinderen waarvan de ouders geen lid zijn van een sportvereniging.

5.4.6 Eigen effectiviteit

Uit de ‘theory of planned behaviour’ (zie paragraaf 2.5.1) komt naar voren dat iemand ook in staat moet zijn om succesvol een bepaald gedrag te vertonen. Dit heet eigen effectiviteit en dit heeft een rechtstreekse invloed op gedrag en een indirecte invloed via intentie.

Een groot gedeelte van de kinderen waardeert de eigen vaardigheid op sportgebied positief. Meer dan de helft (56%) vindt zichzelf ‘best wel een beetje goed in sport’ en veertig procent vindt zichzelf zelfs ‘heel erg goed in sport’. Slechts vier procent van de kinderen vindt zichzelf ‘niet zo goed in sport’.

Barrières spelen een mogelijke rol op de eigen effectiviteit. In paragraaf 5.4.5 werd duidelijk dat ouders geen barrière vormen als een kind lid wil worden van een sportvereniging. Voor een aantal kinderen speelt wel dat zij geen lid zijn van een sportvereniging omdat zij fysieke beperkingen hebben, niemand kennen bij een vereniging waar zij eventueel lid zouden willen worden, de verenigingskosten te hoog zijn, of dat zij al lid zijn van een andere vereniging.

Een aantal van die barrières komt terug bij criteria die ouders aanhouden als zij beslissen of hun kind wel of niet lid mag worden van een vereniging. De belangrijkste beslispunten zijn vertrouwen in de begeleiding door de vereniging, de afstand tussen huis en de sportvereniging, de hoogte van de contributie en of de sport gevaarlijk is of niet (zie tabel 5.4).

Tabel 5.4 Beslispunten voor ouders of hun kind wel of niet lid mag worden van een vereniging (n=393)

	%
Vertrouwen in de begeleiding door de vereniging	61%
Afstand tussen huis en de sportvereniging	60%
De hoogte van de contributie	36%
Of de sport gevaarlijk is of niet	28%
De kosten van de benodigde sportspullen (kleding, materiaal, enz.)	23%
Of er iemand is die mijn kind kan wegbrengen naar en ophalen van sport	18%
Of mijn kind vriendjes/vriendinnetjes heeft bij die sportvereniging waarvan hij/zij lid wil worden	18%
Of ouders/verzorgers dan ook verplichtingen hebben bij de sportvereniging (bijvoorbeeld de kinderen rijden naar wedstrijden bij andere clubs, bardienst)	13%
Of er mensen lid zijn die wij goed kennen	3%
Andere punten	23%

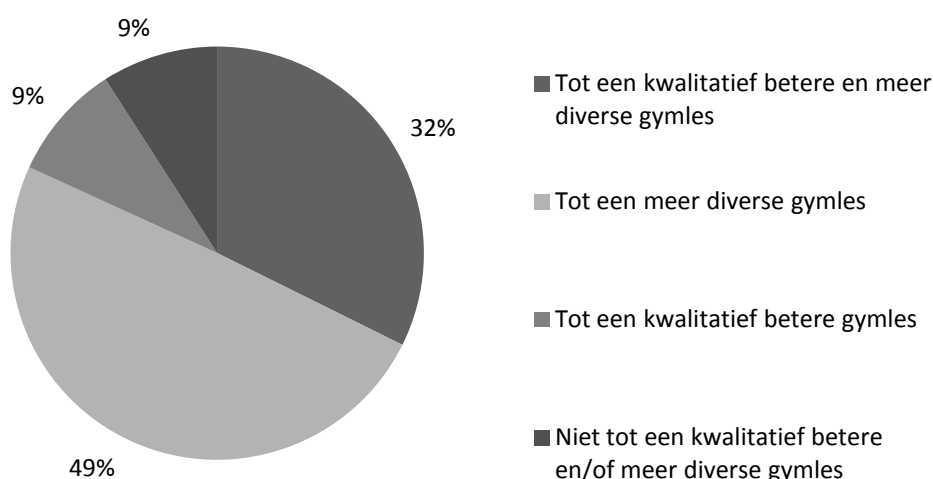
Introductietrainingen helpen eventuele barrières te slechten. 88 procent van de ouders denkt dat kinderen door die trainingen een sport beter leren kennen en zo beter kunnen besluiten of ze die

leuk vinden. Twaalf procent denkt dat kinderen door de introductietrainingen gemakkelijker kunnen overstappen naar een sportvereniging en evenveel ouders menen dat kinderen zo kunnen meemaken wat lid zijn van een vereniging inhoudt.

5.4.7 Toerusting van docenten

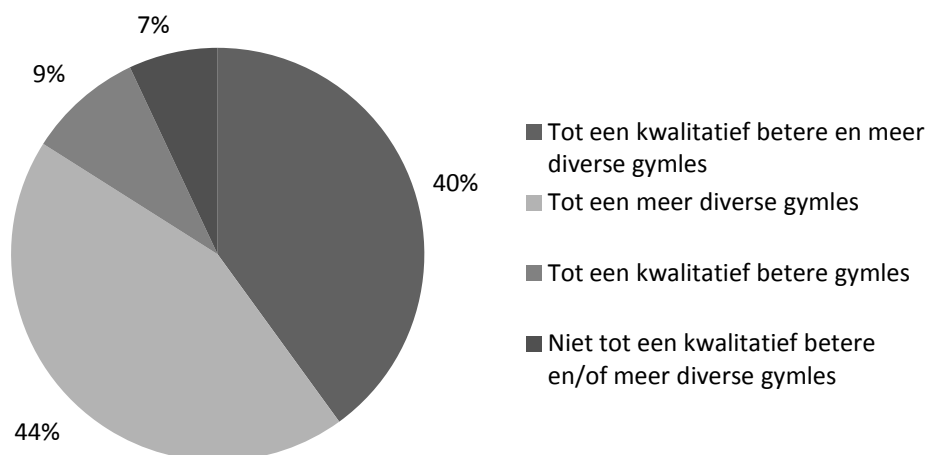
Een groot gedeelte van de docenten geeft aan zich ondersteund te voelen in de opzet van de gymles door het project Sportieve School. De helft van alle docenten (49%) zegt door middel van het project handvatten te hebben gekregen voor een meer diverse gymles. Negen procent van de docenten geeft aan dat het project ze vooral handvatten geeft voor een kwalitatief betere gymles. Een derde (32%) antwoordt handvatten te krijgen om te komen tot zowel een kwalitatief betere als een meer diverse gymles. Slechts negen procent geeft aan geen handvatten aangereikt te krijgen voor noch een kwalitatief betere noch een meer diverse gymles. (zie Figuur 5.17)

Figuur 5.17 De mate waarin docenten met behulp van het project 'Sportieve School' handvatten hebben gekregen om te komen tot een kwalitatief betere en/of een meer diverse gymles (in procenten, n=75)

De sportmaterialen die worden meegeleverd met Sportieve School leveren een grote bijdrage aan de ondersteuning van docenten. Een groot gedeelte van de docenten (44%) geeft aan door middel van de materialen van het project te komen tot een meer diverse gymles. Negen procent van de docenten geeft door middel van die sportmaterialen een kwalitatief betere gymles en veertig procent geeft daarmee zowel een kwalitatief betere als een meer diverse gymles. Slechts zeven procent van de docenten geeft aan dat de meegeleverde sportmaterialen geen effect hebben op de kwaliteit en de diversiteit van de gymles (zie Figuur 5.18).

Figuur 5.18 De mate waarin docenten met behulp van de materialen van het project Sportieve School tot een kwalitatief betere en een meer diverse gymles zijn gekomen (in procenten, n=75)

Vijftien docenten kunnen iets zeggen over de mate waarin met behulp van Sportief Nablijven een structureel beter sport- en beweegaanbod is gecreëerd als alternatief voor een activiteit waarin kinderen inactief zijn. De effectiviteit van dit deelproject wordt door deze docenten gematigd positief gewaardeerd. Twee derde van deze docenten geeft aan dat het deelproject leidt tot 'een beetje beter sport- en beweegaanbod' als alternatief voor een activiteit waarin kinderen inactief zijn. Een derde is enthousiaster en zegt dat het deelproject leidt tot een 'een veel beter sport- en beweegaanbod'.

Twaalf docenten kunnen iets zeggen over de manier waarop de kwaliteit van het aangeboden voor- en naschoolse sport- en beweegaanbod zich heeft ontwikkeld met behulp van Sportief Nablijven. De helft van deze docenten geeft aan dat het deelproject leidt tot een verbeterd voor- en naschools sport- en beweegaanbod. De andere helft geeft aan dat het project in hun ogen weinig invloed heeft op de kwaliteit van het aanbod ('is gelijk gebleven').

Vijf docenten zeggen of zij met behulp van Sportieve School XL beter toegerust zijn om in de les gericht aandacht te besteden aan gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen. Volgens elk van deze vijf docenten heeft het deelproject Sportieve School XL een positief effect op hun toerusting voor lessen over gezonde leefstijl en sport en bewegen.

Zes docenten kunnen iets zeggen over de manier waarop de basiskennis van docenten over gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen zich heeft ontwikkeld naar aanleiding van Sportieve School XL. Twee van hen geven aan dat de basiskennis over een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen als gevolg van het deelproject Sportieve School XL is gestegen. Vier antwoorden dat deze kennis gedurende het project gelijk is gebleven.

6. Conclusies

6.1 Sportieve School

Sportieve School is een interventie met als hoofddoelen (1) bij kinderen van 8 tot 12 jaar de sportparticipatie te verbeteren en (2) hun kennis over gezonde leefstijl te vergroten. Sportieve School bestaat uit verschillende uitgewerkte sportkennismakingslessen voor tijdens de les lichamelijke opvoeding. Naast het basispakket Sportieve School worden er ook introductietrainingen gegeven bij de plaatselijke sportverenigingen (Sportieve School inclusief verenigingsgedeelte).

Naast het basisproject heeft de interventie twee deelprojecten. Het eerste deelproject (Sportieve School XL) is een gericht lesprogramma om kinderen en ouders bewust te maken van het belang van een gezonde leefstijl. Het andere deelproject (Sportief Nablijven) moet zorgen voor een structureel sport- en beweegaanbod voor kinderen direct na school. Hierbij vinden de trainingen doorgaans op school plaats. Het aanbod wordt door de lokale projectleider gecreëerd in samenwerking met de school en de sportvereniging. Tevens richt Sportieve School zich op de docenten door onder andere handvatten te bieden voor een meer diverse en kwalitatief betere gymles.

Het project Sportieve School draait al meer dan tien jaar. Tot nu toe is er bij de uitvoering van het project onvoldoende inzicht verkregen in de kritische succes- en faalfactoren van de interventie.

Met behulp van een monitor en evaluatie kan er in beeld worden gebracht wat de kritische succes- en faalfactoren binnen het project Sportieve School zijn. Daarbij zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe wordt deze interventiestrategie in de praktijk ten uitvoer gebracht?
- Wat zijn de effecten van Sportieve School?

6.2 Theoretisch kader

Voordat de evaluatie is uitgevoerd, is er als eerste een theoretisch kader geschreven voor de interventie Sportieve School. In het theoretisch kader is er antwoord gegeven op verschillende vragen:

- Wat is het probleem waar het project Sportieve School zich op richt? (probleemanalyse)
- Welke factoren zijn van invloed op het probleem waar het project Sportieve School zich op richt? (risicofactoren)
- Op welke risicofactoren richt het project Sportieve School zich om het probleem te voorkomen?
- Op welke manier richt het project Sportieve School zich op de gekozen risicofactoren? (aanpak)

Naast inzicht verkrijgen in de succes- en faalfactoren bij het in de praktijk ten uitvoer brengen van het project Sportieve School is er in de evaluatie ook gekeken naar de effecten van Sportieve School. Door het opstellen van een theoretisch kader is er meer inzicht verkregen in welke indicatoren er meegenomen dienen te worden bij het evaluatieonderzoek.

6.3 Monitoring en evaluatie

Om antwoord te geven op de twee onderzoeksvragen is er een onderzoek opgezet bij scholen die deelnemen aan het project Sportieve School. Er zijn verschillende kwalitatieve en kwantitatieve gegevens verzameld bij verschillende deelpopulaties (projectleiders, gemeenteambtenaren, docenten, trainers, kinderen en ouders). Bij projectleiders en gemeenteambtenaren zijn interviews afgenomen. Bij de docenten, trainers, kinderen en ouders zijn vragenlijsten afgenomen.

6.4 Succes- en faalfactoren van implementatie

Om na te gaan hoe de interventiestrategie in de praktijk ten uitvoer wordt gebracht, is er bij projectleiders, gemeenteambtenaren, docenten en trainers nagegaan hoe het project Sportieve School wordt uitgevoerd. Daarbij is tevens gekeken waarom zij Sportieve School uitvoerden (meerwaarde), in hoeverre zij tevreden waren over het project en wat de succes- en faalfactoren van implementatie waren.

Van alle responderende docenten werkt 43 procent met het project Sportieve School inclusief het verenigingsgedeelte. Op een derde van de scholen wordt ook een deelproject van Sportieve School uitgevoerd (25 procent voert het deelproject Sportief Nablijven uit en 12 procent voert het deelproject Sportieve School XL uit). Bij geen van de docenten die Sportieve School XL heeft uitgevoerd is een speciale ouderavond in het kader van het deelproject op school georganiseerd. Verder blijkt dat 55 procent van de kinderen meedoet aan de introductietrainingen van de sportverenigingen.

Opvallend is dat de verkregen gegevens van de docenten via de vragenlijst afwijkt van de gegevens die de NSA bijhoudt via de gemeente. Uit deze gegevens blijkt namelijk dat zestig procent van de scholen Sportieve School met verenigingsgedeelte bij de gemeenten afneemt. Ook voor de deelprojecten blijken de gegevens niet gelijk te zijn. De NSA geeft aan dat veertig procent van de scholen het deelproject Sportieve School XL afneemt en dat tien procent van de scholen het deelproject Sportief Nablijven afneemt.

Er zijn twee redenen aan te wijzen waarom er een verschil is in de gegeven antwoorden van de docenten in de vragenlijst en de gegevens die de NSA verkrijgt via de gemeenten. Ten eerste kan het verschil worden verklaard door verwarring in de benaming van de (deel)projecten. Het komt namelijk vaak voor dat het deelproject Sportief Nablijven verward wordt met Sportieve School met verenigingsgedeelte. Bij Sportieve School met verenigingsgedeelte krijgen kinderen een introductietraining op de sportvereniging (op de tijd dat de vereniging de training verzorgt). Bij het deelproject Sportief Nablijven krijgen kinderen direct aansluitend aan schooltijd op school een introductietraining. Sportieve School met verenigingsgedeelte en Sportief Nablijven worden dus vaak (onterecht) gezien als hetzelfde. Uiteindelijk blijkt uit beide gegevens dat ongeveer zeventig procent van de scholen Sportieve School met verenigingsgedeelte en/of het deelproject Sportief Nablijven uitvoert.

Ten tweede kan het verschil ook verklaard worden doordat de gemeenten het (deel)project wel afnemen maar dat de scholen het deelproject in de praktijk niet gebruiken. In de vragenlijst is de docenten gevraagd of de scholen werken met het (deel)project. Blijkbaar is het zo dat scholen het (deel)project wel afnemen maar niet gebruiken in de lessen. Dit kan bijvoorbeeld zo zijn bij

het deelproject Sportieve School XL. Volgens de NSA neemt veertig procent van de scholen dit deelproject af. Echter slechts twaalf procent van de scholen geeft aan te werken met het deelproject Sportieve School XL.

Of een interventie succesvol is geïmplementeerd, hangt af van een aantal factoren (Fleuren et al., 2010). Om de succes- en faalfactoren van Sportieve School te beschrijven is er gekeken naar de interventie, de gebruiker, de organisatie en de sociaal-politieke omgeving.

Interventie Sportieve School

De belangrijkste meerwaarden van het project Sportieve School zijn de diversiteit van de lessen, de aangeboden sportmaterialen en de mogelijkheden voor de verenigingen om nieuwe leden te werven. Ook wordt door gemeenteambtenaren aangegeven dat Sportieve School leidt tot meer structuur in het contact tussen scholen en verenigingen. Daarnaast leidt Sportieve School ertoe dat de kwaliteit van de gymlessen op school wordt gewaarborgd. Verder geeft 82 procent van de docenten aan dat Sportieve School een meerwaarde heeft voor kinderen.

Docenten geven aan dat zij het project Sportieve School of een van de deelprojecten uitvoeren omdat de leerlingen enthousiast zijn over het project. Tevens geven zij als reden dat het goed aansluit bij het schoolbeleid. Redenen waarom docenten niet deelnemen aan de twee deelprojecten zijn voornamelijk onbekendheid met het project en tijdgebrek.

79 procent van de docenten is van mening dat het project Sportieve School in heldere stappen en procedures is beschreven. Zowel projectleiders als gemeenteambtenaren delen deze mening. De lesmappen worden door drie kwart van de docenten altijd, bijna altijd of geregeld gebruikt. Docenten die de lesmappen niet hanteren, gebruiken hun eigen materiaal. Het voorzien in basismaterialen voor scholen wordt door gemeenten verschillend georganiseerd en er wordt afwisselend wel of geen prioriteit bij gelegd.

Het gemiddelde cijfer voor het project Sportieve School is een 7,3. Het deelproject Sportief Nablijven wordt even goed gewaardeerd (7,5). Het deelproject Sportieve School XL wordt iets minder gewaardeerd (6,7). De meerderheid van de kinderen (58%) geeft aan de sportkennismakingslessen heel leuk te vinden. 88 procent van de trainers krijgt positieve reacties van de kinderen.

Gebruiker

De bereidheid om het project (mede) uit te voeren, is cruciaal voor het slagen van Sportieve School. Zeventig procent van de docenten voelt zich betrokken bij het project en 69 procent is van mening dat het project voordeel biedt door gemak, professionele ontwikkeling, tijdwinst en verhoging van werkplezier. De meerderheid van de docenten en trainers ervaart genoeg steun bij het uitvoeren van het project.

Bijna alle docenten zijn ervan overtuigd dat zij genoeg vaardigheden en kennis hebben om de lessen te verzorgen. Het uitvoeren van het project Sportieve School levert volgens drie kwart van de docenten geen extra mentale en fysieke belasting op. Een derde van de trainers vindt dat hij/zij nog een en ander heeft bij te leren om nog beter de introductietrainingen te kunnen geven. Daarbij worden didactische vaardigheden het meest genoemd.

Organisatie

Het betrekken van scholen en verenigingen bij Sportieve School gaat niet overal even gemakkelijk. Vooral verenigingen blijken niet altijd enthousiast te reageren op een verzoek tot deelname aan het project. Een belangrijke rol bij het creëren van animo bij scholen en verenigingen is de rol van de projectleiders. Een genoemde faalfactor hierbij is dat er veel tijd zit tussen het inschrijven van de kinderen en de daadwerkelijke training bij de vereniging. De samenwerking tussen de gemeenteambtenaren, projectleiders, scholen en verenigingen blijkt van wisselend niveau te zijn. De samenwerking tussen de gemeenteambtenaren, projectleiders en scholen wordt gewaardeerd als redelijk tot goed. De samenwerking tussen scholen en verenigingen wordt iets minder goed gewaardeerd. Dit komt mede doordat de afstemming tussen scholen en verenigingen wordt verzorgd door de projectleiders. Hier blijkt ook weer de centrale rol van de projectleiders bij de implementatie van het project.

Bijna drie kwart van de docenten vindt dat er voldoende tijd is om het project uit te voeren. Bijna alle trainers geven aan dat het aangegeven aantal uren voor de extra trainingen toereikend of meer dan toereikend is om de trainingen op kwalitatief goede wijze te verzorgen. Daarentegen geeft de meerderheid van de projectleiders aan dat het aantal beschikbare uren voor hun coördinerende rol tekort schiet. Bijna allemaal geven ze aan meer uren in het project te steken dan er formeel voor staan.

Sociaal-politieke omgeving

Bij de helft van de gemeenten staat het project met naam en toenaam genoemd in de beleidsnota. Bij de andere helft staat het niet letterlijk genoemd, maar maakt het wel deel uit van een bepaald thema. Uit de gegevens blijkt dat er voldoende mankracht (fte) is om het project vanuit de gemeente te ondersteunen. Er wordt door alle gemeenteambtenaren aangegeven dat er voldoende financiële middelen zijn om het project te ondersteunen in het komende schooljaar. Hierbij wordt aangegeven dat het behoud van de interventie niet zozeer afhangt van de beschikbare financiën, maar veel meer van ervaringen van de gebruikers. Loopt de organisatie naar ieders tevredenheid en is de communicatie goed dan is de kans op voortzetting groot.

Hieronder is in het kort een overzicht gegeven van de succes- en faalfactoren.

Tabel 6.1 Succes- en faalfactoren

Succesfactoren	Faalfactoren
De interventie wordt gezien als meerwaarde	Lesmateriaal wordt niet altijd gebruikt
De interventie is in heldere stappen en procedures beschreven	Vaardigheden van de trainers om de interventie uit te voeren
Docenten en trainers ervaren voldoende steun bij de uitvoering van de interventie	Betrekken van sportverenigingen in het project
Inzet lokale projectleider	Samenwerking tussen betrokken partijen
Docenten voelen zich betrokken bij de interventie	Projectleiders zien onvoldoende tijd om de interventie uit te voeren
Docenten en trainers hebben voldoende tijd om de interventie uit te voeren	De tijd tussen inschrijving en daadwerkelijke training
Er bestaan voldoende financiële middelen om het project uit te voeren	
De interventie sluit goed aan bij het schoolbeleid	

6.5 Effecten van Sportieve School

De hoofddoelen van het project Sportieve School zijn (1) sportdeelname bij kinderen te verbeteren en (2) hun kennis over gezonde leefstijl te vergroten. Daarnaast richt de interventie zich op de intentie om beweeggedrag aan te passen en de attitude ten aanzien van beweeggedrag. Verder beoogt Sportieve School niet alleen kinderen iets te leren maar ook docenten beter toe te rusten om te komen tot een kwalitatief beter en meer divers gym- en beweegaanbod.

In 2009-2010 participeerden 10 gemeenten in het project Sportieve School. Hiermee werden 121 scholen met bijna 15.000 kinderen bereikt. Aan ruim 9.000 scholieren werd het pakket met het verenigingsgedeelte aangeboden, waarna 11% zich bij een vereniging inschreef voor een introductietraining (eigen cijfers NSA).

Sportdeelname, intentie en kennis

45 procent van de responderende kinderen die geen lid zijn van een sportvereniging wil lid worden van een sportvereniging. Van deze groep wil bijna de helft ook lid worden van de vereniging waar een introductietraining is gevolgd.

Acht procent van de kinderen die lid zijn van een sportvereniging gaf aan dat hij/zij lid is geworden omdat hij/zij via school kennismaakte met de sport. Van de kinderen die hebben meegedaan aan een introductietraining geeft bijna de helft aan lid van een sportvereniging te zijn geworden vanwege een introductietraining.

Volgens 71 procent van de docenten is het aantal uur deelname aan sport en bewegen bij leerlingen door Sportieve School gelijk gebleven. 29 procent denkt dat het aantal uur gestegen is. Verder denkt twee derde van de docenten dat het aantal leerlingen dat lid is geworden van een sportclub door Sportieve School gelijk is gebleven. Een derde van de docenten denkt dat het aantal kinderen dat lid is geworden door het project wel is gestegen.

Het overgrote gedeelte van de docenten is ervan overtuigd dat leerlingen door het project met andere takken van sport in aanraking zijn gekomen. De docenten waarderen het project op effectiviteit met een 7,1.

Van de trainers geeft 93 procent aan nieuwe leden uit de introductietrainingen over te houden. Een groot gedeelte van de nieuwe leden die via het project bij een vereniging lid worden, blijft minimaal één jaar lid.

Volgens drie kwart van de docenten is de kennis onder leerlingen over verschillende soorten sporten naar aanleiding van Sportieve School toegenomen. Een kwart van de docenten denkt dat de kennis van de leerlingen gelijk is gebleven.

Opgemerkt moet worden dat nagenoeg alle kinderen aan sport doen. Slechts één procent doet helemaal niet aan sport. Tevens blijkt dat 87 procent van de kinderen reeds lid is van de sportvereniging. Sportieve School heeft als doel om (inactieve) kinderen op een laagdrempelige manier te laten instappen in verschillende sportactiviteiten. Slechts een klein deel van de kinderen die bereikt worden met Sportieve School valt onder de doelgroep die Sportieve School wil bereiken.

Attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit

Zes van de zeven van de responderende docenten die het deelproject Sportieve School XL hebben uitgevoerd (en antwoord hebben gegeven op de betreffende vragen), zien geen verandering in de attitude van leerlingen ten aanzien van een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen naar aanleiding van het project Sportieve School. Een van de docenten ziet dat wel.

De belangrijkste redenen dat kinderen lid worden van een sportvereniging zijn dat hij/zij die sport graag wil doen, een vriendje/vriendinnetje ook lid is van die sportvereniging, of een broer/zus dat ook is. Sociale invloed speelt dus een belangrijke rol bij het lid worden van een sportvereniging.

De eigen effectiviteit wordt beïnvloed door barrières en heeft invloed op beweeggedrag. Ouders staan in principe positief tegenover een lidmaatschap van hun kind bij een vereniging. Of een kind wel of niet lid mag worden van een sportvereniging hangt vaak af van vertrouwen in de begeleiding door de vereniging, afstand tot de sportvereniging, de hoogte van de contributie en of de sport in de ogen van de ouders gevaarlijk is. Introductietrainingen helpen eventuele barrières te slechten. 88 procent van de ouders denkt dat kinderen door de introductietrainingen een sport beter leren kennen en zo beter kunnen besluiten of ze die leuk vinden.

Gym- en beweegaanbod

Bijna de helft van de docenten geeft aan door middel van Sportieve School handvatten te hebben gekregen voor een meer diverse gymles. Negen procent van de docenten komt tot een kwalitatief betere gymles. Een derde van de docenten komt tot beide en negen procent tot geen van de twee.

Beschouwing

Sportieve School heeft volgens de gebruikers een duidelijke meerwaarde. De interventie is in heldere stappen en procedures beschreven en wordt door de gebruikers beoordeeld met een 7,3. Ook leidt het project ertoe dat de kwaliteit van de gymlessen op school wordt gewaarborgd. De meeste docenten voelen zich betrokken bij de interventie en ervaren veel steun. Dit is belangrijk voor het slagen van de implementatie. Ook zien docenten dat Sportieve School voordeel biedt door gemak, professionele ontwikkeling, tijdwinst en verhoging van werkplezier. De helft van de gemeenten noemt het project in de beleidsnota, wat betekent dat het project bij deze gemeenten goed verankerd is. Belangrijke aandachtspunten voor de interventie zijn het betrekken van de verenigingen en de samenwerking tussen projectleiders, gemeenten, scholen en verenigingen.

Het overgrote gedeelte van de gemeenten neemt nu alleen het basisgedeelte Sportieve School af (Sportieve School met of zelfs zonder verenigingsgedeelte). Op basis van de theorie kan gesteld worden dat het inzetten van de hele interventie meer effect resulteert, maar er zijn momenteel te weinig scholen die de deelprojecten Sportieve School XL en Sportief Nablijven uitvoeren, waardoor er over de effectiviteit van de deelprojecten geen harde uitspraken kunnen worden gedaan.

Voor wat betreft de effecten van Sportieve School kan geconcludeerd worden dat kinderen door Sportieve School met andere takken van sport in aanraking zijn gekomen. De docenten geven

aan dat de kennis onder leerlingen over verschillende soorten sporten naar aanleiding van Sportieve School is verbeterd. Of sportdeelname bij kinderen werkelijk door het project verbeterd is, blijkt niet eenduidig. Een groot deel van de docenten denkt dat het aantal uur sportdeelname bij leerlingen gelijk is gebleven. Van de leerlingen die hebben meegedaan aan introductietrainingen zegt de helft lid van een vereniging te zijn geworden door die trainingen.

Een tweede doel van Sportieve School is het verbeteren van kennis over een gezonde leefstijl. Omdat slechts enkele scholen het deelproject Sportieve School XL uitvoeren, zijn de gegevens gebaseerd op zeer kleine aantallen. Uit de gegevens blijkt dat kennis over gezonde leefstijl bij veel kinderen niet verbeterd is.

6.6 Sterkten en zwakten van het onderzoek

Methode

Om op een systematische manier de kritische succes- en faalfactoren te achterhalen, zijn de interviews en de vragenlijsten opgebouwd aan de hand van het model van Fleuren et al. (2010). Dit model geeft aan dat er een aantal cruciale factoren zijn voor het wel of niet slagen van de implementatie. Deze factoren zijn ingedeeld in de interventie zelf, de gebruikers, de organisatie en de sociaal-politieke context. Door gebruik te maken van het model zijn de belangrijkste factoren voor het wel of niet slagen van de interventiestrategie in de praktijk nagevraagd.

Of Sportieve School echt effectief is in het verbeteren van sportdeelname van leerlingen zal onderzocht moeten worden in een grootschaliger onderzoek. Dat onderzoek zal dan onder een grotere groep leerlingen en docenten afgenomen moeten worden. Ook zal een controlegroep geïnccludeerd moeten worden en zal er een voor- en nameting dienen te worden uitgevoerd. Tot slot zal het onderzoek over een geheel schooljaar (liever nog langer) moeten lopen. Dit alles was nu niet mogelijk in verband met de beperkte middelen (tijd en geld) waarmee het onderzoek uitgevoerd moest worden.

Om toch een zo goed mogelijk beeld te geven van de effectiviteit van de interventie is er bij kinderen en ouders onder andere nagevraagd of de kinderen door Sportieve School lid zijn geworden van een sportvereniging, de kinderen zijn gaan sporten en of de kinderen en ouders meer kennis hebben van verschillende sporten en van een gezonde leefstijl.

Vragenlijsten

Een van de twee hoofddoelstellingen is het verhogen van de basiskennis over een gezondere leefstijl en de relatie met sport en bewegen. Een vragenlijst is mogelijk niet de beste manier om te achterhalen of dit is gerealiseerd. De in de vragenlijst gestelde vragen geven wel een goede indicatie.

De term ‘basiskennis’ over een gezonde leefstijl is niet nader uitgewerkt. De vragen in de vragenlijst zijn redelijk algemeen van aard. Om meer in detail te achterhalen wat kinderen weten over een gezonde leefstijl, dient de vragenlijst voor kinderen en ouders uitgebreid te worden. Daarbij moet de belasting voor de respondent wel in het oog worden gehouden. Het invullen van de vragen is voor kinderen soms lastig. De betrouwbaarheid van de antwoorden komt hiermee in het geding. Om ervoor te zorgen dat de vragen zo goed mogelijk worden beantwoord, hebben de kinderen samen met hun ouders de vragenlijst ingevuld.

Respons

Een sterk punt van dit onderzoek is dat de respons bij projectleiders en gemeenteambtenaren 100 procent was. Om een goed en breed beeld te krijgen is het belangrijk dat er van zoveel mogelijk deelnemers informatie wordt verzameld. Ook de respons van 64% bij de vragenlijst onder de trainers is zeer goed. Die onder de docenten is met 32% redelijk, maar helaas was de respons onder kinderen en ouders met 4% erg laag. Door een lage respons bij kinderen en ouders is de vraag in hoeverre de groep responderende kinderen en ouders representatief is voor die deelpopulatie. De uitkomsten met betrekking tot de procesevaluatie van de interventie (succes- en faalfactoren) kunnen door de hoge tot acceptabele respons onder projectleiders, gemeenteambtenaren, trainers en docenten als sterk worden gezien. De uitkomsten van de effectevaluatie zijn door de lage respons van ouders en kinderen minder sterk.

7. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusies worden hieronder een aantal aanbevelingen gedaan voor het project Sportieve School. In de aanbevelingen komt naar voren wat de succes- en faalfactoren zijn voor het project. Om het project te verbeteren, zal er een focus gelegd moeten worden op het versterken van de succesfactoren en op het aanpakken van de faalfactoren die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

De interventie Sportieve School

Als eerste blijkt uit gegevens van de NSA dat vooral het basisproject Sportieve School met verenigingsgedeelte wordt uitgevoerd door ruim de helft van de scholen. Gezien de positieve ervaringen van scholen met het basisdeel bevelen wij aan dat de NSA daar een (nog) groter accent op legt. Daarbij kan worden getracht meer lokale sportverenigingen te bewegen om introductietrainingen te verzorgen, om zo de drempel naar het lidmaatschap van verenigingen te verkleinen. Om meer verenigingen bij Sportieve School te betrekken, zullen wel enkele belemmeringen bij de verenigingen moeten worden weggenomen, zoals de beschikbaarheid van het kader overdag. Combinatiefunctionarissen kunnen helpen bij het slaan van een brug tussen school en sportvereniging. Bij het benaderen van nieuwe scholen binnen een al deelnemende gemeente zou het intakeproces verbeterd kunnen worden.

Tot op heden legt de NSA in gesprekken met gemeenten de nadruk op het afnemen van het basisdeel. De deelprojecten Sportieve School XL en Sportief Nablijven worden maar door weinig gemeenten afgenomen en dus door de scholen nauwelijks uitgevoerd. Op grond van de theorie kan worden gesteld dat deze deelprojecten ook meerwaarde bieden, maar dat kan op basis van de beperkte hoeveelheid data daarover niet worden gestaafd. Als de NSA zou willen dat Sportieve School XL en Sportief Nablijven door meer scholen worden uitgevoerd, dient zij in te steken op de onbekendheid met deze deelprojecten, want veel docenten zijn er niet (voldoende) mee bekend. Bij de gemeente zal aangegeven moeten worden dat het van belang is ook de deelprojecten binnen de interventie uit te gaan voeren en niet alleen het basisgedeelte.

Tevens zal er aandacht besteed moeten worden aan het stimuleren van de scholen om de materialen van Sportieve School ook echt te gebruiken. Het lijkt er nu op dat de scholen de materialen wel afnemen maar dat niet alle scholen ook werkelijk met het programma aan de slag gaan.

Tevredenheid

De scholen die Sportieve School gebruiken, zijn tevreden over het project Sportieve School (gemiddelde cijfer 7,3). Ook wordt de meerwaarde van het project ingezien en is het project in heldere stappen en procedures omschreven. Toch zijn er een aantal aandachtspunten en tips ter verbetering:

- Docenten missen een heldere kolom met basisregels en instructie;
- De lessen kunnen worden uitgebreid met meerdere sporten;
- Om de duidelijkheid te verhogen, dient er meer gebruik te worden gemaakt van foto's, tekeningen en pictogrammen;
- Er dient meer toegespijst te worden op wat er op school moet gebeuren;
- Zorg voor voldoende tijd, ruimte en/of materialen voor de uitvoering van het project.

Gebruiker

Het blijkt dat de gebruikers de voordelen zien van het project, voldoende steun ervaren, genoeg vaardigheden en kennis hebben om het project uit te voeren en het uitvoeren van het project niet als een extra belasting zien. Een valkuil van het project is de afhankelijkheid van hoe de docenten en trainers het project uitdragen. De mate van inzet van de docenten die er gedurende het schooljaar mee werken, bepaalt het succes van het project. Het blijft dus van belang om docenten en trainers enthousiast te houden voor het project, bijvoorbeeld door elk jaar te komen met veranderingen (bijvoorbeeld een nieuwe aanpak, nieuw materiaal of nieuwe sporten).

Organisatie

Het betrekken van scholen en verenigingen bij Sportieve School is nog niet overal even gemakkelijk. Vooral het betrekken van verenigingen blijkt lastig. Zoals hiervoor beschreven, is een van de redenen daarvoor dat verenigingen weinig kader hebben dat kan worden ingezet op de voor de scholen gewenste tijden. De projectleiders spelen een cruciale rol bij het creëren van animo. Hier moet bij de projectleiders extra aandacht voor komen. Niet alleen bij het creëren van animo is de projectleider belangrijk, ook bij het creëren van samenwerking tussen de verschillende gebruikers van Sportieve School. De docenten en trainers geven aan over voldoende tijd te beschikken om Sportieve School uit te voeren. Projectleiders geven echter aan dat het aantal beschikbare uren voor hun coördinerende rol tekort schiet. Met meer uren voor de projectleiders zou er beter gewerkt kunnen worden aan het creëren van enthousiasme bij scholen en verenigingen en het bevorderen van de samenwerking tussen de gebruikers. Mogelijk kunnen combinatiefunctionarissen (buurtsportcoaches) de lokale projectleider ondersteunen bij het vervullen van diens zo belangrijke verbindende rol.

Sociaal-politieke omgeving

Gemeenteambtenaren geven aan voldoende tijd en middelen te zien om Sportieve School uit te voeren. Bij de helft van de gemeenten staat het project in de beleidsnota genoemd en wordt het project voortgezet. Aangegeven wordt wel dat voortzetting van het project vaak afhangt van ervaringen van de gebruikers. Dit is een extra reden om de vele positieve ervaringen met Sportieve School breed te delen en daar verschillende (lokale) mediakanalen voor in te zetten.

Effecten

Om de effecten bij kinderen (en hun ouders) te verbeteren, is het belangrijk dat er meer aandacht komt voor het verenigingsdeel van de basismodule. Dat deel draagt aanzienlijk bij aan het laagdrempeliger maken van de stap naar de verenigingen. De kinderen kennen dan de trainer van een vereniging al en hebben via hem/haar kennis kunnen maken met de vereniging. Ook het implementeren van de deelprojecten Sportieve School XL en Sportief Nablijven verdient aandacht. De deelprojecten worden nu door weinig gemeenten afgenomen, mede door de onbekendheid daarmee. Hoewel op basis van het kleine aantal scholen dat de deelprojecten uitvoert en daarmee de lage respons geen harde uitspraken gedaan kunnen worden over het effect van de twee deelprojecten, impliceert de theoretische onderbouwing dat die zeker invloed hebben op de intentie om bepaald gedrag te vertonen en daarmee dus ook op het gedrag zelf. De NSA zou de diversiteit in haar producten nadrukkelijker in de etalage kunnen zetten.

8. Literatuur

Abma, T.A. (1996). Responsief evalueren, Discoursen, controversen en allianties in het postmoderne.

Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. In J. Kuhl & J. Beckman (Eds.), *Action-control: From cognition to behavior* (pp. 11-39). Heidelberg: Springer.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.

Breedveld, Koen en Annet Tiessen-Raaphorst (red.). *Rapportage Sport 2006*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Droomers, M en M. Lambooy (2008). Maatschappelijke determinanten van gezondheid. In: *Monitor Gezondheidsachterstanden*. Bilthoven: RIVM.

Van den Dool, R. Elling, A. en Hoekman, R. (2009) *Sportersmonitor 2008: een beschrijving van actuele sportissues*. Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut, Nieuwegein/ 's-Hertogenbosch

Fleuren, M.A.H. (2010). Essentiële activiteiten en infrastructuur voor de landelijke invoering en monitoring van het gebruik van de JGZ-richtlijnen. TNO Kwaliteit van Leven, Leiden.

Geeter, H. de (2006). Kinderen gezond leren eten. Wie, waar, wanneer en hoe? In: *Nutrinews*, nr 3.

Guba, E.G. en Y.S. Lincoln (1981). *Effective evaluation, Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Guba, E.G. en Y.S. Lincoln (1989). *Fourth generation evaluation*. Beverly Hills: Sage Publishers.

Hoeymans N., van Baal P.H.M. (2010) Wat is de bijdrage van risicofactoren? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM.

Van den Hurk, K., van Dommelen, P., van Buuren, S., Verkerk, P.H. en HiraSingh, R. (2007) Prevalence of overweight and obesity in the Netherlands in 2003 compared to 1980 and 1997. *Arch Dis Child* 92, 992-995.

Kuindersma, W. en F.G. Boonstra (2005). *Methoden van beleidsevaluatie onder de loep. Een zoektocht naar nieuwe vormen van beleidsevaluatie voor het Milieu- en Natuurplanbureau. Planbureau-rapport 26*. Wageningen: WUR.

Mulder, Y.M., Stiggelbout, M., de Winter, T.H.C. en Hirasingsh, R.A. (1999). De gezondheidswaarde van lichamelijke activiteit: jeugd Fysiopraxis. 7: 12-5.

Scheerder, J. (2004). Het sportgedrag van jongeren in relatie tot het ouderlijk sportkapitaal. *In: Vrijtijdstudies* 22-4, p. 7-20.

Schonbeck, Y. en van Buuren, S. (2010). Factsheet resultaten Vijfde landelijke Groeistudie. TNO kwaliteit van Leven, Leiden.

Schuring, R. en Linthorst, M. (1999). *In: Handboek jeugd, gezond in beweging*. Arnhem: Stichting Jeugd in Beweging?NOC*NSF, 2001:B1:18-21.

Spruijt, E en Kamphorst T. (1981). *Voetballen, hoe kom je ertoe?* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Spruijt, E en Kamphorst T. (1983). Vrijtijdsgedrag in het perspectief van socialisatie: een empirisch onderzoek naar samenhang tussen aspecten van socialisatieprocessen op de leeftijd van 5 tot en met 10 jaar en vrijetijdsgedrag op de leeftijd van 25 tot en met 300 jaar. Utrecht: Rijksuniversiteit Utrecht.

Swanborn, P.G. (1977). *Aspecten van Sociologisch onderzoek*. Boom: Meppel.

Swanborn, P.G. (1991). *Basisboek sociaal onderzoek*. Boom: Meppel.

Swanborn P.G. (2010). *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek : nieuwe editie*.

Teisman, G.R. (1992). Complexe besluitvorming. Een pluricentrisch perspectief op besluitvorming over ruimtelijke investeringen. 's-Gravenhage, VUGA, 1992.

De Vos, D. en Wetselaar, T. (2008). Topsport als vliegwiel voor de breedtesport - Een onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren. Utrecht: Universiteit Utrecht.

<http://www.markensteijn.com/smart.htm>

<http://www.carrieretijger.nl/functioneren/management/leidinggeven/doelen-stellen/smart>

<http://www.sportalliantie.nl/produktdetails2.asp?ProduktID=35&DoelgroepID=3>

<http://www.gezondheidsachterstanden.nl>

<http://www.giantpt.com/motivatie/sport/25-redenen-waarom-sporten-goed-voor-je-is.html>

<http://www.gewicht-verliezen.nl/waarom-sporten.php>

<http://www.healthyives.nl/voeding/voeding-kinderen/Invloed-van-de-opvoedstijl-van-ouders-op-de-eetgewoonten-van-kinderen>

http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20clusters/Health%20Communication/theory_planned_behavior.doc/

<http://www.voedingscentrum.nl/nl/voedingscentrum/professionals/onderwijs/de-gezonde-schoolkantine/waarom-een-gezonde-schoolkantine.aspx>

<http://www.nisb.nl>

www.acsm.org

Bijlage 1: vragenlijst voor docenten

Datum:
 Naam:
 School:
 Gemeente:

1) Wat is uw functie?

- vakdocent lichamelijke opvoeding
- groepsdocent
- directeur
- anders, namelijk.....

2) Aan welke groep geeft u les? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- groep 5
- groep 6
- groep 7
- groep 8
- combinatieklas, namelijk groep..... en groep

<per groep die aangevinkt wordt het aantal leerlingen navragen>

3) Wat is het huidig aantal leerlingen in uw groep:.....

SPORTIEVE SCHOOL

4) Is de kennis bij uw leerlingen over verschillende sporten naar aanleiding van het project 'Sportieve School' gelijk gebleven of verbeterd?

- gelijk gebleven
- verbeterd
- weet ik niet

5) Is het aantal uur deelname aan sport en bewegen bij uw leerlingen naar aanleiding van het project 'Sportieve School' gedaald, gelijk gebleven of gestegen?

- gedaald
- gelijk gebleven
- gestegen
- weet ik niet

6) Is het aantal leerlingen dat lid is geworden van een sportclub naar aanleiding van het project 'Sportieve School' gedaald, gelijk gebleven of gestegen?

- gedaald
- gelijk gebleven
- gestegen
- weet ik niet

7) Lukt het om met behulp van het project 'Sportieve School' voornamelijk kinderen die inactief zijn te bereiken?

- dat lukt heel goed
- dat lukt een beetje
- dat lukt niet
- weet ik niet

8) Heeft u met behulp van het project 'Sportieve School' handvatten gekregen om te komen tot een kwalitatief betere en/of een meer diverse gymles?

- ik kom tot een kwalitatief betere gymles
- ik kom tot een meer diverse gymles
- ik kom tot een kwalitatieve betere en meer diverse gymles
- nee, ik kom niet tot een kwalitatieve betere en/of meer diverse gymles

9) Bent u met behulp van de materialen van het project 'Sportieve School' tot een kwalitatief betere en een meer diverse gymles gekomen?

- met behulp van de materialen ben ik gekomen tot een kwalitatief betere gymles
- met behulp van de materialen ben ik gekomen tot een meer diverse gymles
- met behulp van de materialen ben ik gekomen tot een kwalitatieve betere en meer diverse gymles
- met behulp van de materialen ben ik niet gekomen tot een kwalitatieve betere en/of meer diverse gymles

10) Met welke takken van sport zijn uw leerlingen naar aanleiding van 'Sportieve School' in aanraking gekomen tijdens en na school? *(Meer antwoorden mogelijk)*

☐ aerobics/steps	☐ korfbal
☐ atletiek	☐ midgetgolf
☐ badminton	☐ motorsport
☐ basketbal	☐ paardensport
☐ biljart/poolbiljart/snooker	☐ roeien
☐ bowling	☐ schaatsen
☐ bridge	☐ schaken
☐ dammen	☐ schietsport
☐ danssport	☐ skeeleren/skaten
☐ darts	☐ skiën/langlaufen/snowboarden
☐ duiksport	☐ squash
☐ fitness conditie	☐ tafeltennis
☐ fitness kracht	☐ tennis
☐ golf	☐ vecht- en verdedigingssporten
☐ gymnastiek/turnen	☐ veldvoetbal
☐ handbal	☐ volleybal
☐ hardlopen/joggen/trimmen	☐ wandelsport
☐ hockey	☐ watersport/zeilen/surfen
☐ honkbal/softbal	☐ wielrennen/mountainbiken/toerfietsen
☐ jeu de boules	☐ zaalvoetbal
☐ kano	☐ zwemsport
☐ karting	☐ andere sport, namelijk.....
☐ klimsport/bergwandelen	
☐ geen enkele sport	

11) Zijn uw leerlingen door het project 'Sportieve School' met andere takken van sport in aanraking gekomen dan wanneer u het project 'Sportieve School' niet had uitgevoerd?

- ja
- nee
- weet ik niet

12) Hoeveel procent van uw leerlingen maakt gebruik van de mogelijkheid om kennis te maken met een sport binnen een vereniging? *(als u dit niet precies weet, wilt u dan een schatting maken)*

- %
- ik schat %
- weet ik niet

13) Wat is uw waardering voor de effectiviteit van het project Sportieve School? Geef een cijfer op de schaal van 1 tot 10 (1 = laag & 10 = hoog)

14) Welk van de twee soorten "Sportieve School" worden op uw school uitgevoerd?

- Sportieve School zonder verenigingsdeel
- Sportieve School met verenigingsdeel

Geef bij de volgende stellingen aan of u het zeer eens, eens, neutraal, oneens of zeer oneens bent met de stelling

SPORTIEVE SCHOOL	zeer eens	eens	neutraal	oneens	zeer oneens	Nvt / weet niet
15) Het project Sportieve School is in heldere stappen en procedures beschreven						
16) Het project Sportieve School sluit aan bij de bestaande manier van werken van de docenten						
17) Het project Sportieve School heeft over het algemeen voordeel voor docenten door bv gemak, professionele ontwikkeling, tijdswinst, verhoging werkplezier.						
18) Het project Sportieve School is effectief om meer kinderen lid van een sportclub te laten worden						
19) Het project Sportieve School heeft een meerwaarde voor kinderen						

Geef bij de volgende stellingen aan of u het zeer eens, eens, neutraal, oneens of zeer oneens bent met de stelling

GEBRUIKER	zeer eens	eens	neutraal	oneens	zeer oneens	Nvt / weet niet
20) Er is voldoende steun van collega's m.b.t. de uitvoering van Sportieve School						
21) Er is voldoende steun van directe leidinggevend m.b.t. de uitvoering van Sportieve School						
22) Ik heb voldoende vaardigheden om het project Sportieve School uit te voeren (communicatie/ organisatie)						
23) Ik heb voldoende kennis om het project Sportieve School uit te voeren						
24) Ik voel mij prima in staat om het project Sportieve School uit te voeren						
25) Ik voel mij (professioneel en/of persoonlijk) betrokken bij het project Sportieve School						
26) Het project Sportieve School past bij de taakopvatting die ik over mijn werk heb						

Geef bij de volgende stellingen aan of u het zeer eens, eens, neutraal, oneens of zeer oneens bent met de stelling

ORGANISATIE	zeer eens	eens	neutraal	oneens	zeer oneens	Nvt / weet niet
27) De samenwerking met de gemeente(n) binnen het project Sportieve School verloopt goed						
28) De samenwerking met sportverenigingen binnen het project Sportieve School verloopt goed						
29) De samenwerking met de projectleider binnen het project Sportieve School verloopt goed						
30) De personeelsbezetting binnen het project Sportieve School is voldoende						

31) Er zijn voldoende materiële voorzieningen, zoals apparatuur/materialen/ruimte, aanwezig voor de uitvoering van het project Sportieve School						
32) Er is voldoende tijd om het project Sportieve School uit te voeren						
33) Het uitvoeren van het project Sportieve School levert extra mentale en fysieke belasting op (wat storend is)						

43) Wat is uw algemene waardering voor het project Sportieve School? Geef een cijfer op de schaal van 1 tot 10 (1 = laag & 10 = hoog)

De volgende vragen gaan over de inhoud van het project Sportieve School (bv lessen)?

34) wat vindt u goed?

35) wat vindt u niet goed?

36) wat kan er beter?.....

De volgende vragen gaan over de organisatie van het project Sportieve School (bv wisselen materialen).

37) wat vindt u goed?

38) wat vindt u niet goed?

39) wat kan er beter?

De volgende vragen gaan over de randvoorwaarden van het project Sportieve School (gymzaal, materiaal e.d.).

40) wat vindt u goed?

41) wat vindt u niet goed?

42) wat kan er beter ?.....

44) Hoe vaak maakt u gebruik van de uitgewerkte gymlessen in de klapper van Sportieve School?

- nooit
- soms
- geregeld
- bijna altijd
- altijd
- anders, nl.....

<als vraag 44 = nooit / soms>

45) Waarom werkt u hooguit een enkele keer met het lesmateriaal dat voor 'Sportieve School' is gemaakt?

Meer antwoorden mogelijk

- ik heb niet de beschikking over dit lesmateriaal
- de lessen gaan te veel uit van een bepaalde basiskennis het lesmateriaal past niet bij mijn manier van lesgeven
- ik vind dit materiaal van onvoldoende inhoudelijke kwaliteit
- ik gebruik mijn eigen lesmateriaal
- het lesmateriaal staat te ver af van de praktijk/realiteit van een gymles
- het lesmateriaal sluit niet aan op de huidige belevingswereld van mijn leerlingen
- anders, namelijk,.....

46) Wat is uw algemene waardering voor de gymles van 'Sportieve School'? Geef een cijfer op de schaal van 1 tot 10 (1 = laag & 10 = hoog)

DEELPROJECTEN

47) Welke deelprojecten van het project Sportieve School worden op uw school uitgevoerd? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Sportief Nablijven (soms ook verlengde schooldag (VSD) genoemd)
- Sportieve School XL

<als deelproject Sportief Nablijven is aangevinkt dan de volgende vragen>

48) Wat is/zijn de reden(en) waarom <dit deelproject> wordt uitgevoerd? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Past goed in het schoolbeleid
- Past goed in onze manier van werken
- Sluit aan bij de belevingswereld van de leerlingen
- Leerlingen zijn enthousiast
- Anders namelijk.....

49) Wat is uw algemene waardering van <dit deelproject>? Geef een cijfer op de schaal van 1 tot 10 (1 = laag & 10 = hoog)

50) Is de kwaliteit van het aangeboden voor- en naschoolse sport- en beweegaanbod met behulp van <dit deelproject> gelijk gebleven, verbeterd of verslechterd?

- gelijk gebleven
- verbeterd
- verslechterd
- weet ik niet

51) Is er met behulp van <dit deelproject> een structureel beter sport- en beweegaanbod gecreëerd als alternatief voor een activiteit waarin kinderen inactief zijn?

- ja, een veel beter sport- en beweegaanbod
- ja, een beetje beter sport- en beweegaanbod
- nee, geen beter sport- en beweegaanbod
- weet ik niet

< als deelproject Sportieve School XL is aangevinkt dan de volgende vragen >

52) Wat is/zijn de reden(en) waarom <dit deelproject> wordt uitgevoerd? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Past goed in het schoolbeleid
- Past goed in onze manier van werken
- Sluit aan bij de belevingswereld van de leerlingen
- Leerlingen zijn enthousiast
- Anders namelijk.....

53) Wat is uw algemene waardering van <dit deelproject>? Geef een cijfer op de schaal van 1 tot 10 (1 = laag & 10 = hoog)

54) Bent u met behulp van <dit deelproject> beter toegerust om in de les gericht aandacht te besteden aan gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen?

- ja
- nee
- weet ik niet

55) Is de kennis bij uw leerlingen over een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen naar aanleiding van <dit deelproject> gelijk gebleven of verbeterd?

- gelijk gebleven
- verbeterd
- weet ik niet

56) Is de houding van uw leerlingen over een gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen naar aanleiding van <dit deelproject> negatiever, gelijk gebleven of positiever?

- negatiever
- gelijk gebleven
- positiever
- weet ik niet

57) Is uw basiskennis over gezonde leefstijl in combinatie met sport en bewegen naaraanleiding van <dit deelproject> gelijk gebleven of verbeterd?

- gelijk gebleven
- verbeterd
- weet ik niet

58) Zijn er op uw school ouderavonden georganiseerd in het kader van <dit deelproject>?

- ja, → programmeur: zo ja, hoeveel keer?
- nee

59) Vindt u dat er genoeg tijd binnen de lessen is om <dit deelproject> uit te voeren?

- ja
- nee

60) Welke thema's of onderwerpen ontbreken er volgens u binnen <dit deelproject>?

- ik mis een of meerdere thema('s), namelijk.....
- geen enkel thema ontbreekt

61) Wat zou u adviseren aan NSA als zij <dit deelproject> opnieuw vorm zouden geven?

- ik zou adviseren om:.....
- niks

*<als deelprojecten **NIET** zijn aangevinkt dan de volgende vragen>*

62) Wat is/zijn de reden(en) waarom <dit deelproject> niet wordt uitgevoerd?

- tijdgebrek
- ruimtegebrek
- past niet goed in onze manier van werken
- sluit niet aan bij de belevingswereld van de leerlingen
- leerlingen zijn niet enthousiast
- niet bekend met het deelproject
- geen invloed op, de gemeente bepaald de deelname
- er wordt op een andere manier (al) invulling aan gegeven
- anders namelijk.....

63) Worden er op uw school gezondheidsbevorderende projecten aangeboden aan de leerlingen (anders dan Sportieve School)

- er worden geen gezondheidsbevorderende projecten aangeboden
- wij bieden de leerlingen gezondheidsbevorderende projecten, namelijk (graag namen van projecten noemen).....

<als het antwoord op vorige vraag "er worden geen gezondheidsbevorderende projecten aangeboden" de volgende vraag toevoegen>

64) Is er behoefte aan een lespakket over gezonde leefstijl

- ☐ Ja
- ☐ nee

Indien u wenst mee te doen aan de verloting van een **sportpakket ter waarde van € 50,00** vragen wij u hieronder uw e-mailadres en/of telefoonnummer te noteren.

Naam:

Emailadres:

Telefoon:

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst

Bijlage 2: vragenlijst voor trainers

U, de trainer

1. In welke sport geeft u introductietrainingen in het kader van de 'Sportieve School'?

Toelichting: Introductietrainingen zijn trainingen bij de sportvereniging gegeven door het kader van de sportverenigingen aan kinderen om hen (buiten schooltijd) kennis te laten maken met een bepaalde sport.

Meer antwoorden mogelijk

☐ aerobics/steps	☐ korfbal
☐ atletiek	☐ midgetgolf
☐ badminton	☐ motorsport
☐ basketbal	☐ paardensport
☐ biljart/poolbiljart/snooker	☐ roeien
☐ bowling	☐ schaatsen
☐ bridge	☐ schaken
☐ dammen	☐ schietsport
☐ danssport	☐ skeeleren/skaten
☐ darts	☐ skiën/langlaufen/snowboarden
☐ duiksport	☐ squash
☐ fitness conditie	☐ tafeltennis
☐ fitness kracht	☐ tennis
☐ golf	☐ vecht- en verdedigingssporten
☐ gymnastiek/turnen	☐ veldvoetbal
☐ handbal	☐ volleybal
☐ hardlopen/joggen/trimmen	☐ wandelsport
☐ hockey	☐ watersport/zeilen/surfen
☐ honkbal/softbal	☐ wielrennen/mountainbiken/
toerfietsen
☐ jeu de boules	☐ zaalvoetbal
☐ kano	☐ zwemsport
☐ karting	☐ andere sport, namelijk.....
☐ klimsport/bergwandelen	
☐ geen enkele sport	

2. Hoe lang bent u al trainer?

- 0 tot 2 jaar
- 2 tot 5 jaar
- 5 tot 10 jaar
- 10 jaar of langer

3. Bij welke (deel)modules van 'Sportieve School' bent u betrokken?

Meer antwoorden mogelijk

- Sportieve School (gymles en introductietrainingen op de vereniging)
- Sportief Nablijven (sport- en beweegaanbod buiten de normale schooltijd), ook bekend als Verlengde Schooldag (VSD)
- Weet niet

4. Voor de hoeveelste schooljaar doet u mee aan de 'Sportieve School'? <rolvenster >

☐ 1 ^e jaar	☐ 2 ^e jaar
☐ 3 ^e jaar	☐ 4 ^e jaar
☐ 5 ^e jaar	☐ 6 ^e jaar
☐ 7 ^e jaar	☐ 8 ^e jaar
☐ 9 ^e jaar	☐ 10 ^e jaar
☐ 11 ^e jaar	☐ Weet niet

5. Hoeveel uren besteedt u in het algemeen gemiddeld per week aan trainingen op de vereniging?

Toelichting: Het gaat hier om het totaal aantal uren voor de voorbereiding, het geven van de training en eventueel het volgen van cursussen met betrekking tot het geven van trainingen.

Ongeveer uur per week <met getal achter de komma>

6. Hoeveel uren besteed u gemiddeld per week extra aan de trainingen wanneer de leerlingen van de scholen mogen meetraineren ?

Toelichting: Het gaat hier om het totaal aantal uren dat u besteedt aan voorbereiding, les geven, overleg, etc. tijdens de weken dat u die introductietrainingen verzorgt.

Ongeveer uur per week <met getal achter de komma>

7. Is het hiervoor aangegeven aantal uren voor de extra trainingen voor de schoolkinderen toereikend om de trainingen met de door u gewenste kwaliteit te verzorgen?

- ☐ Geheel niet toereikend
- ☐ Niet toereikend
- ☐ Toereikend
- ☐ Meer dan toereikend
- ☐ Weet niet / n.v.t.

8. Op welke terreinen heeft u nog wat te leren als trainer voor de introductietrainingen?

Meer antwoorden mogelijk

- ☐ Didactische vaardigheden, lesgeefvaardigheden
- ☐ Omgaan met kinderen
- ☐ Sporttechnische vaardigheden
- ☐ Organisatorische vaardigheden, planning
- ☐ Anders, namelijk
- ☐ Op geen van de genoemde terreinen
- ☐ Weet niet

9. Bent u van plan na dit seizoen door te gaan als trainer voor de introductietrainingen?

- ☐ Zeker niet
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Zeker wel
- ☐ Weet nog niet

<indien vraag 9 = waarschijnlijk wel / zeker wel>

10. Waarom gaat u (waarschijnlijk) door met de introductietrainingen?

Meer antwoorden mogelijk

- Het levert de vereniging nieuwe leden op
- Ik heb genoeg tijd om de lessen te verzorgen
- Ik vind het erg leuk de lessen te verzorgen
- De kinderen zijn gemotiveerd bij de lessen
- De samenwerking met de school is naar wens
- Het contact met de projectleider 'Sportieve School' is naar wens
- De samenwerking met de gemeente is naar wens
- Anders, namelijk

<indien vraag 9 = waarschijnlijk niet / zeker niet>

11. Waarom gaat u (waarschijnlijk) niet door met de introductietrainingen?

Meer antwoorden mogelijk

- Het levert de vereniging te weinig nieuwe leden op
- Ik heb te weinig tijd om de lessen te verzorgen
- Ik vind het niet (meer) leuk de lessen te verzorgen
- Ik stop sowieso als trainer (los van de 'Sportieve School')
- De kinderen zijn niet gemotiveerd bij de lessen
- De samenwerking met de school is niet naar wens
- Het contact met de projectleider 'Sportieve School' is niet naar wens
- De samenwerking met de gemeente is niet naar wens
- Anders, namelijk

Het project 'Sportieve School'

Hieronder volgen enkele stellingen. Wilt u per stelling aangeven in welke mate u het er wel of niet mee eens bent?

		Ze er oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Ze er eens	Weet niet / n.v.t.
12.	Ik weet precies wat er van mij als trainer wordt verwacht bij de introductietrainingen	0	0	0	0	0	0
13.	Ik heb de vrijheid de lessen in te richten zoals ik dat wil	0	0	0	0	0	0
14.	Ik ben tevreden over mijn contacten met de lokale projectleider	0	0	0	0	0	0

15. Waarin ligt volgens u de meerwaarde van introductietrainingen?

Toelichting: Wij vragen u die waarde niet alleen te bezien als trainer, maar ook uit het perspectief van uw sportvereniging, de school en de kinderen.

Meer antwoorden mogelijk

- De kinderen krijgen les van een ervaren trainer
- Ik kan mijn vereniging promoten bij de kinderen
- Leerlingen maken kennis met verschillende sporten
- Leerlingen werken nu met de juiste materialen om te sporten
- Leerlingen kunnen gemakkelijker overstappen naar een sportvereniging
- Het is ook voor mij als trainer een leerzame activiteit
- Het is voor de school een prachtige aanvulling op het sportaanbod
- Anders, namelijk

De vereniging

16. Waarom doet uw vereniging mee aan 'Sportieve School' ?

Meer antwoorden mogelijk

- Wij hopen zo nieuwe leden te werven
- Wij vinden het een goed idee dat kinderen méér gaan sporten
- Wij vinden het een goed idee dat kinderen béter leren sporten
- Wij werden gevraagd mee te doen
- Anders, namelijk
- Weet niet

17. Krijgt uw vereniging nieuwe leden uit de introductietrainingen?

- Ja
- Nee
- Weet niet

<vraag 17 = JA>

18. Hoeveel nieuwe leden heeft uw vereniging het vorige schooljaar gekregen uit de introductietrainingen die uw vereniging verzorgt?

..... nieuwe leden

- Weet niet

<indien vraag 17 = JA>

19. Welk deel van de nieuwe leden die via introductietrainingen zijn geworven, blijft doorgaans minimaal één jaar lid van uw vereniging?

- (Bijna) iedereen
- De meerderheid
- Ongeveer de helft
- De minderheid
- (Bijna) niemand
- Weet niet

Hieronder volgen enkele stellingen. Wilt u per stelling aangeven in welke mate u het er wel of niet mee eens bent?

		Ze er oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Ze er eens	Weet niet / n.v.t.
20.	Ik krijg vanuit mijn vereniging voldoende steun bij de introductietrainingen	0	0	0	0	0	0
21.	Ik kan via mijn vereniging beschikken over de juiste lesmaterialen voor mijn trainingsprogramma	0	0	0	0	0	0

De School

Hieronder volgen enkele stellingen. Wilt u per stelling aangeven in welke mate u het er wel of niet mee eens bent?

		Ze er oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Ze er eens	Weet niet / n.v.t.
22.	De informatieverstrekking over de introductietrainingen was goed (tijdig en volledig geïnformeerd, duidelijk, etc.)	0	0	0	0	0	0
23.	De contacten tussen de school en mij verlopen prettig	0	0	0	0	0	0
24.	De projectleider komt gemaakte afspraken na	0	0	0	0	0	0
25.	Ik weet tijdig hoeveel leerlingen meedoen aan de introductietrainingen	0	0	0	0	0	0
26.	Ik krijg van de leerlingen positieve reacties over de introductietrainingen	0	0	0	0	0	0

Gemeenten

<vraag 27 en 28 op één scherm>

27. In hoeverre ervaart u de gemeente als een betrokken partij bij de 'Sportieve School' ?

- Geheel niet betrokken
- Niet betrokken
- Neutraal
- Betrokken
- Zeer betrokken
- Weet niet

28. Kunt uw antwoord kort toelichten? <open vraag>

.....

.....

.....

Ten slotte

29. Wat zou er volgens u moeten veranderen om 'Sportieve School' (nog) succesvoller te maken?

<open vraag>

.....

.....

.....

32. Indien u nog algemene opmerkingen heeft, dan kunt u die hieronder aangeven

.....

.....

.....

Indien u wenst mee te doen aan de verloting van een **sportpakket ter waarde van € 50,00** vragen wij u hieronder uw e-mailadres en/of telefoonnummer te noteren. Vanzelfsprekend worden de uitkomsten van het onderzoek zo gepresenteerd dat die niet zijn te herleiden tot individuen, een vereniging of een school.

Uw naam:

Naam van de vereniging:

E-mailadres:

Telefoon overdag:

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst

Bijlage 3: vragenlijst voor ouders en leerlingen

Over uw kind dat meedeed aan de gymlessen van de 'Sportieve School'

1. In welke groep zit uw kind?

- Groep 5
- Groep 6
- Groep 7
- Groep 8

2. Is uw kind een jongen of een meisje?

- Jongen
- Meisje

3. Hoe vaak heeft uw kind in de afgelopen 12 maanden gesport?

Toelichting: Dit hoeft niet per se bij een vereniging te zijn. Sporten op straat, een pleintje, veldje of zwembad telt ook mee. De gymlessen op school telt u niet mee.

- Geen enkele keer > Ga naar vraag 8
- 1-11 keer per jaar (ongeveer tot 1 keer per maand)
- 12-59 keer per jaar (ongeveer 1 tot 3 keer per maand)
- 60 tot 119 keer per jaar (ongeveer 1 tot 2 keer per week)
- 120 keer per jaar of vaker (ongeveer 3 keer per week of vaker)

4. Aan welke sport(en) doet uw kind op dit moment?

Meer antwoorden mogelijk

☐ aerobics/steps	☐ korfbal
☐ atletiek	☐ midgetgolf
☐ badminton	☐ motorsport
☐ basketbal	☐ paardensport
☐ biljart/poolbiljart/snooker	☐ roeien
☐ bowling	☐ schaatsen
☐ bridge	☐ schaken
☐ dammen	☐ schietsport
☐ danssport	☐ skeeleren/skaten
☐ darts	☐ skiën/langlaufen/snowboarden
☐ duiksport	☐ squash
☐ fitness conditie	☐ tafeltennis
☐ fitness kracht	☐ tennis
☐ golf	☐ vecht- en verdedigingssporten
☐ gymnastiek/turnen	☐ veldvoetbal
☐ handbal	☐ volleybal
☐ hardlopen/joggen/trimmen	☐ wandelsport
☐ hockey	☐ watersport/zeilen/surfen
☐ honkbal/softbal	☐ wielrennen/mountainbiken/toerfietsen
☐ jeu de boules	☐ zaalvoetbal
☐ kano	☐ zwemsport
☐ karting	☐ andere sport, namelijk.....
☐ klmsport/bergwandelen	
☐ geen enkele sport	

5. Is uw kind lid van een sportvereniging?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 10

<Indien vraag 5 = ja>

6. Welke sporten beoefent uw kind bij een sportvereniging?

Meer antwoorden mogelijk: <de ja-tjes van vraag 4 voorleggen>

7. Hoeveel uren sport uw kind in verenigingsverband, reistijd niet meegerekend? (in een gemiddelde week)

Toelichting: als uw kind lid is van twee of meer verenigingen, wilt u dan alle uren bij elkaar optellen

..... uren per week

8. Hoeveel uren beweegt en/of sport uw kind buiten verenigingsverband en buiten schooltijd? (in een gemiddelde week)

Toelichting: Tel alle uren actief bewegen (dansen, wandelen, stukje fietsen) en voor sporten bij elkaar op. Reistijd naar bijvoorbeeld de dansschool of sportvereniging telt niet mee.

..... uren per week

9. Waarom is uw kind lid van een sportvereniging? <als vraag 5 = JA>

Toelichting: als uw kind lid is van meer dan één sportvereniging, kunt u alle redenen waarom uw kind lid is van die verenigingen hier aangeven.

Meer antwoorden mogelijk

- Hij/zij wil die sport graag doen
- Ouder(s) / verzorgers zijn ook lid van die vereniging
- Een broer / zus is ook lid van die vereniging
- Een vriendje / vriendinnetje is ook lid van die vereniging
- Hij/zij wil nieuwe vriendjes / vriendinnetjes leren kennen
- Die vereniging is lekker dichtbij
- Hij / zij heeft via school kennisgemaakt met die sport en mijn kind vond de sport heel leuk
- Hij / zij heeft tijdens de Nationale Sportweek, een Open Dag of een ander sportevenement kennisgemaakt met een sport en mijn kind vond de sport heel leuk
- Anders, namelijk
- Weet niet

10. Waarom is uw kind geen lid van een sportvereniging? <als vraag 3 = NEE EN/OF als vraag 5 = NEE>

Meer antwoorden mogelijk

- Hij/zij vindt sporten niet leuk
- Hij/zij kan moeilijk sporten vanwege een handicap of ziekte
- Hij/zij kent niemand bij de sportverenigingen in de buurt
- Van zijn/haar sport is er geen sportvereniging in de buurt
- Lid zijn van een sportvereniging is te duur
- Hij/zij is al lid van een andere soort vereniging / heeft muziekles / andere vrijetijdsbesteding
- Anders, namelijk
- Weet niet

11. Als uw kind lid wil worden van een sportvereniging, zou u dat stimuleren? < als vraag 3 = NEE EN/OF als vraag 5 = NEE >

- Ja, mijn kind mag lid worden van elke sportvereniging die hij/zij zou uitkiezen
- Ja, mijn kind mag lid worden van een sportvereniging, maar niet van elke sportvereniging
- Nee, mijn kind zou geen lid mogen worden van een sportvereniging
- Weet niet

12. Wat zijn voor u belangrijke punten waarover u nadenkt als u beslist of uw kind wel of niet lid mag worden van een sportvereniging?

Meer antwoorden mogelijk

- Afstand tussen huis en de sportvereniging
- Of er iemand is die mijn kind kan wegbrengen naar en ophalen van sport
- Of mijn kind vriendjes/vriendinnetjes heeft bij die sportvereniging waarvan hij/zij lid wil worden
- Of de sport gevaarlijk is of niet
- Of er mensen lid zijn die wij goed kennen
- Vertrouwen in de begeleiding door de vereniging
- De hoogte van de contributie
- De kosten van de benodigde sportspullen (kleding, materiaal, enz.)
- Of ouders/verzorgers dan ook verplichtingen hebben bij de sportvereniging (bijvoorbeeld de kinderen rijden naar wedstrijden bij andere clubs, bardienst)
- Andere punten, namelijk
- Weet niet

13. Bij de meeste scholen die meedoen met de 'Sportieve School' kunnen kinderen meedoen aan een introductietraining bij een sportvereniging. Dat zijn trainingen bij een sportvereniging die worden gegeven door een trainer. Zo kunnen kinderen buiten schooltijd kennis maken met een sport (soms wel acht sporten).

Wat is volgens u het voordeel van een introductietraining bij de sportvereniging?

Meer antwoorden mogelijk

- Kinderen krijgen les van een ervaren trainer
- Kinderen leren om te gaan met de bij de sport horende materialen
- Kinderen leren een sport kennen en kunnen beter besluiten of ze die leuk vinden
- Kinderen kunnen gemakkelijker overstappen naar een sportvereniging
- Kinderen kunnen meemaken wat lid zijn van een vereniging inhoudt
- Anders, namelijk
- Geen voordelen
- Weet niet
- Bij de school van mijn kind kunnen de kinderen niet meedoen aan een introductietraining

14. Op sommige scholen zijn ouderavonden georganiseerd waarin is verteld over een gezonde manier van leven. Dat ging over gezond gedrag, gezonde voeding en sport en bewegen. Heeft u of uw partner in het verleden één of meer van zulke ouderavonden bezocht?

Toelichting: deze ouderavonden zijn onder de naam 'Sportieve School XL' georganiseerd.

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 17
- Weet niet > Ga naar vraag 17

<als vraag 14 = Ja>

15. Heeft u op die ouderavonden wat geleerd over gezonde manier van leven?

- Ja, veel geleerd
- Ja, een beetje geleerd
- Nee, niks geleerd

16. Over welke onderwerpen over een gezonde manier van leven, zou u graag meer willen weten?

.....

.....

.....

.....

Over uzelf

17. Doet u aan sport?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 19

18. Bent u lid van een sportvereniging?

- Ja
- Nee

19. Heeft u een partner?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 22

20. Doet uw partner aan sport?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 22

21. Is uw partner lid van een sportvereniging?

- Ja
- Nee

De volgende vragen kunt u samen met uw kind invullen

22. Vind je sporten leuk?

- Ja, heel erg leuk
- Ja, een beetje leuk
- Nee, niet zo leuk
- Nee, ik vind sporten stom

23. Vind je dat je goed bent in sport?

- Ja, ik ben heel erg goed in sport
- Ja, ik ben best wel een beetje goed in sport
- Nee, ik ben niet zo goed in sport
- Nee, ik ben helemaal niet goed in sport

In de gymlessen op school heb je meegedaan met de 'Sportieve School'. Daardoor heb je veel sporten leren kennen. je krijgt dan verschillende keren per jaar drie gymlessen van één sport

24. Vind je de sportkennismakingslessen van de juf / meester leuk?

Toelichting: je krijgt dan verschillende keren per jaar drie gymlessen van één sport

- Ja, heel leuk
- Ja, een beetje leuk
- Nee, niet zo leuk
- Nee, ik vind die sportkennismakingslessen stom
- Weet ik niet

25. Doe je op school mee met sport buiten de gewone schooltijd (buitenschoolse sportactiviteiten)?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

26. Heb je meegedaan aan introductietrainingen bij een sportvereniging?

Toelichting: Dat zijn die trainingen bij de sportverenigingen om kennis te maken met de sport en vereniging (vaak voor zes weken).

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 31
- Weet ik niet > Ga naar vraag 31

<indien vraag 26 = JA>

27. Van welke sporten heb je bij een sportvereniging meegedaan met introductietrainingen?

Meer antwoorden mogelijk

<grote lijst van sporten van vraag 4 weergegeven>

<voor elke sport die bij vraag 26 = JA>

28.Vond je de introductietrainingen van <sport#, zie vraag 27> bij de sportvereniging leuk?

- Ja, heel leuk
- Ja, een beetje leuk
- Nee, niet zo leuk
- Nee, ik vind die introductietrainingen stom
- Weet ik niet

29.Ben je lid geworden van een sportvereniging omdat je daar had meegedaan aan een introductietraining?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 31
- Weet ik niet > Ga naar vraag 31

30.Van welke sport ben je lid geworden van een sportvereniging?
<de sporten die bij vraag 27 = JA voorleggen>

<Als vraag 5 = NEE EN/OF vraag 29 = nee EN/OF vraag 29 = weet niet>

31.Wil je lid worden van een sportvereniging?

- Ja
- Nee > Ga naar vraag 34
- Weet ik niet > Ga naar vraag 34

<Als vraag 31 = JA>

32.Wil je dan ook lid worden van een sport waarin je hebt meegedaan aan een introductietraining of van een andere sport?

- Ik wil lid worden van een vereniging waar ik heb meegedaan met een training > Ga naar vraag 34
- Ik wil een sport van een introductietraining gaan doen, maar bij een andere vereniging > Ga naar vraag 34
- Nee, ik wil lid worden van een vereniging van een andere sport
- Weet ik (nog) niet > Ga naar vraag 34

33.Van welke sport(en) zou je wel lid van een vereniging willen worden? <Als vraag 32 = Nee, andere sport>

Als je niet meer weet hoe de sport heet, mag je ook zeggen hoe het er uitzag en wat je moest doen. Je mag ook twee of meer sporten invullen

Meer antwoorden mogelijk

<lijst van sporten van vraag 4>

Ik weet niet meer hoe de sport heet, maar zo zag het er uit en dit hebben we gedaan:

.....
.....

Gezond leven

34. Krijg je op school ook les over gezond leven, bijvoorbeeld over veel bewegen, gezond eten, niet roken?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

<indien vraag 34 = Ja>

35. Heb je bij die lessen wat geleerd over gezond leven wat je nog niet wist?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

36. Zou je meer willen weten over een gezonde manier van leven?

- Ja, bijvoorbeeld over
- Nee
- Weet ik niet

Ten slotte

37. Wat zou er volgens u en uw kind moeten veranderen om de sportkennismakingslessen tijdens de gymlessen op school (nog) leuker / beter te maken?

Toelichting: je juf of meester geeft dan drie gymlessen van één sport, van telkens een andere sport

.....

.....

.....

38. Indien u of uw kind nog algemene opmerkingen hebben, dan kunt u die hieronder aangeven

.....

.....

.....

Indien u wenst mee te de verloting van een sportshirt voor de hele klas met de namen van alle klasgenoten vragen wij u hieronder uw e-mailadres en/of telefoonnummer te noteren.

Vanzelfsprekend worden de uitkomsten van het onderzoek zo gepresenteerd dat die niet zijn te herleiden tot personen, een vereniging of een school.

Naam:

Emailadres:

Telefoon:

Gemeente:

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst

Bijlage 4: itemlijst gemeenten

Datum interview:

Naam:

Functie:

Gemeente:

Project loopt sinds:

Ter Inleiding - Sportieve School

- Bent u bekend met het project 'Sportieve School'? Zo ja, wat weet u van het project Sportieve School?

Het project - Sportieve School

- Vindt u dat het project 'Sportieve School' in heldere stappen/procedures is beschreven?
- Heeft u het gevoel dat het project 'Sportieve School' een meerwaarde heeft voor de scholen, verenigingen en kinderen van uw gemeente?
- Lukt het om het project 'Sportieve School' werkelijk in de praktijk toe te passen? Wat zijn hierbij de succes- en faalfactoren?
 - Lukt het te zorgen voor animo bij de scholen en verenigingen om deel te nemen?
 - Lukt het om beheerders van sporthallen/gymzalen op de hoogte te brengen van het project en hun medewerking te verkrijgen?
 - Lukt het om te helpen met voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren of bv een persbericht uit te zenden?
 - Lukt het om financiële steun te geven voor het aanschaffen en/of vernieuwen van sportmaterialen?
 - Lukt het om te voorzien in voldoende basismateriaal in de gymzalen?

De gebruiker - gemeenteambtenaar

- Ervaart u genoeg medewerking van de projectleider met betrekking tot de uitvoering van het project 'Sportieve School'?
- Bent u op de hoogte van de voordelen van het project 'Sportieve School' voor de gemeente?
- In hoeverre bent u bereid tot medewerking aan de het project 'Sportieve School'? (wilt u veel investeren, weinig, en waarom)

De organisatie

- Is/was er voldoende fte/mankracht om het project 'Sportieve School' vanuit de gemeente te ondersteunen?
- Is/was er voldoende tijd beschikbaar om het project 'Sportieve School' te ondersteunen?
- Zijn/waren er voldoende financiën om het project 'Sportieve School' te ondersteunen? Zijn er in 2011 ook nog voldoende financiën? (BOS loopt 31-12-2010 af)
- Heeft het project 'Sportieve School' een goede prijsresultaat verhouding?

Sociaal-politieke context

- Past 'Sportieve School' binnen het bestaande gemeentelijke beleid? Zo ja, hoe dan?
- Heeft uw gemeente er beleidsmatig voor gekozen het project 'Sportieve School' te blijven uitvoeren? (het project te verankeren in beleid)

- Zijn er extra kosten die de gemeente moet maken om mee te werken aan ‘Sportieve School’?

Succes- en faalfactoren

- Wat gaat er volgens u goed m.b.t. het project ‘Sportieve School’?
- Wat kan er volgens u beter m.b.t. het project ‘Sportieve School’?
- Wat is de meerwaarde zijn van het project ‘Sportieve School’ in vergelijking tot soortgelijke projecten?
- Waarom zou u het een andere gemeente wel (of niet) aanraden ook te participeren in het project ‘Sportieve School’?
- Wat is uw algemene waardering voor het project ‘Sportieve School’ (op een schaal van 1-10?) (1=laag & 10=hoog)

Wordt in uw gemeenten gebruik gemaakt van het deelproject ‘Sportieve School XL’?

Zo ja,

- Loopt dit deelproject goed? Zo nee, waar ligt dit volgens u aan?
- Wat zou u adviseren aan NSA als zij het deelproject ‘Sportieve School XL’ opnieuw vorm zouden geven?
- Worden er naast het deelproject ‘Sportieve School XL’ andere gezondheidsvoorlichting projecten uitgevoerd op de basisscholen?

Zo nee,

- Wat doet de gemeente wel aan gezondheidsvoorlichting op de basisscholen?

Bijlage 5: itemlijst projectleider

Datum interview:

Naam:

Functie:

Gemeente(n):

Het project - Sportieve School

- Vindt u dat het project 'Sportieve School' in heldere stappen/procedures is beschreven?
- Heeft u het gevoel dat het project 'Sportieve School' een meerwaarde heeft voor
 - de gemeente,
 - de verenigingen,
 - de scholen en
 - de kinderen?
- Lukt het om het project 'Sportieve School' werkelijk in de praktijk toe te passen? Zijn scholen, verenigingen, gemeenten altijd bereid mee te doen?
 - Wat zijn hierbij de succesfactoren
 - Wat zijn hierbij de faalfactoren

De gebruiker - projectleider

- Ervaart u genoeg steun van NSA met betrekking tot de uitvoering van het project 'Sportieve School'?
- Vindt u dat u genoeg vaardigheden heeft om het project 'Sportieve School' uit te voeren? (communicatieve, organisatorische vaardigheden)
- Vindt u dat u genoeg kennis heeft om het project 'Sportieve School' uit te voeren? (kennis op het gebied van sportbeleid, sporttechnisch, bewegingsonderwijs)
- Bent u in staat om het project 'Sportieve School' uit te voeren? (lukt het soms niet, welke belemmeringen zijn er dan waardoor niet lukt?)

De organisatie

- Is/was er voldoende tijd beschikbaar om het project 'Sportieve School' op te starten (te beginnen ermee te gaan werken)?
- Is/zijn er voldoende uren beschikbaar om het project 'Sportieve School' uit te voeren?
- Hoe gaat de samenwerking tussen de partijen (gemeente / docenten / verenigingen) binnen het project 'Sportieve School'? Wat gaat er goed en wat gaat er minder goed?

De materialen

- Wat vindt u van de inhoud van 'Sportieve School' (bv lesmappen). Wat is goed, wat is niet goed en wat kan er beter?
- Hoe vindt u dat de 'Sportieve School' georganiseerd is? (wisselen materialen e.d.). Wat is goed, wat is niet goed en wat kan er beter?
- Wat vindt u van de randvoorwaarden van 'Sportieve School' (gymzaal, sportmateriaal e.d.). Wat is goed, wat is niet goed en wat kan er beter?

De Sportieve School - Leerervaringen met het concept De Sportieve School.

Proces- en effectevaluatie

Dorine Collard (MI)

Silvia Crevels – Van Hellemond (NSA)

Harold van der Werff (MI)

Martijn Harlaar (NSA)

Sportieve School is gestart in 1999. Dit project van de Nederlandse Sport Alliantie (NSA) beoogt kinderen in het primair onderwijs te stimuleren meer te sporten en meer te bewegen binnen en buiten de schoolomgeving en ze bewust te maken van een gezonde leefstijl. Sportieve School bestaat uit drie verschillende onderdelen. Het basisproject Sportieve School betreft sportkennismakingslessen tijdens de lessen lichamelijke opvoeding en (optioneel) introductietrainingen bij plaatselijke sportverenigingen. Het deelproject Sportieve School XL is een lesprogramma over een gezonde leefstijl. In het deelproject Sportief Nablijven wordt in samenwerking met de school en sportvereniging voor kinderen direct na schooltijd een structureel sport- en beweegaanbod gecreëerd, waarbij de trainingen doorgaans op school plaatsvinden. Aan de hand van interviews met lokale projectleiders van de NSA en gemeenteteambtenaren, en vragenlijsten onder leerkrachten, trainers en kinderen en hun ouders is onderzocht wat de succes- en faalfactoren zijn bij de uitvoering van het project en welk effect Sportieve School heeft.

Het aantal kinderen dat per jaar door het project wordt bereikt, schommelt tussen de 11.000 en 15.000, verdeeld over tien tot dertien gemeenten. Daarvan schrijven 1.000 tot 1.500 kinderen zich in voor een introductietraining bij een vereniging. Het onderzoek laat zien dat de gebruikers een duidelijke meerwaarde zien in Sportieve School. De interventie is in heldere stappen en procedures beschreven en de kwaliteit van de gymlessen op school wordt gewaarborgd. Ook zien docenten dat Sportieve School voordeel biedt door gemak, professionele ontwikkeling, tijdwinst en verhoging van het werkplezier. Verenigingen hebben de mogelijkheid nieuwe leden te krijgen en de kinderen vinden de lessen leuk.

Belangrijkste succes- en faalfactoren voor Sportieve School zijn draagvlak en betrokkenheid bij de verschillende partijen, heldere procedures, de hoeveelheid middelen (tijd, geld en materiaal), aansluiting bij het schoolbeleid, deelname van sportverenigingen en samenwerking tussen projectleiders, gemeenten, scholen en verenigingen.

Door Sportieve School komen kinderen met andere takken van sport in aanraking. Of sportdeelname bij kinderen werkelijk door het project verbeterd is, blijkt niet eenduidig. Een groot deel van de docenten denkt dat het aantal uur sportdeelname bij leerlingen gelijk is gebleven. Van de leerlingen die hebben meegedaan aan introductietrainingen zegt de helft lid van een vereniging te zijn geworden door die trainingen. Op de vraag in hoeverre Sportieve School er in slaagt kennis over een gezonde leefstijl te verbeteren, kan geen duidelijk antwoord worden gegeven. Daarvoor is het aantal scholen dat Sportieve School XL uitvoert te klein.